

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KAMU VE KAMU DIŞI SOSYAL YARDIM
UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA
-KONYA ÖRNEĞİ-**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilara USTABAŞI

**Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet**

Tez DanıŐmanı: Prof. Dr. Meshut BAŞAK

ARALIK - 2013

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU VE KAMU DIŞI SOSYAL YARDIM UYGULAMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA
-KONYA ÖRNEĞİ-

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilara USTABAŞI 117203002

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bu tez 21/01/2014 tarihinde aŐaĐıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, yararlanılan eserlerde bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Dilara USTABAŞI

01.12.2013

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırladığım dönemde dünya genelinde çeşitli milletlerin sosyal, kültürel ve ekonomik haberlerini ulusal medyadan takip ettim. Gerek savaşlar ve doğal felaketler gerekse ekonomik dalgalanmanın insanları etkilemesi (göç, sığınma, kent ve kentleşme sorunları vb.) daha birçok sosyal etki yaratan olaylar sosyal hizmetin yaygınlaşmasını zorunlu kılmaktadır. Küresel boyutta düşünüldüğünde milletlerin doğal afetlerden etkilenmiş devletlere yardım etmesi sosyal yardımların uluslar arası boyut kazandığını göstermektedir. Öyle ki yapılan sosyal desteklerin karşımıza bazen yiyecek, içecek, giyecek, eşya bazen de barınacak yer veya manevi boyutta da bölge halkının psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılama olarak çıkmaktadır. Güncel bir örnek vermek gerekirse Suriye’de çıkan olaylardan kaçmak amacıyla ülkemize sığınan mültecilere bir yılı aşkın süredir gerek devlet tarafından gerekse gönüllü ve özel kuruluşlar tarafından barınma gibi hayati ihtiyaçlarının yanı sıra eğitim, öğretim gibi insani ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal yardım ve hizmetler sunulmaktadır.

Hizmet sunumunda merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve özel kuruluşların hizmet yarışı takdire şayan olsa da uygulamada birtakım farklılıkların olduğu ve bu kuruluşların birbirinden bağımsız hareket etmesi bir takım sorunlara neden olmaktadır. Öyle ki kaynak israfı, tekrarlanan yardımlar ve gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmada güçlük gibi bazı uygulamadan kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları sosyal yardım uygulamaları karşılaştırılarak, uygulamadan kaynaklanan aksaklıklara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmayı, değişik kurum ve kuruluşların konum ile ilgili uygulamalarını araştırırken her türlü engeli aşmamda gönül desteğini esirgemeyen annem - babam Nedime ve Harun Ustabaşı’ya ithaf ediyorum.

Dilara USTABAŞI

01.12.2013

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SOSYAL YARDIM KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ.....	7
1.1. Yoksulluk Kavramı	7
1.2. Sosyal Refah Kavramı	10
1.3. Sosyal Yardım Kavramı.....	11
1.3.1. Sosyal Yardımın Nitelikleri	13
1.3.2. Sosyal Yardımlara İlişkin Eleştiriler.....	17
1.4. Sosyal Yardım Alanı.....	22
1.5. Sosyal Hizmet Mesleği ve Sosyal Yardım İlişkisi.....	26
BÖLÜM 2: AVRUPADA VE TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIMLAR	28
2.1. Sosyal Yardımlarla İlgili Uluslararası Düzenlemeler	28
2.2. Avrupa’da Sosyal Yardım Uygulamalarına Örnekler.....	32
2.3. Türkiye’de Sosyal Yardımlar	34
2.1.1. Merkezi Sosyal Yardımlar	34
2.1.2. Yerel Yönetimler.....	48
2.1.3. Özel Sosyal Yardımlar	50
2.1.4. Sivil Sosyal Yardımlar	51
2.4. Sosyal Yardım Sistemindeki Sorunlar	52
2.4.1. Sosyal Yardım Sunan Kurumların Dağınık Olması.....	53
2.4.2. Veri Tabanı Eksikliği ve Kurumlar Arası Koordinasyonsuzluk	54
2.4.3. Sosyal Yardım Alanında Nitelikli Personel Eksikliği.....	56
2.4.4. Sosyal Yardım Sunumundaki Ekipman Eksikliği.....	58
2.4.5. Sosyal Yardım Süreleri, Takipsizlik ve Tutarsızlık	59
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE BULGULAR.....	61
3.1. Araştırmanın Modeli.....	61
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	61

3.3. Yöntem ve Teknikler	63
3.4. Hipotezler.....	64
3.5. Araştırmanın Sınırları ve Varsayımları.....	65
3.6. Araştırmanın Tanımları.....	66
3.7. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	68
3.8. Bulgular ve Yorum	68
3.8.1. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler.....	69
3.8.2. Katılımcıların Çalışma Şartlarına İlişkin Bulgular	73
3.8.3. Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlere İlişkin Bulgular.....	76
3.8.4. Bağlı Olunan Birimlerin Sosyal Yardım Uygulamalarına İlişkin Bulgular.....	80
3.8.5. Katılımcıların Muhtaçlık Belirlemelerine İlişkin Bulgular.....	86
3.8.6. Sosyal Yardımların Çeşitli Kanallardan Yürütülmesine İlişkin Bulgular.....	89
3.8.7. Sosyal Yardım Yapan Kurumların Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular	94
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKLAR	109
EKLER	119
ÖZGEÇMİŞ.....	125

KISALTMALAR LİSTESİ

ASAGEM	: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ATM	: Automatic Teller Machine
BAğ-KUR	: Bağımsız alışanlar Kurumu
BSYBS	: B¼t¼nleřik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SGM	: Çalışma ve Sosyal G¼venlik Bakanlığı
DİE	: Devlet İstatistik Enstit¼s¼
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
KBS	: Kent Bilgi Sistemi
KHK	: Kanun H¼km¼nde Kararname
GT	: G¼n¼ll¼ Teřekk¼ller
Md.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MERNİS	: Merkezî N¼fus İdare Sistemi
NGO	: Non-Governmental Organizations
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
SOYBİS	: Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SPSS	: Statistical Programme for Social Science
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ST¼	: Sivil Toplum Örg¼t¼
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

SYDGM	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
ŞNT	: Şartlı Nakit Transferi
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
UÇÖ	: Uluslar arası Çalışma Örgütü
Vd.	: Ve diğerleri
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Refah Sağlayan Kurumlar ve Fonksiyonları	11
Tablo 2: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Mütevelli Heyeti.....	37
Tablo 3: Anket Uygulamasının Gerçekleştirildiği Kurum ve Katılımcı Sayıları.....	62
Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyeti.....	70
Tablo 5: Katılımcıların Yaş Aralığına Göre Dağılımı	70
Tablo 6: Eğitim Durumuna Göre Dağılım	70
Tablo 7: Katılımcıların Mesleki Durumuna Göre Dağılımları.....	71
Tablo 8: Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlere Göre Dağılımları	72
Tablo 9: Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlerdeki Pozisyonları.....	72
Tablo 10: Çalışılan Kurumun Fiziki Koşullarının Değerlendirilmesi.....	73
Tablo 11: Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Araç Durumu.....	74
Tablo 12: Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Güvenlik Durumu.....	75
Tablo 13: Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Yaşanan Diğer Sorunlar	76
Tablo 14: Kurum Yöneticilerinin Mesleki Dağılımları.....	76
Tablo 15: Kurumlarda Personel Yeterliliği Dağılımı.....	77
Tablo 16: Kurumların Sosyal Yardım Boyutları.....	78
Tablo 17: Kurumlara Göre Sosyal Yardım Türleri	79
Tablo 18: Kurumlara Göre Finansman Dağılımı	80
Tablo 19: Kurumlara Göre Sosyal Yardım Miktarının Belirlenmesi.....	80
Tablo 20: Kurumlara Göre Sosyal Yardım Süresinin Belirlenmesi.....	81
Tablo 21: Kurumlara Göre Muhtaçlık Belirlenme	82
Tablo 22: Kurumlara Göre Yalan/Yanıltıcı Beyana Yaptırım Yapma Durumu	83

Tablo 23: Kurumlara Göre Sosyal İncelemeyi Gerçekleştirenler	83
Tablo 24: Kurumlara Göre Sosyal İncelemenin Kimlerle Gerçekleştirildiği	84
Tablo 25: Kurumlara Göre Sosyal Yardımın Amaçları	85
Tablo 26: Kurumlara Göre Muhtaçlık Tespitinde Veri Tabanı Kullanımı	86
Tablo 27: Kurumlara Göre Sigortalı Olma Durumunun Sosyal Yardım Yapmaya Etkisi	87
Tablo 28: Sosyal Yardım Alanların Muhtaçlık Durumlarının Takip Durumu	87
Tablo 29: Muhtaçlık Durumu Sona Erenlere Yönelik Yaptırım.....	88
Tablo 30: Muhtaçlık Tespitinde Kurumlarla Koordineli Çalışma Durumu	88
Tablo 31: Kurumlara Göre Sosyal Yardım Karar Organları Dağılımı	89
Tablo 32: Sosyal Yardımların Farklı Kanallardan Yürütülmesinin Sonuçları.....	90
Tablo 33: Katılımcılara Göre Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamalarının Tek Çatı Altında Toplanması Gerekliliği.....	91
Tablo 34: Katılımcılara Göre Sosyal Yardım Sağlayan Kuruluşların Denetimi Hangi Kanaldan Sağlanmalı	93
Tablo 35: Katılımcılara Göre Kamusal Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi	94
Tablo 36: Katılımcılara Göre Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi	95
Tablo 37: Katılımcılara Göre Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi	96
Tablo 38: Katılımcılara Göre Sosyal Yardım Kurumlarının Etkinliğinin Sağlanması ..	97
Tablo 39: Katılımcılara Göre En Etkili Sosyal Yardım Kurumu.....	98

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Yoksulluk Döngüsü.....	9
Şekil 2: Sosyal Yardım Veren Kurumlarda Aktarılan Kaynağın Dağılımı 2010	35
Şekil 3: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarihçe	36
Şekil 4: 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Ödemeler ile Kişi Sayıları	42

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Kamu ve Kamu Dışı Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma – Konya Örneği-	
Tezin Yazarı: Dilara USTABAŞI Danışman: Prof. Dr. Meshut BAŞAK	
Kabul Tarihi:	Sayfa Sayısı: IX (ön kısım)+118 (tez)+6 (ek)
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet	Bilimdalı: Tezli Yüksek Lisans
Bu çalışmada Konya’da kamu, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım alanında görev yapanların düşüncelerinden yola çıkılarak kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından sunulan sosyal yardımların işleyişi ve karşılaşılan temel sorun alanları tespit edilmeye ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmeye çalışılmaktadır. Çalışma örnekleme dâhilinde Konya’da kamu kuruluşlarında, yerel yönetimlerde ve sivil toplum kuruluşlarında görev yapan toplam 103 katılımcıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Edinilen veriler SPSS kullanılarak analiz edilmiş ve araştırmacının yorumuna tabi tutulmuştur. Çalışmada farklı sektörler tarafından yürütülen sosyal yardım uygulamaları karşılaştırmış, hangi sektörlerin daha etkili sosyal yardım uygulamasına sahip olduğuna ilişkin görüşler ele alınmış ve sektörlerin tek çatı altında toplanıp toplanmaması gereği üzerine yapılan yorumlar değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre her sektörün kendi içerisinde olumlu ve olumsuz sosyal yardım uygulamalarının olduğu, katılımcıların en çok yalan/yanıltıcı beyandan dolayı sorun yaşadıkları, yoksulluk tespitinde tüm sektörlerin kullanımına açık ortak bir veri tabanına gereksinim olduğu, sosyal yardım kuruluş müdürleri ile sosyal inceleme yapanların farklı meslek gruplarından olduğu ve sektörlere göre sosyal yardım yapma amaçlarının çeşitlilik arz ettiği gibi tespitlerde bulunulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde ise kamu, yerel ve sivil sektörde sosyal yardım alanında 103 kişiyle yapılan bu anket çalışması sonucu tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerisi getirilmiştir.	
Anahtar kelimeler: Yoksulluk, sosyal yardım, sosyal hizmet.	

SUMMARY

Yalova University Insitute of Social Sciences Abstract of Master Thesis

Thesis Title: A Research On Evaluation Of Governmental And Non-Governmental Social Assistance Applications –Case of Konya-	
Tezin Author: Dilara USTABAŞI Advisor: Prof. Dr. Meshut BAŞAK	
Date of Acceptance:	Total Number of Page: IX (pre text) + 118 (main part) + 6 (appendixes)
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
In this study, evolving out of the thoughts of the professionals working in the public, local government and non-governmental organizations' social assistance field in Konya, it is aimed to determine functioning and basic problems of social assistance offered by public, local governments and non-governmental organizations, and also it is aimed to propose solutions for these problems. Within the context of the study sample, a survey was conducted with a total number of 103 participants working in public institutions, local governments and non-governmental organizations in Konya. The data obtained, is analyzed via SPSS and interpreted by the researcher. In this study, social assistance applications, implemented by various sectors, are compared, assessments regarding which sectors have more efficient social assistance applications are argued out and interpretations on the necessity of rather or not bringing all sectors together, are evaluated. Accordingly, findings like all sectors have positive and negative social assistance applications within, participants have problems mostly because of untrue and misleading pronouncements, there is a necessity of having a common database open for use of all sectors, social assistance institution directors and social investigation professionals are from different occupation groups and the objectives of conducting social assistance differ in respect of sectors, are made. In the conclusion part of the study, also, solutions for problems, which are identified as a result of the survey conducted with 103 professional participants from public, local government and non-government sectors, are offered.	
Key words: Poverty, social assistance, social work.	

GİRİŞ

Yoksulluk dünyada olduğu kadar ülkemizde de önüne geçilmeye çalışılan oldukça eski bir olgudur. Ekonomik kaynakların adil dağıtılmamış olması, gelir dağılımı eşitsizliği, ekonomik ve demografik değişimler, eğitimsizlik ve buna bağlı olarak istihdam olanaklarının sınırlı oluşu yoksulluğun başlıca sebeplerindedir. Hangi nedenle olursa olsun yoksulluk hemen her yerde ekonomik ve psiko-sosyal boyutları olan toplumsal bir sorundur. Harvey'in deyimiyle sosyal adalet, bireysel ilerleme yolunda toplumsal işbirliği yapma ihtiyacından doğan çatışmalar için adil ilkelerin uygulanmasıdır (Harvey, 2003b: 94). Burada sosyal adaletin sağlanmasının çok çeşitli faktörlerden geçtiği görülmektedir.

Liberal neo klasikçilere göre yoksulluk insanların yapısal özelliklerden dem vurmalarına karşın, çoğunlukla bireylerin yoksulluklarından kendilerinin sorumlu olduğu görüşünü savunmaktadır. Yani yoksul olmasındaki başlıca neden bu insanların kendi tutumları inançları ve davranışlarındadır. Bazı Marksistlere göre ise, yoksulluk düzeyi, zenginlik ve refah yardımlarının dağılımıyla ilgili süreçler ile iktisadi örgütlenmenin doğasının bir işlevidir (Marshall, 1999: 828). Sebebi ne olursa olsun yoksulluk ve yoksunluk ile refah tartışmalarının da merkezinde yer alan ihtiyaçların (Marshall, 1999: 325) karşılanamamasından kaynaklı birçok zincirleme sosyo ekonomik nitelikli sorunlar gündeme gelmektedir.

Gelenekselden moderne giden süreçte sosyal yardım uygulamalarında birçok değişiklikler meydana gelmiştir. Değişimin temel hedefi toplumun her kesiminde yoksulluk sorununu en aza indirmek yer almaktadır. Geleneksel anlayışta akraba, hem-şehri gibi yakın ilişkilerde bulunan ve muhtaç durumda olanların bu sorunları yakın çevresi içerisinde Kesgin'in (2008: 28) de ifadesiyle ortak utanç dışarıya taşmadan giderilmeye çalışılmaktadır. Bu anlayış her ne kadar geleneksel değerlerin korunduğu bazı yerlerde devam ettirilmeye çalışılsa ve bazı meslek, hem-şehri ve bunun gibi sivil örgütlenmelerin bir araya gelerek sosyal yardım faaliyetleri gerçekleştirelser de bu çalışmaların yoksulluğu gidermede yeterli olamadığı açıktır. Zamanla alternatif olarak gelişen modern anlayışta devlet, yoksulluk sorununa ilişkin çözüm aşamasında kendisini sorumlu görmekte, yoksulluk sorununun üstesinden gelebilmek için çok boyutlu sosyal politikalar üretmeye başlamıştır. Sosyal politikalar günümüz şartlarının

çok değişkenli etkenlere bağlı olarak değişmesiyle çok boyutluluk kazanmıştır. Devlet de bu fonksiyonunu yoksulluğu tetikleyici eğitim, istihdam gibi etkenleri ortadan kaldırmaya yönelik önleyici nitelikte, bunun yanı sıra koruyucu nitelikte de yerelden ve merkezden sosyal yardım uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Devletin yerel ve merkezi sosyal yardım uygulamaları dışında sivil toplum örgütlerinin de yoksulluk konusunda azımsanmayacak faaliyetleri mevcuttur.

Yoksulluğu önlemeye yönelik günümüze kadar gerek uluslar arası gerek ulusal sosyal politikalar geliştirilmişse de böylesi süreğen bir sorunun önüne geçmek oldukça zor bir hal almıştır. Ülkemizde uygulamaya giren çeşitli sosyal politikaların yanı sıra, maddi-manevi, aynı-nakdi ve şartlı-şartsız niteliklerdeki yardım sağlayıcı programlar da türemiştir. Bu yardım programlarının bir kısmı belli dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım sağlarken bir kısmı da afet, kriz durumlarında kapsayıcı nitelikte sosyal yardım sağlamaya yönelik düzenlenmiştir. Ülkemizde kamu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve bazı özel kurumlar tarafından muhtaç vatandaşlara yönelik çeşitli sosyal yardımlar sağlanmaktadır. İfade edilen her kurum benzer ya da farklı şekillerde sosyal yardım yapmakla beraber, sosyal yardım alanındaki bu çok başlılık bir takım sorunları gündeme getirmektedir. Bunlardan bazıları kurumlar arası koordinasyonsuzluk, buna bağlı olarak yardımların çakışması yani bir kişinin farklı kurumlardan ihtiyacından fazla yardım alması sosyal adalet ilkesinin gerçekleştirilememesi gibi sıralanabilir.

Sosyal yardım alanındaki çok başlılıktan kaynaklanan bu sorunların önüne geçebilmek amacıyla sosyal yardım sağlayan kurumların tek çatı altında toplanması gerekmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak daha önce Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü olarak hizmet veren kurum 06.04.2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanarak 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Böylelikle genel müdürlüğe bakanlık statüsü kazandırılmıştır. Ayrıca Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynakları kullanarak, ülke genelindeki tüm il ve ilçelerde bulunan 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı da bakanlık bünyesinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü adı altında toplanmıştır.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2022 sayılı kanun kapsamındaki ve Genel Sağlık Sigortası Yönetmeliği kapsamında sağlık primleri Devlet tarafından ödenecek kişilere ilişkin yapılacak sosyal yardımların da kendisine bağlanmasıyla sosyal yardım alanında

en fazla kaynağın aktarıldığı kurum haline gelmiştir (SYGM, 2012: 5). Kaynak aktarımının en fazla olması ülke genelinde yoksullukla mücadelede etkililik payının da arttığını göstermektedir. 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde önceki haliyle dağınık olan birçok yardım birleştirilmişse de sosyal yardım alanındaki çok başlılık yerel yönetimler, özel ve bazı sivil toplum kuruluşlarının da bu anlamda muhtaç kesime yardım götürmesi nedeniyle devam etmektedir.

Bu çalışmada ifade edilen sosyal yardım kuruluşlarında çalışanların gözüyle sosyal yardım sistemindeki aksaklıklar, uygulamadan kaynaklanan sıkıntılar tespit edilmeye ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Problem

İnsanlık tarihi kadar eski bir sorun olan yoksulluk, çözümünü noktasında da bir o kadar eski bir mücadeleyi ifade etmektedir. Sosyo ekonomik boyutları olan bu sorun her toplumda farklı şekillerde ele alınmıştır (Onat, 2003: 8). Ülkemizde de yoksulluk sorununa çözüm nitelikte bir takım yaklaşımlar vardır. Altındağ (2007: 1) bu yaklaşımları sevap kazanmaya yönelik dini, vicdani huzur sağlamaya yönelik filantropik, insana insan olduğu için yardım anlayışından hareketle insancıl ve toplum genelinde yoksulluğu kaldırmak hedefli sosyal adalet yaklaşımı olarak özetlemiştir.

Yoksulluğu önlemeye yönelik dünyada ve ülkemizde bazı ekonomik ve sosyal boyutları kapsayıcı politikalar oluşturulmaktadır. Yoksullukla mücadelenin günümüze kadar etkili bir çözüm getirmemesi yapılan çalışmaların köklü, kalıcı sosyal dönüşüm projeleri yapılabilmesi için planlanmış ve bilimsel faaliyetler eşliğinde yönlendirilmemiş olmasına bağlanabilir (Tuna, 2008: 12). Ülkemizde sosyal yardımların geçmişine bakıldığında dini ağırlıklı şekillendiği, hayır yapma gibi amaçlarla faaliyet gösteren vakıflarla bu anlayış günümüze kadar gelmiş ve varlığını sivil toplum kuruluşları adı altında devam ettirmektedir. Sivil yardım kuruluşlarının yanında kamu ve bazı özel yapılanmalar da bu anlamda yoksul ve muhtaç kesime yardım amacıyla hizmet vermektedir. Bu amaç doğrultusunda yoksul ve muhtaçlar için kamu ve kamu dışı sektörler tarafından ayni-nakdi, şartlı-şartsız niteliklerdeki sosyal yardımlar yapılmaktadır.

Ülkemizde sosyal yardımların yıllardır kamu ve kamu dışı olmak üzere çok çeşitli kuruluşlar tarafından düzensiz bir şekilde dağıtılıyor olması standart bir sosyal yardım sisteminin olmadığını, dolayısıyla da yardımların rasyonel dağıtılmadığını göstermektedir. Ülke genelinde yoksul ve muhtaçları kapsayıcı veri tabanının olmaması bazı art niyetli kesimlerin bu durumu istismar etmesine yol açmaktadır. Örneğin bu eksiklikten faydalanarak farklı kurumlardan çeşitli yardımlar alınabilmekte ve bu şahıslar sadece yardımlarla geçinmeye başlamaktadırlar. Bu durum sosyal yardım yapan kurumların birbirleriyle koordineli çalışmadıkları göstermektedir. Sistemik ve rasyonel bir şekilde dağılım göstermeyen bu yardımların gerçek mağdurlara ulaşip ulaşmadığı, sosyal yardım yapılması uygun görülecek birey ve ailelerin hangi kıstaslara göre belirlenmesi gerektiği ve sosyal yardım sürecinde çalışanların karşılaştıkları güçlükler çalışmamızın problemlerindedir.

Sosyal adaletsizliği giderecekken bizzat kendisi sosyal adaletsizliklere kapı aralayan, çok başlı yapısı gereği kaynakların verimsiz kullanılmasına neden olan ve kalıcı sonuçlar üretmekten uzak sosyal yardım sistemini çağın geldiği sosyal refah anlayışına göre (ihtiyaç sahibi bireyin ihtiyaçlarını giderirken aynı zamanda onu toplumun fonksiyonel üretken bir bireyi yapmak) örgütleyebilmek ve işletebilmek için daha iyi analiz edebilmeye ihtiyacın giderek artması araştırmanın başlıca problemlerindedir. Bir diğeri bahse konu ihtiyacı gidermenin etkili bir yolu olarak bizzat sistemin çalışanlarının düşüncelerinin gün yüzüne çıkarılması gerekliliğidir. Bu sayede içeriden bir okuma yapılmış olacak, sosyal yardım uygulamalarına sistemin içerisinde ancak farklı perspektiflerden bakılmış olacaktır.

Amaç

Devletin merkez tabanlı sosyal yardımları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, yine aynı bakanlığa bağlı olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı gibi çeşitli kanallardan sağlanırken; yerel tabanlı sosyal yardımlar belediye ve büyükşehir belediyeleri tarafından sağlanmaktadır. Yakın bir zamana kadar yerel yönetimlerin bünyesinde bulunan İl Özel İdareleri de 5302 Sayılı Kanun kapsamında yoksul vatandaşlara mikro kredi uygulamasıyla bu alanda hizmet vermekteydi. Ancak 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış, görev ve yetkileri

farklı kurumlara devredilmiştir. Yapılan bu değişlikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yürüttüğü sosyal yardım programları da arttırılmıştır. Yukarıda da ifade edilen kuruluşlardan anlaşıldığı üzere ülkemizde sosyal yardım uygulamaları çok çeşitli kanallardan sunulmaktadır. Bu çok çeşitlilik elbette yardıma muhtaç kesimlerin farklı ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Ancak yardımların farklı kanallardan yürütülmesi sosyal yardımlarda dağınıklığın ve yardım uygulamalarında standardizasyonun olmadığını göstermektedir. Sosyal yardım uygulamalarında esas sosyal adalet ilkesine bağlı kalınarak muhtaç kesimlere öncelikleri ve aciliyetleri dikkate alınarak yardım yapılmasıdır.

Bu araştırmanın temel amacı Konya’da kamu kuruluşlarında, yerel yönetimlerde ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen sosyal yardım uygulamalarını karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. Araştırmada sosyal yardım alanında çalışanların düşüncelerinden hareket edilerek araştırma amacına bağlı olarak kamu kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri tarafından sunulan sosyal yardımların işleyişi ve karşılaşılan temel sorun alanları görünür kılınmakta ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmeye çalışılmaktadır.

Önem

Türkiye’de sosyal yardım alanında sınırlı sayıda akademik çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalara bakıldığında sosyal yardım uygulamalarındaki sorunları ortaya çıkarmaya dönük çalışmalar ya sadece aynı nakdi yardım alan yoksullarla ya da bir veya iki kurumu baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ise kamu ve kamu dışı sosyal yardım uygulamalarındaki sorunların belirlenmesi ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri geliştirilmesi için merkezi, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında sosyal yardım alanında çalışan meslek elemanlarının sosyal yardım sistemi hakkında genel görüşlerinin bilimsel yöntemler kullanılarak hazırlanmıştır.

Konu ile ilgili sınırlı sayıdaki çalışmaların dar kapsamlı örneklemi dikkate alındığında bu çalışmanın örnekleme merkezi, yerel ve sivil toplum örgütlerinden oluşması ve bu ifade edilen alanlarda sosyal yardım uygulayıcılarının görüşlerinin elde edilmesi dikkate alındığında daha geniş bir yelpazede sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilme imkânı sağlaması açısından önemlidir. Çalışma devletin sağladığı sosyal yardımlar yanında sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen sosyal

yardım alanında çalışanların görüş ve önerilerini elde etmesi açısından ayrı bir önem kazanmaktadır.

BÖLÜM 1: SOSYAL YARDIM KAVRAMI VE BİLEŞENLERİ

1.1. Yoksulluk Kavramı

İnsanlık tarihinde üretim ilişkilerinin başlamasıyla yoksul, yokluk, yoksulluk, sefalet ve muhtaçlık gibi kavramlar gündeme gelmiştir. Bu kavramlar sanayi devrimiyle birlikte daha derin anlamlar kazanmıştır. Döneme ‘bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler’ ifadesiyle hâkim olan liberalizmde halkın refahından yine halkın kendisinin sorumlu olduğu belirtilmiştir. Makineleşmeyle birlikte üretimdeki dengeler değişmiş feodal düzen yıkılarak kapital düzen ortaya çıkmıştır (Özketen, 2005: 4).

Günümüze kadar meydana gelen sosyo-ekonomik değişimler ve küreselleşmenin de etkisiyle yoksulluk kavramı mutlak, görelî, insani, çalışan, kır-kent, nöbetleşe ve objektif-sübjektif yoksulluk şeklinde farklı alt anlamlar edinmiştir. Bu alt tanımlardan en önemli ve üzerinde en fazla durulana mutlak yoksulluktur (Taşçı, 2010: 41). Mutlak olarak nitelendirilen yoksulluktan kasıt bireylerin geçimlerini sağlayabilmeleri için gerekli asgari kaynaklardan yoksun olma durumudur. Bu aynı zamanda gelir yoksulluğunu da ifade etmektedir. Görelî yoksulluk ise kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile alakalı bir konudur. Bu nedenle görelî yoksulluk kavramı farklı grupların sahip olduğu mutlak gelir düzeyinden daha ziyade gelir ve refahın dağılımındaki farklılıklara odaklanır (Gündoğan, 2008: 43). ‘Booth, geliri bir yoksulluk ölçütü olarak kullanmış; ailelerin geçim ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanımayan bir düzeyin altını ifade eden yoksulluk sınırı kavramını ortaya atmıştır’ (Marshall, 1999: 826). Görelî yoksulluğa göre ortalama gelirin yarısı yoksulluk sınırı kabul edilir. Bu sınırın altında kalan hane halkı yoksul kabul edilmektedir (Özketen, 2005: 4).

İnsani yoksulluk ise temel insan yeteneklerini sürdürebilecek olan mal, hizmet ve altyapıya enerji, hijyen, eğitim, iletişim, içme suyu erişimin yokluğu ya da kısıtlanması, yoksulluğun ‘insani’ boyutu olarak nitelendirilmektedir (DPT, 2007: 1). Çalışan yoksulluğu, birbirini tamamlayıcı iki bakış açısıyla ele alınabilir: yoksul olduğu için çalışanlar ve çalıştığı halde yoksul olan kişiler. İlk yaklaşımda odak, noktası düşük ücret ile diğer faaliyet veya kişisel vasıflar açısından bireysel çalışan durumudur. Yoksul olduğu için çalışanlar, özellikle etkin sosyal sigorta sistemlerinin olmadığı gelişmekte

olan ülkelerde, kendisini ve ailesini geçindirmek için çalışmaktadır (N.Majid, 2001: 271; akt. Seçer, 2007: 139). İkinci yaklaşım, çalışan yoksulluk kavramının kapsamını farklı bir boyuttan açıklamaya dönüktür. Öyle ki emek piyasasına girmelerine rağmen yoksulluktan kurtulamayan çalışan yoksulların sosyal hayatları zayıflarken daha çok kendi iç dünyalarına ve dar çevrelerine hapsedikleri bir gerçektir (Kesgin, 2011: 69).

Kır-kent yoksulluğu da bireylerin yaşadıkları çevreye yönelik sınıflandırılmıştır. Kırsal yoksulluk gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün hızla çözülerek gizli işsizliğin açık işsizliğe dönüşmesi olgusuna dayanır (DPT, 2001b: 105). Kentlerde, kapitalizm, modernleşme, küreselleşme ve buna dayalı sınıfsal eşitsizliklerin beraberinde getirdiği en önemli sorun alanı olarak da kentsel yoksulluk gündeme gelmiştir (Aytaç ve Akdemir, 2003: 58). Başta ekonomik yetersizlikler olmak üzere buna bağlı gelişen eğitim, sağlık, barınma, güvenlik, sosyal olanaklardan yararlanma gibi temel gereksinimlerin karşılanamaması kentsel yoksulluğu tetiklemektedir.

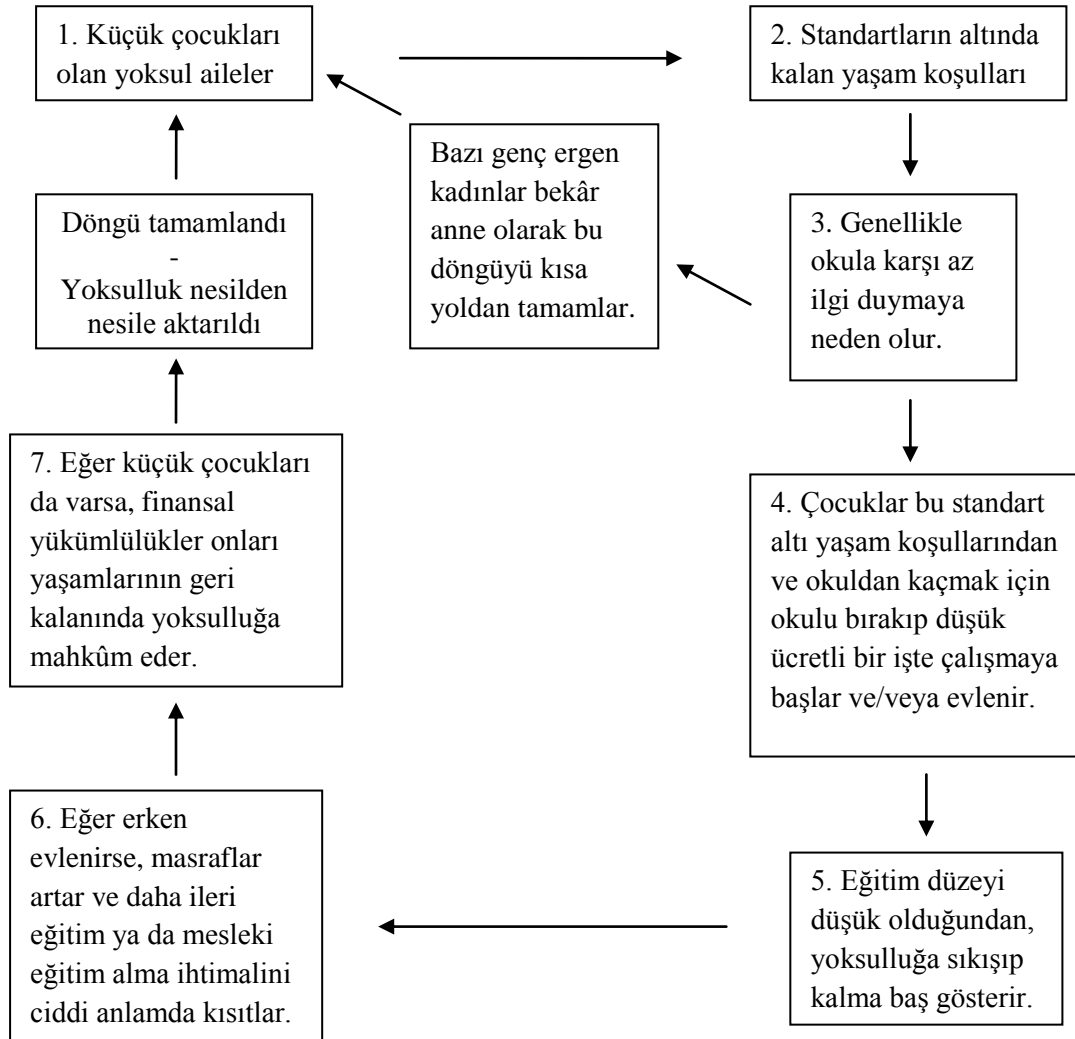
Objektif yoksulluk, yoksulluğu neyin meydana getirdiği ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için asgarî ihtiyaç düzeyinin değerlendirmelerini içermektedir. Sübjektif yoksulluk ise, bireylerin kendi tercihleri doğrultusunda ihtiyaç-fayda bileşimini baz alınmaktadır (Özsoy, 2003: 44).

Yoksulluk kavramına ilişkin yukarıda birkaç tanıma yer verilmiştir. Yoksulluk yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi insanların çeşitli nedenlerle çalışma imkânı bulamaması ya da çalışmasına engel teşkil edecek hastalık vb. nedenlerden kaynaklanmakla beraber gelir elde edememe sonucu ortaya çıkan muhtaçlık durumunu ifade etmektedir. Yoksulluk, insanlık tarihi kadar eski ve günümüze kadar çokça çözüm için üzerinde çalışıldığı sosyo-ekonomik bir sorundur. Yoksulluk sorunu her toplumda farklı şekillerde ancak benzer ihtiyaçlarla gündeme gelmiştir. Kesgin (2008: 28) yoksulluk sorununu geleneksel ve modern olarak iki dönemde incelemiş olup şu şekilde açıklamıştır; geleneksel yani ulus-devlet öncesi yoksulluğa yaklaşım daha çok yerel ve dar mekânla sınırlandırılmıştır. Bu sorun esnaf teşkilatları, cemaat yapıları ve hemşehri-akraba ilişkileriyle belirlenip yine bu kesimler tarafından üstesinden gelinmiştir. Köylerde daha çok dini yapılarla yoksullara yardım sağlanırken, şehir alanlarında esnaf yapılanmaları, loncalar-ahilik teşkilatları ile yoksulluğa müdahale edilmiştir. Modern dönemde ise ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte devlet gerek yerel yönetimler

gerekse merkezi yönetimlerle yoksulluk sorununa çözüm üretmeyi kendi sorumlulukları içinde görmüştür. Bu müdahale istihdam sağlamadan kalkınmaya, sosyal hizmet sunmadan sosyal yardıma kadar çok çeşitlilik arz etmiştir. Buradan yoksullukla mücadelede ulus-devlet öncesi aidiyet, yakın ilişkiler, akraba vb. ilişkilerle kişiye ve duruma özel bir şekilde giderilmeye çalışıldığı, ulus-devletin yardımlarının ise daha çok genele hitap eden toplumda sosyal adalet ilkesine uygun olarak homojenleştirici ve eşitleyici bir düzene sahip olduğu görülmektedir.

Yoksulluğun sadece yoksul kesim için değil aynı zamanda varlıklı kesim için de toplum düzenini sekteye uğratan bir kavram olduğunu söyleyen Zastrow (2013: 180); yoksulluk kültürü bir defa oluştuğundan sonra onu besleyen iktisadi etmenler ortadan kalksa bile devam edeceğini belirtmektedir (Zastrow, 2013: 179).

Şekil 1. Yoksulluk Döngüsü

Yoksulluğun yukarıdaki şekilden de anlaşıldığı gibi nesilden nesile aktarıldığını açıklayan ‘yoksulluk kültürü’ yaklaşımında ifade edilen kültürün yaklaşımları insanların beklentilerini kısıtlar ve bu kültürden kurtulmalarını psikolojik açıdan engeller. Öyle ki bu kültürün insanları içinde buldukları durumun sadece kendilerine has bir durum olduğunu ve mevcut hizmetlerin de hâkim sınıfa ait olduğu düşüncesine kapılarak ümitsizce kendilerini toplumdan izole ederler. Bu insanların içinde buldukları gruptan dışarıdaki topluma açılmamaları mevcut yoksulluk kültürüne hapsediklerinin bir göstergesidir (Zastrow, 2013: 179).

1.2. Sosyal Refah Kavramı

Refah, iyi yaşama, iyi olma halini ifade eden bir terimdir (Marshall, 1999: 614). Refah sahibi bireylerin mutlu, huzurlu, rahat kısacası iyilik halinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu kavram ‘sosyal’ kelimesiyle birlikte kullanıldığında sosyal açıdan iyilik haline ulaşmış toplum akla gelmelidir (Bryson, 1992: 30; akt. Özdamar, 2007: 1).

Sosyal refah, sosyal hizmete göre daha kapsamlı bir terim olup, her ikisi de uygulama düzeyiyle ilgilidir. Sosyal refah, insanların iyilik halleriyle ilgilenmesi nedeniyle aile, eğitim, din ve siyaset gibi kurumlarla örtüşmek durumundadır (Zastrow, 2013: 43). Friedlander, sosyal refahı ‘kişilerin ve grupların verim kabiliyetini geliştirebilmeleri ve aileleri ile toplumlarının ihtiyaçlarını karşılayarak refaha ulaştırabilmeleri için doyurucu bir hayat ve sağlık standardına ulaşmalarını ve aynı zamanda kişisel ve sosyal ilişkilerini dengeli olarak devam ettirmelerini sağlamak amacı ile sosyal hizmetler ve sosyal kurumların organize edilmiş bir sistemidir’ biçiminde tanımlamaktadır (Friedlander, 1961: 4; akt. Kut, 1988).

Sosyal refah kavramı sosyal politika bilimiyle ilgili olduğu için sıkça karıştırılmaktadır. Genel olarak ifade edilecek olursa sosyal politika, ekonomik faaliyetlerin ve gelir dağılımının sosyal adalet ilkesi esas alınarak düzenlenmesine ilişkin politikaların tümüdür. Sosyal refah ise toplum ihtiyaçları dikkate alınarak bu ihtiyaçların karşılanması halinde toplumun iyilik haline kavuşacağını ifade etmektedir. Bu anlamda sosyal politikalar ile sosyal refahın benzer hedefleri olması hasebiyle her iki kavram karıştırılmaktadır. Sosyal refah, ekonomik sistemin sonuçlarının eşitlenme çabası olarak ifade edilebileceği gibi, toplum kesimlerinin sosyal haklarının eşitliği doğrultusunda tüm sosyal hakların yükseltilmesi olarak da ifade edilebilir (Gerek ve Oral, 2004: 11).

Kut (1988), Sosyal Hizmet Mesleği adlı çalışmasında sosyal refahın; aile, din, ekonomi, politika gibi geleneksel sosyal kurumların yanında, daha sonra yer alan bir sosyal kurum olduğunu ve toplumun üyelerine yardım etmedeki kolektif sorumluluğunu ifade eden karşılıklı dayanışma mekanizmalarını içerdiğini ifade etmiştir.

Tablo 1. Sosyal Refah Sağlayan Kurumlar ve Fonksiyonları

Sosyal Politika Kurumları	Türleri	Temel Fonksiyonları	Sosyal Refah Fonksiyonları
Sivil Sektör	Aile, akraba, arkadaş, komşu	Üreme, sosyalleşme, koruma, dostluk, manevi destek	Bağımlı aile üyelerinin bakımı, aile içi mali destek
Din	Dini kurumlar	Ruhi gelişme	Bağlılarına refah, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler sağlamak ve danışmanlık hizmetleri
Gönüllü Sektör	Gönüllü kuruluşlar ve gruplar	Karşılıklı yardım, insan sevgisi, yardımseverlik	Kendi kendine yardım, gönüllülük, topluma yönelik sosyal hizmetler
Kamu Sektörü (Merkezi ve Yerel Yönetim)	Merkezi yönetimler ve yerel yönetimler	Toplumsal amaçlarla kaynakların yönlendirilmesi ve dağıtılması	Yoksulluğun önlenmesi, ekonomik güvenlik, sağlık, eğitim ve konut hizmetler
Özel Sektör (Piyasa)	Üreticiler (işletmeciler) ve tüketiciler (aileler)	Mal ve hizmetlerin değişimi	Mal ve hizmetlerin ticari sosyal refahı
İşyerleri	İş organizasyonları	İstihdam	Ödenekler

Kaynak: Neil Gilbert, Paul Terrell, Dimensions of Social Welfare Policy, Massachusetts: Allyn-Bacon Publ., Fourth Edition, 1998, s. 3., Akt. Süleyman Özdemir, Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İTO Yayın No:2007-57, s.351

Sosyal refah hizmetlerinin sunumunda merkezi ve yerel yönetimlerin (kamu sektörü) yanında, sivil sektörün (aile, komşuluk, arkadaşlık), özel sektörün (işletmeciler, piyasa ve şirketler), gönüllü sektörün (vakıf, dernek gibi) birlikte görev yapması tartışılmaya başlanmıştır. Sosyal refah hizmetlerinin sunumunda giderek artan bu çeşitlilik refah karması olarak adlandırılmaya başlanmıştır (<http://www.sosyalsiyaset.net>).

1.3. Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardımlar; ‘geçinme gücü içinde olan’ ve ‘toplumdan dışlanma tehlikesiyle karşılaşan kişilerin’, yoksul ve az gelirliler insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğmaktadır (Özketen, 2005: 19). Sosyal yardım; kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri ellerinde olmayan sebeplerle geçindirme olanağından yoksun kalmış

bireylere kamu veya kamu dışı kuruluşların yaptığı parasal ve nesnel gelirlerin tümünü ifade eder.

Çengelci'nin (1993: 11) tanımına göre sosyal yardımlar, sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanı olup, kendi ellerinde olmayan sebeplerle, mahalli ölçüler içinde asgari seviye de dahi geçinme imkanını bulamayan kişileri; muhtaçlık araştırmalarına dayalı olarak en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirme amacını taşıyan, karşılıksız mahiyetteki parasal ve nesnel sosyal gelir ve destek sağlayıcı kamusal faaliyetler bütünü olarak da değerlendirilmektedir. Koşar (2000: 118) sosyal yardımı ekonomik risklere karşı devletin prim ödemeye dayalı sistemleri dışında kalan, kamu tarafından veya dernek ve vakıf gibi kuruluşlarca ya da kişilerce muhtaçlara yapılan her türlü maddi yardım olarak tanımlamıştır.

Sosyal yardımlar, tarihin ilk çağlarında, aile-içi, akrabalık sistemi etrafında ve komşuluk ekseninde şekillenmiş hatta günümüzde de geleneksel çevrede hâkimiyetini sürdürmeye devam etmiştir. Modern anlamda ise sanayileşme dönemiyle birlikte varlığını sürdürdüğü kaydedilmektedir (Taşçı, 2010: 37). Bununla birlikte sosyal yardımın ilk çağlardaki topluluklarda her şeyden önce dini güdülere dayandığı da belirtilmelidir. İslam dininin ortaya çıkması ile birlikte, sosyal yardımların ibadet esasları arasında yer alması dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Taşçı, 2010: 65). Sanayileşmeyle birlikte gerek dini gerekse toplumsal değerler çerçevesinde sunulan sosyal yardımlar zamanla yetersiz hale gelmiştir. Artan yoksulluk sorunu çözümü için de devletler bu durumun üstesinden gelmeyi kendilerine vazife edinmişlerdir.

Ülkemizde mevcut sosyal yardım uygulamaları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve bu bakanlığa bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile kamu kurumları, belediyeler, vakıf ve dernekler eliyle yürütülmektedir.

Sosyal yardımların temel hedefi, muhtaç veya yoksul durumdaki kişilerin muhtaçlık durumları ortadan kalkana kadar kendi asgari ihtiyaçlarını karşılanmasıdır. Amaç, yardım görenin mümkün olan en kısa sürede yeniden çalışabilme ve geçimini sağlayabilecek gelir elde edebilme olanağına kavuşturulmasıdır. Tembellik ve savurganlık özendirilmemekte, kişinin sosyal varlığı güvence altına alınarak onuru korunmaya çalışılmaktadır (Ölmez, 2007: 16). Sosyal yardımların muhtaçlık durumunun kalkana kadar devam etmesi dikkate alınması gereken bir süre olup bu süre

aşılmamalıdır. Çünkü yardım gelirleri vergilerden elde edilip sosyal adalet ilkesi gözetilerek muhtaç kesime dağılımı sağlanmaktadır. Bu yardımlar yoksul veya muhtaç durumdaki kişilerin geçim güçlüğüne aşmalarını, toplumsal yaşamdan dışlanmalarını kısacası hayatlarının güvence altına alınmasını amaçladığından dolayı sosyal yardım döngüsünün sağlıklı işlemesi amacıyla yapılan yardım sürelerinin ayrı bir önemi vardır. Yardım verilmiş süresi, niteliği gibi hususlara dikkat edilmediğinde sosyal yardımların, yardım sunulan kesimi tembelliğe, çalışmamaya sevk ettiği gerekçeleriyle olumsuz etkileri olduğu düşüncesi gündeme gelmektedir. Bu nedenle sosyal yardımların nitelikleri, olumlu ve olumsuz yönlerine alt başlıklarda değinilecektir.

1.3.1. Sosyal Yardımın Nitelikleri

Sosyal yardım, toplumda asgari düzeyde ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olan muhtaç ve yoksullara kendi hayatlarını idame ettirebilmelerinde yeterli hale gelmeleri için yapılan aynı-nakdi, şartlı-şartsız nitelikteki desteklerin tümüdür.

Sosyal yardımın özellikleri Taşçı (2010: 55) Sosyal Politikalarda Can Simidi Sosyal Yardımlar adlı kitabında sosyal yardımlar türleriyle birlikte muhtaçlık esasına göre yapılması olarak ele alınmıştır. Çengelci (1993: 9) sosyal yardımların ‘bakım, tedavi, rehabilite etme ve yetiştirme gibi hizmet yönü ağır basan nesnel sosyal gelirler’ şeklinde yapılabileceğini ifade etmiştir. Ancak bu çalışmada sosyal yardımın nitelikleri sadece türleri ve koşulluluk esasına göre yapılıp yapılmadığına göre tasnif edilmiştir. Yukarıdaki tanımda da ifade edildiği üzere sosyal yardımların aynı-nakdi ve şartlı-şartsız özellikleri olmaktadır. Sosyal yardımın farklı bir ayrımını ifade edebilmek amacıyla bu çalışmaya tazminat karakteri taşıyanlar ve koruma karakteri taşıyanlar olarak iki farklı ayrım daha eklenmiştir.

1.3.1.1. Aynı-Nakdi Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımların gıda, giyim, eşya, barınma gibi parasal (nakdi) olmayan şekillerde verilmesi yardımın aynı özelliğini göstermektedir. Aynı yardımlar temel ihtiyaç maddelerinin parasal olmayan yolla yoksul veya muhtaç vatandaşlara sunulmasıdır. Aynı yardımlar, muhtaç ve yoksul kişilerin para yoluyla edinecekleri ihtiyaç maddelerinin maddesel olarak kendilerine sunulmasıyla bu amaçla nakit harcama yapmalarının önüne geçilmesi bakımından önemlidir. Böylelikle bu kişilerin tasarrufta bulunabilecekleri parayla edinilmesi zor olan eksikliklerin giderilmesi kolaylaşacaktır.

Bazı kaynaklarda toplu taşımada indirim ve ücretsiz ulaşım sağlanması (Arıcı, 1999: 143), ilaç ve sağlık giderlerinin karşılanması (Gerek ve Oral, 2004: 43) da aynı yardım türüne örnek gösterilmektedir.

Kesgin (2013: 49), aynı yardımların günümüzde daha az tercih edilmiş nedenini ulaşım, depo maliyetleri ile yardımların vaktinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamasıyla israfı neden olunması gibi sebeplere bağlamıştır. Özellikle hazırlanan gıda kolilerinin zamanında ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamaması koli içindeki gıdaların bozulma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı bir gerçektir. Aynı durum tıbbi malzeme ve ilaç yardımı için de geçerlidir. Aynı türdeki sosyal yardımların son kullanım tarihlerinin geçmesinin yanı sıra, bu yardımların hazırlanması sürecinde depolanma, taşınma ve paketlenme aşamaları ayrı birer masrafı ifade etmektedir. Kaldı ki gıda kolisi yardımları için örnek verilecek olursa, koli içine yerleştirilen gıdaların yoksul ve muhtaç kişilerin ne derece ihtiyaçlarına cevap verebileceği ayrı bir sorundur. Bazı yoksul vatandaşların rahatsızlıkları nedeniyle bazı gıdaları tüketmemeleri gerekmektedir. Böyle bir durumda koli yardımında bulunan kurumların her bireyin özel durumunu göz önünde bulunduramayacağı dikkate alındığında aynı yardımların ihtiyaçları karşılama anlamında bir takım sorunlara cevap veremeyebileceği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar aynı yardımlar ihtiyaçları karşılamada yeterince verimli olmasa da günümüzde birçok kuruluş tarafından ihtiyaç sahiplerine sunulmak üzere tercih edilmektedir.

Nakdi yardımlar ise para ile yapılan yardımları ifade etmektedir. Biraz önce aynı yardımları tarif ederken örnek olarak gıda kolisi verilmişti. Öyle ki koli içerisindeki gıdaların ihtiyaç sahiplerinin taleplerine tam anlamıyla cevap veremeyebileceği çünkü koli içerisindeki gıdaların başkaları tarafından belirlenmesi nedeniyle asıl ihtiyaç maddelerinin bilinmesinin güç olduğuna değinilmiştir. Ayrıca kuruluşların daha fazla kişi veya ailelere sosyal yardım yapabilmesi için koli içerisindeki gıdaların kalitesi düşük dolayısıyla düşük maliyete denk getirilerek daha fazla gıda kolisi elde etmeye çalışılabileceği de düşünülebilir. Böylelikler kurum veya kuruluş daha fazla ihtiyaç sahibine yardım götürebilecektir. Ancak hazırlanan koli ihtiyaçları karşılamayınca hem emek hem de ürün israfına gidilmektedir. Bu noktada nakdi yardımların daha yararlı olduğu söylenebilir. Çünkü nakdi yardım sağlanan birey veya aile hem kendi ihtiyaçlarını kendileri belirleyecektir, hem de gıda kolisinin teslimatı sırasında yardıma

muhtaçlıkları başkaları tarafından görülmeyecek dolayısıyla psikolojik açıdan olumsuzluğa düşmeyeceklerdir. Buna Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 41 Kart ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin yoksul kişi ve ailelere yönelik Sosyal Kart uygulamasını örnek verebiliriz. Bu kart uygulamalarıyla tıpkı kredi kartına benzer bir karta aile için uygun görülen yardım miktarı nakit olarak yatırılmakta, aile de ihtiyaçlarını kartın anlaşmalı olduğu marketlerden kendi ihtiyaçlarını diğer insanlar gibi karşılayabilmektedir. Bu uygulamaların olumlu yanı hem kişi ve ailelerin fakirliğin verdiği ezilmişlik psikolojisine kapılmadan rahat alışveriş yapabilmesi hem de kendi ihtiyaçlarını kendilerinin belirlediği ürünlerle gidermeleridir.

Nakdi yardımlar her ne kadar en çok tercih edilen yardım türü olsa da bu yardım türünün de aynı yardım türüne göre bazı olumsuz yönleri olabilmektedir. Burada Kesgin'in (2013: 49) verdiği örnek açıklanabilir. Sorunlu ailelerde nakit yardımının sorunlu olmayan kişiye verilmesi, sorunlu olan kişiyle tartışmalara neden olabilmektedir. Aile babasının alkolik oluşu, kumar ve bunun gibi kötü alışkanlıklarının olduğu dikkate alındığında nakit sosyal yardım sağlanan anneden bu parayı zor kullanarak alıp ailenin ihtiyaçlarını göz ardı ederek kendisi için kullanabileceği düşünüldüğünde nakdi yardımın burada yolunda kullanılamayacağı anlaşılmaktadır. Bunun önüne geçebilmek amacıyla bazı kuruluşlar nakit yardımının kullanım alanlarını sınırlamıştır, yine Kocaeli Büyükşehir Belediye'sinin 41 Kart uygulaması örneğinden yola çıkacak olursak, bu kart sahipleri anlaşmalı marketlerden sadece temel gıda maddelerini temin edebilmektedir. Öyle ki sigara, alkol ve bunun gibi zararlı maddelerin bu anlaşmalı marketlerden 41 Kart ile temin edilmesi mümkün değildir. Nakit yardımının amacına uygun kullanılabilme için bu gibi önemlerin alınması oldukça önemlidir.

1.3.1.2. Şartlı ve Şartsız Sosyal Yardımlar

Şartsız sosyal yardım herhangi bir koşula bağlı kalmaksızın, primsiz, karşılıksız şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması demektir (Kesgin, 2013: 50, Taşçı, 2010: 59). Şartsız yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri tarafından yardıma acilen muhtaç ve geri ödeme gücü olmayan vatandaşlara yaşamlarını asgari düzeyde sürdürebilmeleri için sağlanan nakdi, aynı yardımları kapsamaktadır. Yardım yapıcı kurumlar şartsız yardım

yapacakları bireylerde hastalık, kaza, hükümlülük gibi acil müdahale gerektiren ya da yaşlılıktan kaynaklı fiziksel yetilerin kısıtlanması, geçimini sağlamada yetersiz kalması gibi nitelikleri dikkate almaktadırlar.

Şartlı sosyal yardım Dünya Bankasının 2001 krizinden sonra Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında uygulamaya konulmuştur (Buğra, 2013: 234). Şartlı sosyal yardım ülkemizde mikro kredi ve şartlı nakit transferi olarak hâlihazırda uygulamadadır. Mikro kredi uygulaması il özel idareleri tarafından yürütülmekteyken 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak bu görevleri diğer kamu kuruluşlarına devredilmiştir. Mikro krediyle dezavantajlı kesimler önceliğe alınarak yoksulların gelir getirici iş kurmaları ve muhtaçlıklarını bu yolla gidermeleri amaçlanmıştır. Mikro kredi uygulamasında bireylere direkt yardım yapılmayıp, kolaylaştırılmış faizli geri ödeme planı düzenlenir (Kesgin, 2013: 50). Böylelikle kendi işini kuran ve geçimini sağlayan bireyler hazırlanan ödeme planını yine kendi imkânlarıyla ödemektedir.

Şartlı Nakit Transferi türüyle de bilinen şartlı sosyal yardım Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Sosyal ve Ekonomik Öncelikler TESEV Araştırması'ndaki (Keyder ve Üstündağ, 2006: 95) tanıma göre 'yoksul ailelere çocuklarının okula devam etmesi veya 0-6 yaş çocukların düzenli sağlık kontrolünden geçmesi durumunda aylık belirli bir miktar nakit desteği sağlayan bir sosyal yardım mekanizmasıdır'. Şartlı nakit transferi yoksul ailelere çocuklarını okula göndermeleri şartıyla eğitim, düzenli sağlık kontrolü, aşı takibi yaptırımları şartıyla da sağlık yardımı gibi uygulamalar şartlı nakit transferine örnek verilebilir (Kesgin, 2013: 51).

1.3.1.3. Tazminat ve Koruma Karakterli Sosyal Yardımlar

Kesgin tazminat karakteri taşıyan sosyal yardımları kamu hizmetinde çalışanlara veya kamu yararına iş yaparken zarara uğrayanlara doğrudan devlet bütçesi tarafından sağlanan destekler olarak tanımlamıştır. Tazmin, işte çalışırken kaza geçirmeyi ya da işi yapamaz duruma gelmeyi kapsamaktadır. Bu nedenle formel iş piyasasında olanlara yönelik bir uygulamadır. Bu yardımlar kişilerin yaralanması ya da ölmesi durumunda bakımından sorumlu olduğu ailesinin mağdur olmaması için yapılmaktadır (Kesgin, 2013: 50). Bu yardımlara Muhtaç Asker Ailelerine Yardım, İstiklal Madalyasına sahip olanlara, görevleri nedeniyle yararlanan bazı kamu görevlilerine destek, Türk kültürüne

hizmet eden öğretmenlere ve ailelerine ödenen tazminat ya da aylıklar örnek verilebilir (Koşar, 2000: 119).

Sosyal koruma ise daha çok formel iş piyasasının dışında olan muhtaç ve dezavantajlı kişi ve aileleri kapsamaktadır. Sosyal yardım denildiğinde daha çok bu kesime yapılan yardımlar akla gelmektedir. Sosyal koruma uygulamaları hem kapsam hem miktar hem de etki bakımından daha geniştir (Kesgin, 2013: 50). Koşar (2010: 119) koruma amaçlı sosyal yardımları muhtaç ve kimsesiz sakatların, yaşlıların, çocukların hizmetler ve bazı ödemelerle devlet tarafından korunmaları olarak tanımlamıştır. Yaşlı ve engellilerin 2022 sayılı Kanunla maddi yönden desteklenmesi, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunuyla yine yoksul kesime yardım sağlanması, 1992 yılında hayata geçirilen Yeşil Kart uygulaması ve 2828 sayılı SHÇEK Kanununun şimdiki adıyla Sosyal Hizmetler Kanunu bu kapsamda yapılan sosyal yardımlara örnek verilebilir.

1.3.2. Sosyal Yardımlara İlişkin Eleştiriler

‘Toplumda yoksul veya muhtaç durumda bulunan kişi veya gruplara yönelik olarak ekonomik ve sosyal amaçla yapılan her türlü maddi destek’ olarak tanımlanan (DDK, 2009: 3) sosyal yardımlar verildiği kişi ve aileler üzerinde zaman zaman olumsuz bir takım etkilere neden olabilmektedir.

Sosyal yardımlara yönelik eleştiriler sadece yoksullar açısından olumlu ve olumsuz yönlerle sınırlı kalmayıp bazı ideolojilerce de farklı eleştirilere maruz kalmaktadır. Buna liberallerin bu yardımları piyasaya müdahale olarak görmelerini örnek verebiliriz. Muhafazakârlar da bu yardımların devlet tarafından sunulmasıyla toplumda var olan aile-akrabalık, sivil-dini kurumların yardımlaşma ve dayanışma işlevini kaybedeceğine yönelik eleştirilerde bulunurken, yardımın verilebilmesi için birey ve/veya ailenin yoksul olduğunu kanıtlamak zorunda olan devlete de gereksiz bürokrasiyle birlikte para ve zaman kaybı olduğu belirtilmiştir. (Kesgin, 2013: 78).

Sosyal adaletçiler de bu yardımların birey onurunu zedelediği, damgalama işlevi gördüğü, yoksulluğu önlemenin aksine bunu ‘sürdürülebilir’ kıldığı için eleştirilerde bulunmaktadır (Kesgin, 2013: 80). Aşağıda sosyal yardımlara yönelik eleştirilere ve bu yardımların olumlu-olumsuz yönlerine ilişkin açıklamalar daha detaylı ele alınmıştır.

1.3.2.1. Sosyal Yardımların Olumsuz Yönleri

Sosyal yardımın, ‘damgalanma ve küçük düşürülme gibi psiko-sosyal sonuçlarının olmasının yanında, tembellik ve bağımlılık yapabilmesi, istismara açık olması ve insan haklarına aykırı olabilmesi’ olumsuz bazı nitelikleri olduğunu göstermektedir (Taşçı, 2008b).

Birey onurunun zedelenmesi – Etiketleme

Sosyal yardım alabilmek amacıyla ilgili kurumlara başvuruda bulunan birey ve aileler bazı kurumların muhtaçlık tespiti sürecinde araştırma yapmaları nedeniyle kendilerini psikolojik açıdan aşağılanmış hissedebilmektedirler. Öyle ki bu birey ve aileler yoksul ve/veya muhtaç olduklarını mevcut durumlarıyla bir bakıma ispat etmek durumundadırlar. Bu ispatlama süreci birey ve aileler için psikolojik bir ezilmişlik iken, süreci takip eden kurum ve kuruluşlara da maddi bir külfettir. İhtiyaç veya muhtaçlık tespiti diye ifade edilen bu süreçte yapılan yardımlar neticesinde yardımı alanların damgalanmasına neden olabilmektedir (Esping-Andersen, 2010; 33). Bu meseleyi sosyal inceleme yapan bir kurum ve/veya kuruluş açısından açacak olursak, ailenin yaşam ortamı incelenmek üzere ev ziyaretine giden sosyal inceleme ekiplerinin eve ayakkabılarını çıkarmadan galoş kullanarak girmeleri aileye sanki sağlıklı bir ortama giriyormuş hissiyatını sunmakla birlikte, bu hareketleri aşağılayıcı olarak da algılanabilmektedir. Eve giren sosyal inceleme ekibi sosyal inceleme raporunda kullanılması amacıyla evde fotoğraf çekimi yapması aile açısından yaşadıkları ortamın ifşa edilmesi olarak algılanabilmektedir. Aynı şekilde bu durum da aileyi psikolojik açıdan incitici olarak nitelendirilebilir. Sosyal inceleme sürecinin verdiği olumsuz hissiyatlar yanında, ailenin dış çevresinde sosyal yardım alma ihtiyacı duyuyor şeklinde etiketlenmesinin de yine aileyi olumsuz etkileyebileceği açıktır.

Bağımlılığa neden olması – Sosyal adaletsizlik

Sosyal yardımlardan faydalanan bazı kişi/kişiler sosyo-ekonomik durumları düzeliş kendilerine yeterli hale gelseler bile yardımın sağladığı refaha alıştıkları ve bu rahatlıktan mahrum kalmak istememeleri nedeniyle tekrar tekrar sosyal yardım başvurusunda bulunabilmektedir. Hatta bazı kişiler sosyal yardım almayı hak etmediği halde sosyo-ekonomik durumunu olduğundan kötü bir şekilde göstererek yardım alma

çabasına girişmektedir. Bu durum sosyal yardımların bazı kişi/kişiler üzerinde bağımlılık yaptığını göstermekle beraber, ahlaki açıdan olumsuz bir yönelimin de olduğunu açıklamaktadır.

‘Siyasiler de sosyal yardımla güç kazanmak için bu durumu sonuna kadar kullanacakları gerekçesiyle eleştirilmektedir’ (Kesgin, 2013: 79). Özellikle yerel yönetimler tarafından verilen sosyal yardımların daha fazla seçmen elde edebilme yolunda asıl kullanım amacı dışında ihtiyaç sahibi olarak gösterilen ancak desteksiz bir şekilde yaşamlarını idame ettirebilecek olan kesimlere verilebilmesi sosyal adalet ilkesine uyulmadığını göstermektedir. Öyle ki asıl ihtiyaç sahiplerinin yararlanması gereken bu sosyal yardımlar, siyasi çıkarlar doğrultusunda farklı kesimlere verilebilmesiyle yoksulluk sorununa kalıcı çözüm getirememektedir. ‘Bir diğer istismar ise yardımlardaki mükerrerlikle ilgilidir’ (Taşçı, 2010: 54). Öyle ki bazı yoksul kişi/kişiler yardım aldıkları kurum haricinde farklı kurumlara da sosyal yardım başvurusunda bulunmaktadır. Kurumlar sosyal yardım vermek için mal varlığı gibi bilgileri tespit amacıyla araştırma yaptıkları kişilerin farklı kurumlardan aldıkları yardımları göremedikleri zaman benzer yardımları ilgili kişilere tekrar sağlamaktadır. Bu durumda ihtiyaç sahibi kişi/kişiler ihtiyaçları fazlası yardımı alıp farklı şekillerde kullanabilmektedir. Bu durumu yine gıda kolisi yardımı alan bir aile ile açıklayacak olursak, farklı kurumlardan aldıkları gıda kartlarının veya kolilerin fazlasını satıp paraya çevirerek yine kendi menfaatlerine kullananları örnek verebiliriz.

1.3.2.2. Sosyal Yardımların Olumlu Yönleri

Sosyal yardımlar, psiko sosyal faydalarının yanı sıra sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatması bakımından da önemlidir (Taşçı, 2010: 50). Bu yardımlar sosyal sigorta kapsamı haricindeki veya sosyal sigorta kapsamında olup da yeterinde korunamayan kişi/kişileri çeşitli sosyal risklere karşı koruması bakımından ciddi bir işleve sahiptir (Kitapçı, 2007: 34).

Tamamlayıcı Nitelikte Olması

Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sisteminin önemli kollarından biri olup, sosyal sigortalardan kaynaklanan boşlukları doldurması ve olası aksaklıkları gidermesi

bakımından önem taşır. ‘Bu nedenle sosyal yardımlara primsiz sosyal güvenlik rejimi de denilmektedir’ (Kaya, 2009: 27).

‘Sosyal yardımlar, sosyal güvenlikte son ağ ve sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatıcı bir yöntemdir’ (Şenocak, 2009: 35). Sosyal güvenlik sistemindeki diğer önlemlerle yoksulluğun önüne geçilemediği durumlarda ve sosyal sigortadan kaynaklanan sorunlar ve kısıtlılıklar nedeniyle bu sistemin dışında kalan yoksul ve muhtaç kişiler bakımından sosyal yardımlar tamamlayıcı nitelik taşırlar (İkizoğlu, 2000: 24).

Temel Gelir Desteği Olması “Alternatif Yaklaşım”

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 23/3. ‘Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklemiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.’ İlgili maddede her bireyin ailesi de dâhil olmak üzere kapsayıcı bir ifade ile sosyal koruma sistemi içerisinde yer almasına ve adil bir ücrete tabi olmalarına hak temelli bir yaklaşımla açıklanmıştır.

‘Sosyal yardımlar vatandaş temelli yaklaşımda hak temelli, tüm yoksul kesime –belli gelirin altındaki tüm insanlara- miktarı belli bir uygulamayı ifade eder’ (Kesgin, 2013: 70). Böylelikle ifade edilen kesime sağlanan temel gelir desteği ile vatandaşlar insan onuruna yaraşır bir yardım alırken, bu geliri elde etmek için harcayacağı emek ve zamanı kendi hayatı üzerinde yine kendisinin belirleyeceği farklı kontrol alanlarında kullanılabilecektir.

Kesgin (2013: 71) temel gelir desteğinin uygulamasıyla sosyal yardım, yoksulluk ve işsizlik tuzaklarının ortadan kalkacağını ifade etmiştir. Ayrıca temel vatandaşlık geliri ya da temel gelir desteği olarak ifade edilen sosyal yardımlar siyasi manipölasyon, paternalizm ve iktidara göre değişebilen uygulamaları kaldırmış olacaktır. ‘SYDV ve 2022 sayılı Kanun kapsamında yapılan acil durum yardımları ve sosyal yardımların ifade edilen kesimlere dönük nakdi desteği ifade etmesi bakımından vatandaş temelli gelir kapsamında’ görüldüğü ifade edilmiştir (Buğra ve Sınmazdemir, 2007: 112; akt. Kesgin, 2013: 72).

1.3.2.3. Sadaka Kültürü ve Hak Temelli Yaklaşım

‘Sosyal adalet ve eşitlik, adil paylaşım, bölüşüm gibi ilke ve ideallerin üzerinde duranlar daha çok sosyal yardımın devlet dışı, özellikle merkezi yönetim dışı kanallarla sağlanmasını sadaka kültürü olarak tanımlamaktadırlar’ (Kesgin, 2013: 81). Kesgin’in bu tanımından yola çıkarak sadaka anlayışıyla yapılan yardımların yapan kişilerin vicdani duygularının getirileriyle sınırlı olabileceği söylenebilir. Yine aynı çalışmada sosyal yardımın liberallerce vicdanlara ve gönüllü organizasyonlara bırakılması gerektiği aksi halde devletin bu alana müdahale etmesiyle piyasayı tehdit eden bir unsur olarak görüldüğüne ve yardımların bu insanları tembelliğe, çalışmamaya, çalışanların sırtından geçinmeye iteğine değinilmiştir. Hak temelli yaklaşımda ise insana ve onun ihtiyaçlarına vurgu yapılmaktadır. Bu anlayışta esas olan piyasaya bağımlılığın azaltılmasıdır. Yoksullar emek gücü olarak değil de ihtiyacı olan insan olarak algılanmaktadır (Kesgin, 2013: 83).

Sosyal refahın gelişme sürecine bakıldığında hali hazırda iki çatışmalı görüş bulunmaktadır. Bunlardan biri tortusal diğeri kurumsal bakıştır (Zastrow, 2013: 44). Tortusal refah yaklaşımında verilen yardımlar kısa süreli çözüm bulmaya yönelik dağınık yardımlar yer almaktadır. Bu yaklaşımda asıl olan, mevcut sosyal kurumlar olan aile, eğitim, din, politika, sosyal güvenlik kurumlarının yetersiz ya da işlevsiz olduğu durumlarda, birey mağduriyetine geçici de olsa bir çözüm bulmaktır. Bu gibi durumlarda toplumdaki mevcut olanaklar, pek de profesyonel olmayan bir şekilde ihtiyaç sahiplerine sunulmaya çalışılmaktadır (Yolcuoğlu, 2012: 123). Tortusal görüşe göre sosyal hizmetler ve maddi kaynakların özellikle acil durumlarda kısa vadeli sağlanması gerektiğini, birey ve/veya aile yeniden kendi kendine yeter hale gelene kadar kullanılması gerektiğini savunur. Burada kaynak ve hizmetler bireyin hak kazandığı bir şey gibi değil de mevcut durumun gerektirdiği zorunluluk halinde hediye olarak görülmektedir (Zastrow, 2013: 44).

Tortusal refah görüşüne karşı çıkan kurumsal sosyal refah yaklaşımında sosyal refah, ‘kişilerin, ailelerin ve grupların verim kabiliyetlerini ve mevcut potansiyellerini geliştirebilmeleri, ihtiyaçlarını karşılayarak refaha ulaşabilmeleri, doyurucu bir yaşam sürerek tasvip edilen sağlık standardına ulaşmaları ve aynı zamanda bireysel ve sosyal ilişkilerini dengeli olarak devam ettirmelerini sağlamak amacı ile sosyal hizmetler ve

sosyal kurumların organize edilmiş bir sistemidir” (Friedlander, 1961: 4; akt. Yolcuoğlu, 2012: 123). Bu yaklaşımda kaynak ve hizmetlerden yararlananlar bu tür yardımlara hak kazanan kişiler olarak görülmektedirler. Ancak tortusal yaklaşımda ihtiyaç sahibi olma durumuna gelme sorumlusu olarak kişilerin yanlış yönlendirilmiş eylemleri veya günahları, kişisel yetersizlikler gibi sebeplerle kendileri suçlanmaktadır. Tortusal bakışta, kurumsal bakışa göre bireylerin hizmetleri alması durumunda damgalanma, bir diğer ifadeyle etiketlenme söz konusudur (Zastrow, 2013: 44).

Ülkemiz sosyal hizmetlerde Avrupa uygulamaları model alınsa da Türkiye'nin modernleşme sürecinde çok daha farklı etkiler ortaya çıkmaktadır. Sosyal hizmetlerin sivil yapılarca sunumunda dini etki ve hedeflerin belirleyici bir rol üstlenmeye başladığı görülmektedir. Bunun yanında sosyal hizmetlerin ‘sosyal hak’ kapsamında çıkıp en eski tortusal yaklaşıma dönerek ‘hayır işi’ olarak algılanması bir tehdit olarak görülmektedir. Bu nedenle sosyal hizmetlerin bir ‘hak’ olarak müracaatçıya sunulma bilincinin kazandırılması için uygulayıcıların eleştirel sosyal hizmet uygulaması anlayışıyla hareket etmeleri gerekmektedir (Atasü-Topçuoğlu ve Akbaş, 2009: 179).

1.4. Sosyal Yardım Alanı

Sosyal yardım alanı yoksulluk sorununun çözümüne yönelik politika, mevzuat, hizmet ve uygulamaların oluşturduğu alan olarak tanımlanmaktadır (Bartlett, 1961: 37; akt. Koşar, 2000: 8). Sosyal yardım alanına ilişkin sosyal bilim literatüründe yeterince bilgiye ulaşılamamakla birlikte bu alanın tarihi gelişimine bakıldığında hayırseverlik, filantropi ve sosyal hizmet kavramlarıyla bağlantılı olarak gelişim gösterdiği görülmektedir (Karatay, 2009: 14). Yoksulluk sorunu ve buna karşı müdahalelerin gerçekleştirildiği sosyal yardım alanı, sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren mesleğin öncelikli etki alanıdır (Yolcuoğlu, 2012: 144).

İnsanlar yaşamları boyunca hayatlarını olumsuz etkileyebilecek birtakım risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu riskler bireyleri gerek fizyolojik gerekse sosyo-ekonomik açılardan olumsuz etkilemektedir. Riskleri önlemek ve olası etkilerini en aza indirme gereğinden doğan sosyal güvenlik ihtiyacıyla, bu alanın gelişmesine paralel olarak sosyal yardım alanı da gelişme imkânı bulmuştur. Sosyal yardım, temel gereksinimlerini karşılayabilme durumundan yoksun olan kişilere yönelik bir sosyal

güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010: 28).

Sosyal yardım alanının gelişimine bakıldığında tarihin ilk dönemlerinden günümüze dek birçok farklı girişim ve uygulamalarla karşılaşılmaktadır. Türk sosyal güvenlik alanının, Osmanlı'da sanayileşme ve işçi sınıfının Avrupa'ya oranla geç oluşması nedeniyle gelişimi geç olmuştur. Sosyal güvenlik sistemi oluşmadan evvel düşük bireylerin ihtiyaçları kendi aile ve akraba çevresi tarafından giderilmekteydi. Aynı uygulama sanayi öncesinde batı dünyasında da geçerliydi. Dönemde ailenin yetersiz kaldığı durumlarda kişinin en yakın akraba ve komşuları onların da yetemediği durumlarda dini örgütler ve hayırseverler tarafından yardımlar yapılmaktaydı (Koşar, 2000: 9).

Sanayi öncesi dönemde ülkemizde de benzer dini altyapılı hayırseverlik vardı. Geleneksel geniş aile içerisinde düşük bireyin ihtiyaçları giderilir, ailenin de yetemediği zamanlarda bazı yardım sandıklarından ve teşkilatlardan destek alınırdı. 18. yüzyıla kadar Anadolu Selçuklu Döneminde ahi teşkilatları ve iş kollarına göre oluşturulan loncalar sosyal yardım uygulamaları için ilk teşkilatlara örnek verilebilir. 18. yüzyılda ise Osmanlı'da sosyal güvenlik daha kurumsallık kazanmış ve dönemde ilk kez sosyal yardım amaçlı vergi toplanmaya başlanmıştır. Sosyal yardımların vergilerden finanse edilmesi hususu batı dünyasında ilk kez İngiltere'de 1942 yılında yayımlanan Beveridge Raporu'nda gündeme gelmiştir. Beveridge Raporu çağdaş sosyal güvenlik anlayışına önemli bir zemin hazırlamış olsa da vergilerin sosyal yardımlar için finanse edilmesi hususu Osmanlı'da zaten mevcut bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. yüzyıla gelindiğinde Darülaceze (düşünler yurdu), Darüşşafaka (yoksul, öksüz ve yetimler için okul) gibi kurumlarla kurumsallaşma yolunda ilk adımlar atılmış, tanzimat sonrası tekaüt (emekli) ve teavün (yardımlaşma) sadece işçi kesimini kapsayan bir sosyal güvenlik uygulamasıyla sosyal yardım daha bir işlerlik kazanmıştır. Daha sonraki bakıldığında ne 1921 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunu'nda ne de 1924 Anayasasında sosyo-ekonomik hak ve özgürlüklere ilişkin herhangi bir madde bulunmamaktadır (<http://www.sgk.gov.tr>).

Cumhuriyet sonrası resmi sosyal yardım uygulamaları daha çok ücretsiz tıbbi bakım ve tedaviyle sınırlı kalmıştır. Sonraki gelişmeler ise şu şekilde devam etmiştir; Medeni Kanun'da (1926) ailenin muhtaç üyesine yardımı nafaka mükellefiyeti çerçevesinde aile

içi sorumluluğun gereği sayıldı, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1930), hemşehrilik hukukuna dayalı muhtaca yardım öngören Belediye Kanunu (1930), Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş Kanunu (1936), Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun (1941), Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (1956), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ve Yönetmeliği (1986) olarak sıralanabilir. Tüm bu kanunlar daha çok sınırlı gruplara belli durumlarda maddi yardım sağlamayı öngören düzenlemelerdir. 1950 ve sonrasında ilk olarak memur ve işçi kesimlerindeki sabit ücretliler, daha sonra da kendi hesabına çalışanlar güvence altına alındı. Bunlar sırasıyla 1950 tarihli 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanun, 1965 tarihli 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ve 1971 tarihli 1479 sayılı Bağkur Kanunudur. Bu son üç kanun haricindeki düzenlemeler kamu yardımı ya da sosyal yardım olarak adlandırılan ve çalışma hayatına ve prim ödeme esasına dayandırılmayan kapsamlı bir ekonomik güvence sistemi olmaktan uzaktır. Bu nedenle 1976 yılında çıkarılan 2022 sayılı 65 Yaşını doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun yaşlı ile malul ve sakatları sosyal yardım sistemi içerisinde saydığından ilk sosyal yardım kanunu sayılmaktadır. 1992 yılında uygulamaya geçirilen Yeşil Kart sisteminde de muhtaç kişilerin sağlık bakımlarının devlet tarafından üstlenilmesinin öngörülmesi bakımından bu kanun da yine kayda değer sosyal yardım uygulamalarından sayılmaktadır (Koşar, 2000: 16).

1961 Anayasasının 2. Maddesinde sosyal bir hukuk devleti olma ibaresi eklenerek, ilk defa böyle bir yükümlülüğün altına girilmiştir. Akabinde 1963 yılında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Müdürlük 3017 sayılı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş ve Personel Yasası'nda şu şekilde tanımlanmıştır “Her türlü sosyal yardım ve sosyal güvenlik hizmetlerini düzenlemek, korunmaya muhtaç çocuklarla sakatlar ve ihtiyarların, bakım yetiştirilme ve rehabilitasyonunu ve çalışma gücünden yoksun fakir kimselerin sosyal güvenliğini sağlamak ve Sosyal Hizmetler Enstitüsü'nün idari ve bilimsel işlerini kovalama ve denetimini yapmakla görevlidir” (Fişek, 2007; akt. ASAGEM, 2010: 24). 1980'lerde bir yandan Türkiye'nin yeni bir sanayileşme ve dünya ekonomisinde yer etme gibi olumlu sayılabilecek gelişmeler meydana gelirken diğer yandan da ‘çalışan yoksul’ kavramına karşılık gelen yeni bir yoksulluk türü ortaya çıkmıştır (Buğra, 2013: 201). 1986 yılında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve

Dayanışma Teşvik Kanunu yürürlüğe girerek Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu adı altında merkez yönetimin bütçesi haricinde bir fonla sosyo-ekonomik yoksunluk içerisinde bulunan vatandaşlara hızlı ve etkili bir şekilde sosyal yardım gerçekleştirme yolunda hizmet verilmiştir.

Sosyal güvenlik sisteminin gelişimi boyunca bir yandan yeni iyileştirmeler eklenirken diğer yandan dağınık bir halde yürütülen sosyal yardımların tek bir koldan objektif yararlanma ölçütlerine dayalı bir sistematığın oluşturulması bir hedef olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sosyal yardımların tek bir merkezden izlenmesi de belirlenen hedefler arasındadır. Hatta bu hedefler ilk olarak Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967) sigortalıların özel durumları göz önünde bulundurulmak şartıyla sosyal güvenlik kurumlarının tek çatı altında birleştirilmesi amacıyla devletin sosyal politikası olarak belirtilmiştir (<http://www.sgk.gov.tr>).

Gelişme ve değişmelerle farklı bir boyut kazanan Türkiye’de sosyal yardım alanında giderek sosyal güvenlik hizmetleri ona bağlı olarak sosyal yardımlar çeşitlilik kazanmıştır. Bu çeşitliliklerin denetimi ilerleyen dönemlerde tek çatı altında toplanma hedefleri arasında yer almaya başlamıştır. Tek çatı altında toplanmaya 1992 yılında sosyal güvenceden mahrum, mülksüz dar gelirliilerin sağlık hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla hayata geçirilen Yeşil Kart uygulaması örnek verilebilir. Bu uygulama da yakın bir zamana kadar geçerli iken şuan nüfusun tamamına eşit, kolay ulaşılabilir ve kaliteli sağlık hizmeti sunumunu amaçlayan tek ve genel bir sistem altında toplanma amacıyla 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 01.10.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Yeşil Kart uygulaması da benzer bazı uygulamalar gibi tek çatı altına alınmıştır.

Burada sosyal güvenlik alanının tarihi gelişimine kısmen bakılmış ve günümüze kadar gelen bazı gelişmelere değinilmiştir. Sosyal güvenlik alanına paralel olarak gelişen sosyal yardım alanı da bu sistem içerisinde kendi gelişimini sürdürmüştür. Sosyal hizmet mesleğinin en eski alanı olan sosyal yardımlarda ilk uygulamalara bakıldığında yoksullara daha çok nesnel (ayni) yardımlar yapılmaktayken sonrasında bunlara para (nakdi) ve bakım, daha sonra da rehabilitasyon motifi alanındaki hizmet sunumu eklenmiş ve ilgili sosyal güvenlik kanunları buna göre şekillendirilmiştir (Koşar, 2000: 8). Yukarıda bu kanunlara kısmen değinilmiş olup sonraki başlıklarda sosyal hizmet

mesleği ile sosyal yardım ilişkisi kurulacak ve günümüz sosyal yardım uygulamalarına değinilecektir.

1.5. Sosyal Hizmet Mesleği ve Sosyal Yardım İlişkisi

Sosyal yardım, sosyal güvenlik sisteminin bir unsuru olmakla birlikte sosyal hizmet ve sosyal sigorta gibi diğer sosyal güvenlik unsurlarından bazı yerlerde ayrılmaktadır (Taşçı, 2010: 44). Sosyal hizmet mesleği ile sosyal yardım kavramını ilişkilendirecek olduğumuzda öncelikle her ikisinin tanımı irdelenmeli ve arasındaki bağ anlaşılmalıdır.

Sosyal hizmetler dediğimizde akla, “İnsanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesinde; insanların kendilerine daha yeterli hale gelmelerinde ve başkalarına bağımlı olma hallerinin önlenmesinde; aile bağlarının güçlendirilmesinde; bireylerin, ailelerin, grupların veya toplulukların sosyal işlevlerini başarıyla yerine getirmelerinde yardımcı olmak amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen etkinlik ve programlar bütünü” (DDK, 2009: 3) gelmelidir. Sosyal hizmet dendiğinde de bir önceki tanımda ifade edilen etkinlik ve programlar alanında gerçekleştirilen bilim ve meslek akla gelmektedir. Sosyal hizmetin yoksulluğa bakışı diğer disiplinler gibi, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve yarattığı sorunların giderilmesi üzerinde odaklanmıştır (Ölmez, 2007: 41). Bu nedenle sosyal güvenlik unsurlarından sosyal yardımla yakinen ilgilidir.

Bireylerin gerek sakatlık gerekse yaşlılık gibi nedenlerle kendi başlarına kaldıklarında birtakım temel ihtiyaçlarını başkalarının yardımı olmaksızın karşılayamayacağı durumda birtakım hizmetlere ihtiyaç duyacaktır. Sosyal hizmetler, sadece piyasaya kalarak ve ödeme gücüne bağlı olarak bu hizmetler sunulduğunda bu kişilerin bu hizmetleri satın alamayacağı, dolayısıyla sosyal riske maruz kalacağı varsayımı altında sunulan (sağlık, eğitim gibi) hizmetlerdir (Arın, 2002: 72). Bunlar genellikle yaşlılara, gençlere, kadınlara ve özörlülere yönelik yapılan spesifik hizmetleri içermektedir (Bulut, 2011: 61). Buradan sosyal hizmet mesleğinin; sosyal refah kurumunun işlevsellik kazanmasının bir gereği olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Kut, 1988: 3).

Sosyal yardımlar ise, ‘Toplumda yoksul veya muhtaç durumda bulunan kişi veya gruplara yönelik olarak ekonomik ve sosyal amaçla yapılan her türlü maddi destek’ olarak tanımlanmaktadır (DKK, 2009: 3). Sosyal yardım, çalışmayan ve çalışmadığı

için sosyal sigorta kapsamına giremeyen veya çalıştığı halde elde ettiği ücret çok düşük olan bireylere yönelik programlardır (Arın, 2002: 73). Sosyal yardımların en büyük özelliği sosyal sigortaların kapsamı dışında kalan grupları veya sosyal sigortalara dâhil olup yeterince korunamayanları çeşitli sosyal risklere karşı korumasıdır (Kitapçı, 2007: 34).

Kısaca ifade etmek gerekirse sosyal hizmetler daha ziyade bakıma muhtaç olanları ve onların onurlu bir yaşam için gerekli görülen tüm ihtiyaçlarının karşılanmasını kapsarken, sosyal yardımlar yoksulluk ile mücadele amacı gütmektedir (Gümüş, 2010: 5). Buradan sosyal yardımların, sosyal hizmetin uygulama alanlarından biri olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, sosyal yardım, sosyal hizmet açısından bir tür uygulama alanı ve sosyal güvenliğin fiiliyata sokulma biçimi olmaktadır. Bu durum, sosyal hizmetlerin sosyal yardımları kapsadığı algısına işaret etmektedir (Taşçı, 2000: 44). İki kavram arasında başka bir ayrım noktası, yardımın yapılma şekli ile ilgilidir. Sosyal yardımlarda yardım daha çok nakdi olarak yerine getirilirken, sosyal hizmetlerde yardım, “hizmet” şeklinde yerine getirilmektedir (Taşçı, 2007: 62).

BÖLÜM 2: AVRUPADA VE TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIMLAR

Bu başlık altında dünyada uluslar arası arenada sosyal yardımları ilgilendiren bazı anlaşmalara değinilecek ve bazı ülkelerin sosyal yardım uygulamalarına örnekler verilecektir. Sonrasında Türkiye’deki sosyal yardım uygulamaları açıklanacak ve sosyal yardım uygulamalarındaki mevcut sorunlara değinilecektir.

2.1. Sosyal Yardımlarla İlgili Uluslararası Düzenlemeler

Yoksulluk ülkemizde olduğu kadar diğer ülkelerin de önüne geçmeye çalıştığı ve bu uğurda sosyal politikalar ürettiği bir olgudur. Bu problemden doğan sosyal yardım alanına ilişkin düzenlemelere yine bu alanın ilgili olduğu sosyal güvenlik çalışmalarında rastlanabilmektedir. Sosyal güvenliğin insan hakkı olduğu İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nde olduğu gibi Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerle de tasdik edilmiştir. Yoksulluğa karşı savaşında sosyal yardımların yoksullukla mücadele konusunda büyük öneme sahip olması hasebiyle çeşitli uluslararası düzenlemelerde sosyal yardım konusu daha çok sosyal güvenlik ile ilişkilendirilerek ele alınmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009: 33).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, refah devleti diğer bir ifadeyle sosyal devlet anlayışı benimsenmeye başlanmış ve bunun sonucu olarak sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar devletin sorumluluğuna verilirken, vatandaşlar açısından bu hizmet ve yardımlardan yararlanma, sosyal bir hak olarak kabul edilmeye başlanmıştır (DDK, 2009: 2). İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletlerin Kuruluş Yasası’nın (1945) 2. Maddesine bakıldığında kuruluşun diğer sorunların yanında ekonomik nitelikteki uluslar arası sorunları çözme ve bu yolsa işbirliği yapacağına ilişkin ifadeler yer almaktadır (Koşar, 2000: 59). Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası’ndaki bu maddeyle sosyo-ekonomik kökenli sorunlar için de mücadelenin önünün açıldığını çıkarmak mümkündür.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde (1948) her insanın kişisel ve sosyal güvenlik hakkı olduğundan, bu hakların devredilemeyeceğinden, herkesin işsizliğe karşı korunma hakkı olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca bildirgenin 25. maddesinde şu ifade yer almaktadır “Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve

kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.” (www.tbmm.gov.tr). Bu ifade ile başta her kesime temel yaşam ihtiyaçlarına ilişkin sosyal güvenlik haklarının olduğu belirtilmiş, ardından dezavantajlı konumdaki kişilerin de bu güvence altında oldukları ifade edilmiştir.

Cenevre Çocuk Hakları Bildirisinde (1924) ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulu’na kabul edilen Çocuk Hakları Bildirisinde (1959) çocuklara yönelik özel ilgi gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir (Koşar, 2000: 59). Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin (1966) 23. Maddesinde “Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.” ve 24. Maddede “Her çocuk, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet ya da doğum bakımından hiçbir ayırım gözetilmeksizin, reşit olmayan kişi statüsünün gerektirdiği koruma tedbirlerinin ailesi, toplumu ya da devleti tarafından alınması hakkına sahiptir.” (www.tbmm.gov.tr). İlgili maddelerde çocukların sağlık ve esenliklerinin güvence altına alındığı görülmektedir.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi’nin 10. Maddesinde “Toplumun doğal ve temel birimi olan aileye, özellikle ailenin kurulması için ve aileye bağımlı çocukların bakım ve eğitiminden sorumlu oldukları sürece, en geniş koruma ve yardım yapılması gerektiğini kabul ederler.” ifadesi ile aynı maddede “Bütün çocuklar ve gençler yararına, ebeveynlikten ya da başka koşullardan dolayı hiçbir ayırım gözetilmeksizin, özel koruma ve yardım tedbirleri alınmalıdır. Çocuklar ve gençler ekonomik ve sosyal sömürden korunmalıdır. Onların ahlaki değerlerine ya da sağlıklarına zararlı olabilecek, hayatlarını tehlikeye sokabilecek ya da normal gelişmelerini engelleyebilecek işlerde çalıştırılmaları yasalarla cezalandırılmalıdır. Devletler, ayrıca, yaş sınırları koyarak, çocukların bu yaş sınırları altında ücretli olarak çalıştırılmasını yasalarla yasaklamalı ve cezalandırmalıdır.” (www.tbmm.gov.tr) ifadesiyle de çocukların psiko-sosyal ve ekonomik yönden karşılaşılabilecekleri güçlüklerle karşı yaptırım olan bir korumanın olduğu anlaşılmaktadır.

Yoksulluk hallerinde kadınların gıda temini, sağlık, eğitim, iş bulma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkâna sahip olduklarından endişe duyularak kadınlara yönelik hazırlanan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde (CEDAW-1981) 10., 11. ve 12. maddeler eğitim, iş ve

sağlık alanlarında kadınlara karşı ayırımın önlenmesine ilişkindir. Bu hükümler çok kapsamlı olup, her kadının yaşamında çok önemli olan alanları kapsamaktadır, kız ve kadınların eğitimi ve meslek seçimi, iş hayatındaki şartlardan değişik yaşam durumlarında kadınların özel gereksinimlerine kadar geniş bir alanda hizmetlerden yararlanma ve korunma açısından önemli ifadeleri kapsamaktadır (Kölbl, 2007: 20).

Toplumsal Gelişme ve Kalkınma Bildirgesi'nde 10. Maddede “Açlık ve kötü beslenmenin kaldırılması ve yeterli beslenme hakkının güvenceye bağlanması” ve “Tüm halk için, en yüksek sağlık standartlarının sağlanması ve olanaklıysa ücretsiz sağlık korumanın gerçekleştirilmesi” ifadeleri ve 11. Maddedeki “Ana ve çocuğun haklarının korunması; çocukların yetiştirilmesi ve sağlıklarına ilgi; kadınların ve özellikle gebelik ve çocuğun bakımı sırasında çalışan annelerin ve kazançlarıyla ailenin geçimini sağlayan kadınların sağlık ve gönencini koruma önlemlerinin alınması; kadınlara işini ve ücretini yitirmeksizin gebelik ve analık izni ve ödentilerin verilmesinin sağlanması” ile “Çocukların, yaşlıların ve özürlülerin haklarının korunması ve gönencinin sağlanması, bedensel ve zihinsel özürlülerin korunması” (<http://eski.bianet.org>) ifadelerinde dezavantajlı kesimlerin beslenme, sağlık ve diğer ihtiyaçları için gerekli olanakların oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Sosyal güvenliğin ve refah devleti uygulamasının en önemli aracı olan “sosyal sigorta sisteminin” bütün dünyada belirli bir standarda kavuşması, bu sistemin Almanya’da uygulanmasıyla başlamış, daha sonra 1942 Beveridge Raporu, 1944 Philadelphia Bildirisi, 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve çeşitli UÇÖ sözleşmeleri ile evrensel bir nitelik kazanmıştır (Özdemir, 2007: 92).

Sosyal yardımların modern sosyal güvenlik sistemleri içindeki yeri esas olarak 1942 yılında yayınlanan Beveridge Komisyonu Raporu’nda açıklığa kavuşmuştur. Raporla sosyal sigorta ve sosyal yardım programlarının bütünleşik bir sistem içinde ve milli seviyede belirlenmesi ifade edilmiştir. Ayrıca dezavantajlılıklarından dolayı güvence altına alınacak olan kesimler raporda belirtilmiştir. Komisyonda teklif edilen sosyal güvenlik sistemi üç ana esasa dayandırılmıştır. Bunlar; ailevi özelliklerden kaynaklanan fakirlik, aileye yönelik sosyal yardım programları ile önlenmesi, işsizliğin, hükümet kararları ve tasarrufları çerçevesinde önlenmesi, toplumun her üyesini kapsayacak şekilde sağlık hizmeti temini yoluna gidilmesidir (Çengelci, 1993: 13).

Sosyal adalet ilkeleri, evrensel insan ve çalışma haklarının korunması temelinde 1919 yılında kurulan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-1919), insan haklarının, sosyal adaletin uygulanması, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için çalışan bir Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşudur. 1944 yılında bir araya gelen Uluslar arası Çalışma Örgütü aldıkları kararla Philedelphia Bildirisinin amaçlarında evrensel ve sürekli bir barışın ancak sosyal adalet temeli üzerinde oluşturulabileceği temel ilkesinden hareketle tam istihdama ulaşılması; yaşam standartlarının yükseltilmesi; işçilerin kendilerine en uygun işlerde çalıştırılmaları; mesleki eğitim imkânlarının sağlanması; kalkınmanın nimetlerinden herkesin eşit şekilde yararlanmasını sağlamaya yönelik politikaların uygulanması; çalışanların yaşam ve sağlığının korunması; örgütlenme ve toplu pazarlık hakkının tanınması ve sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması gibi ifadeler yer almaktadır (<http://www.csgb.gov.tr>).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF-1946), çocuklara yiyecek ve sağlık yardımı sağlamak ve mevcut sorunlarını hükümetlerle çalışarak kalıcı çözümler getirmeye çalışan bir örgüttür. Bütün çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal bakımdan mümkün olan en üst seviyeye erişecek şekilde gelişebilmeleri için gereken haklarını belirleyen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, UNICEF'in çalışmalarının temelini oluşturur. UNICEF bugün Türkiye dâhil 158 ülke ve bölgede çocukların sağlık ve beslenme, eğitim, acil yardım, korunma, temiz su ve temiz ortamda yaşama haklarını sağlamak için çalışmaktadır (<http://www.unicef.org.tr>).

BM Kalkınma Programı (UNDP-1950), bireylerin seçeneklerini arttırmak, onların uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmeleri için kapasitelerini geliştirmek, bilgiye ulaştırmak, kaliteli bir yaşam standardına kavuşturmak ve içinde buldukları topluma ve yaşamlarını etkileyen kararlarına yardımcı olmak için çalışmalar yapmaktadır. UNDP 166 ülkede, toplumlara kendi buldukları çözümlerde yardımcı olarak, onların ulusal ve küresel kalkınma çabalarına destek vermektedir. UNDP'nin temel çalışma alanları arasında yoksulluğun azaltılması da yer almaktadır (<http://www.undp.org.tr>).

Birleşmiş Milletlerin sözleşmeleri paralelinde Avrupa Konseyi'nce oluşturulan ve üye ülkelere taahhütler getiren Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi (1950), Avrupa Sosyal Antlaşması (1961) ve Helsinki Sonuç Belgesi

(1975), Birleşmiş Milletler metinlerinde öngörülen önemli sayıda hükmün yerine getirilmesi taahhüdünde bulunmasını üye ülkelerden bekleyen önemli belgelerdir (Koşar, 2000: 62).

2.2. Avrupa’da Sosyal Yardım Uygulamalarına Örnekler

Günümüzde refah devletlerinin sosyal yardım uygulamaları daha çok adem-i merkeziyetçi yapıdadır. Sosyal yardımların yerel yönetimlerce verilme nedeni 16. yüzyıldan beri gelen bir gelenek olmasının yanında yardım alabilme koşullarını belirleme ve diğer sosyal mekanizmalarla daha kolay bağlantı kurma yönünden daha verimli olmasına bağlanabilir. Günümüzde Avrupa Birliği’ne üye olan birçok ülkede sosyal yardımlar merkezi olarak belirlenmiş ve belirli kıstaslara dayandırılmışsa da yerel yönetimlerce faaliyete dökülmektedir (Erdem, 2010: 2).

Günümüz Batı dünyasında sosyal yardımlar tamamlayıcı bir sosyal güvenlik aracı olarak ele alınmakta ve bu hizmetler merkezi idarenin finansörlüğünde ancak çoğunlukla yerel idareler tarafından gerçekleştirilmektedir. Batılı ülkelerde sosyal yardımların yasal yükümlülük çerçevesinde bir hak olarak değerlendirilip uygulaması oldukça önemlidir. Kapitalizmin şiddetli bir şekilde hâkim ve yoksul ve evsiz sayısının oldukça fazla olduğu ABD’de sosyal yardımlar, aile sosyal yardım programı, tamamlayıcı sosyal yardım programları, genel sosyal yardım programları ve acil yardımlar programı etrafında düzenlenmiştir. Bu sosyal yardım programlarının en önemli özelliği sosyal güvenlik sisteminin bir tamamlayıcı unsuru olarak görülmesidir (Taşçı, 2007: 100). İngiltere’deki sosyal yardım uygulamalarına bakıldığında da çocuklara ilişkin ödemeler, yaşlılık aylığı, özürllülüğe bağlı ilgili aylıklar, özel ihtiyaç parası haricinde İngiltere’de ikamet eden çalışma gücü olup iş aramakta olan yoksullara verilen Yoksul Aylığı’ndan bahsedilebilir. Yapılan ödemelerde muhtaçların yaş, medeni durum ve çocuk sahibi olup olmamaları, özürllülük durumlarında da özür dereceleri dikkate alınmakta ve her özel durum için ayrı bir miktar ödenmektedir (Kaya, 2009: 43).

Sosyal sigorta sisteminin ilk olarak Bismarck tarafından kurulduğu Almanya’da ise sosyal yardım yasasına göre, sosyal yardım hak olarak görülmektedir. Almanya’da yoksullukla mücadele ile istihdam politikaları birbirleriyle paralel hareket

ettirilmektedir. Buna göre, asgari gelir güvencesinden yararlanan kişilere iş bulma konusunda yardımcı olunması öngörülmüştür. Sosyal yardımların temel işlevi ise, herkese yaşamı için zorunlu olan asgari geçim kaynaklarının sağlanması konusunda yardımcı olunmasıdır. Alman hukukunda iki tip sosyal yardım mevcuttur. Birincisi genel nitelikli ve asgari gelir güvencesi şeklinde bir sosyal yardım olup finansmanı belediyeler tarafından yapılmaktadır. İkincisi ise özel niteliktedir ve belirli kategorilere belirli durumlarda yapılan sosyal yardımlardır (Metin, 2012: 135). Hastalık, emeklilik, kaza, bakım ve işsizlik sigortası gibi koruyucu yapılar, yaşam koşulları içindeki risklere karşı bireylerin çaresiz durumda kalmamasının sağlanması ikinci kategoriye örnek verilebilir. Sosyal koruma ağı bunların dışında, vergilerle karşılanan aile yardımları (çocuk yardımı, vergi indirimleri) veya emekli ve işsizler için temel güvenceleri de kapsamaktadır. Bunlardan dolayı Almanya kendisini bir sosyal devlet olarak tanımlamış, bu nedenle de yurttaşlarının sosyal güvenliğini öncelikli görevleri arasına yerleştirmiştir (<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de>).

Fransa'daki sosyal yardım uygulamalarına bakıldığında, devletin finansörlüğünü üstlendiği geliri asgari düzeyin altında olan herkesi kapsayan Asgari Gelir İçermesi Yasası dikkat çekmektedir. Bu düzenleme sosyal yardım yapılan kişilerin özel durumlarının dikkate alınması bakımından önemlidir. Asgari Gelir İçermesi yasasıyla, faydalanıcı ve devlet arasında anlaşma yapılmış olur. Bu anlaşmada, muhtaç kişiler istihdam yoluyla toplumsal içerilmeyi, terapiyi ve mesleki eğitimi kabul etmesi gibi uygulamalara tabi tutulur. Böylelikle kişi ile devlet arasında karşılıklı yükümlülük içermesi bakımından hukuk sistemine yenilik getiren bir uygulamadır (Mingione 2001, akt. Buğra ve Keyder, 2010: 282). Güney Avrupa modelinde de yoksulların istihdamı için kamudaki iş olanaklarının artırılması buna örnek verilebilir (Ferrera, 2010: 205).

İsveç sosyal güvenlik sisteminin en çarpıcı özelliği dünyada ilk kez minimum bir emeklilik aylığını evrensel olarak ve prim ödeme şartı aramaksızın bütün vatandaşlara garanti etmiş olmasıdır. Bunun yanı sıra bireyin de emekliliğine kadar olan kısa veya uzun süreli çalışmaları da dikkate alınarak adil bir emeklilik maaşı düzenlenmektedir (Kitapçı, 2007: 78). Esping-Andersen'in vurguladığı gibi, İsveç'te de bireyin refahı toplumunun sorumluluğu altındadır. Bu nedenle ağır vergilerle finanse edilen bu refahın dağıtımını eşitlik prensibine dayanmakta olup ihtiyacı olana dağıtılır şeklinde bir

yaklaşım söz konusu değildir (Aspalter, 2002; akt. Kaya, 2009: 55). Bunun yanında İsviçre’deki sosyal yardımların en temel özelliği, yerel yönetimler tarafından veriliyor olmasıdır. Burada, merkezi yönetim yerel yönetimleri bütçe yardımları ile desteklemekte ve denetlemektedir (Taşçı, 2007: 100).

2.3. Türkiye’de Sosyal Yardımlar

Türkiye’de “2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç Güçsüz Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” ve “3274 Sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu” sosyal yardım olgusunu somutlaştıran düzenlemelerdir. Sosyal yardımlar günümüze kadar SHÇEK ve SYDV gibi çeşitli kurumlar sayesinde ilk elden halka ulaştırılmaya çalışılmıştır. Son olarak 633 Sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurularak ülkemizdeki tüm sosyal yardım uygulamaları tek çatı altında bu bakanlığın bünyesinde toplanmaya çalışılmıştır (<http://www.sosyalyardimlar.net>).

Küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan neoliberal akımları sosyal refah sağlayan kurumlar üzerinde bir takım etkiler bırakmıştır. Bu akımlar doğrultusunda belirlenen sosyal politikalar devletin tek başınlığının ortadan kalktığı, sosyal refahı sağlamada karma bir yapının ortaya çıktığı gözlenmektedir (<http://www.sosyalsiyaset.net>). Toplumsal yapının gelişmesi ve mevcut sorunların karmaşık bir yapı almasına paralel olarak sosyal refah sağlayıcıları da çeşitlenmiştir. Bu durum refah karması olarak ifade edilmektedir. Bu başlık altında sosyal refah sağlayıcı kamu, sivil ve özel sektörün sosyal yardım alanındaki faaliyetlerine değinilecektir.

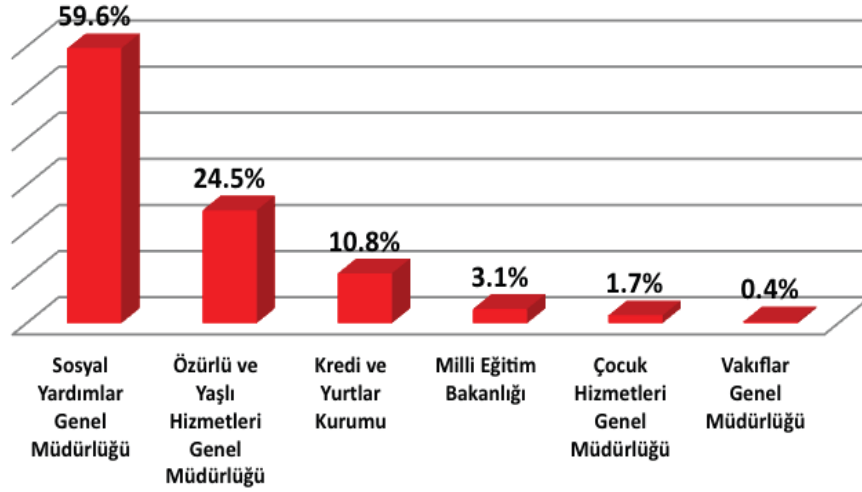
2.1.1. Merkezi Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımların devletin merkezi kurumlarınca yapılması, kamusal sosyal yardım olarak ifade edilmektedir. Kamusal sosyal yardımların en başat özeliği finansörlüğünün tamamının devlete ait olmasıdır. Kamusal sosyal yardımlar filantropik, keyfiyet ya da yardımseverlik anlayışıyla değil de bazı hukuki dayanaklara ilişkin gerçekleştirilmekte, kısaca ifade etmek gerekirse kamusal sosyal yardımlar bireysel hak olarak görülmektedir.

Türkiye’de kamusal sosyal yardımlar denildiğinde akla bazı kuruluşlar ve yasal düzenlemeler gelmelidir. Bunların bir kısmı yakın zamanda 633 Sayılı KHK ile Aile ve

Sosyal Politikalar Bakanlığı Kurularak tek çatı altında toplanmaya çalışılmışsa da tam anlamıyla bir araya getirilememiş hala hali hazırda bu yardımların tümünü içeren tasarılar düzenlenmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü kurulmuş olup bu genel müdürlüğün çoğu sosyal yardım faaliyetleri il ve ilçelerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Kamusal sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bünyesindeki yardımların haricinde, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Emekli Sandığı (2022 sayılı Kanun) bünyesinde yapılan sosyal yardımlar şeklinde sıralanabilir. Bu çalışmada ülkemizdeki kamusal sosyal yardımların son durumu izah edilmeye çalışılacaktır.

Şekil 2. Sosyal Yardım Veren Kurumlarda Aktarılan Kaynağın Dağılımı 2010

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2013:19

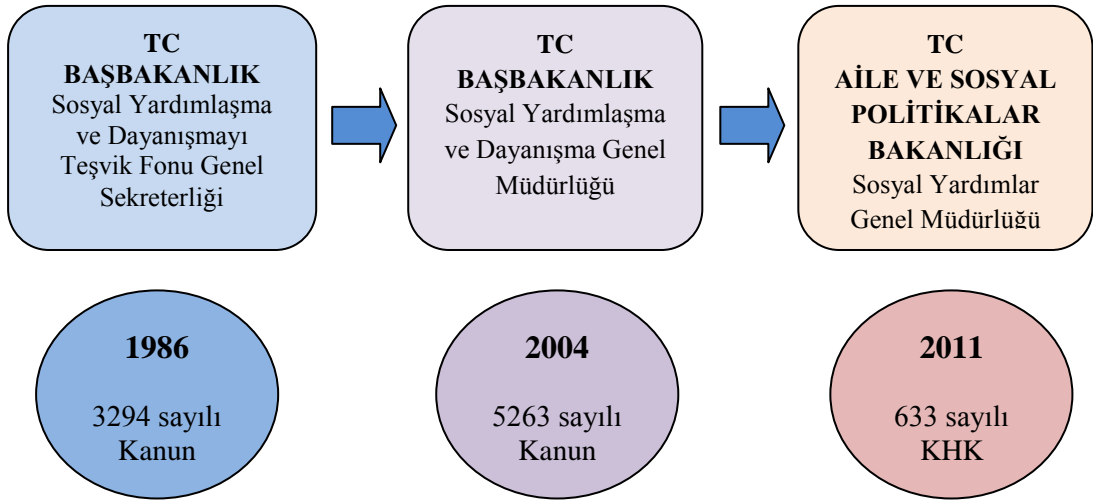
2.1.1.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 6/4/2011 tarihli ve 6223 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu'nca 3/6/2011 tarihinde kurulması kararlaştırılmıştır. Bakanlığın kurulmasıyla yapılan düzenlemede Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olarak bakanlık bünyesinde sosyal hizmet ve sosyal yardımları üstlenen beş ayrı müdürlük kurulmuştur.

2.1.1.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardım Uygulamaları

1986 yılında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 3294 sayılı kanunun Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 1. Maddesine göre sosyal adaleti artırıcı tedbirler olarak gelir dağıtımını sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Halk arasında fak fuk fon (fakir fukara fonu) olarak da bilinmekte olan bu fonun idaresi Başbakanlığa bağlı bir genel sekreterlik tarafından idare edilirken 9 Aralık 2004 tarihinden sonra Başbakanlığa bağlı bir genel müdürlük altında hizmet vermiştir (Kesgin, 2013: 172). 2011 yılında ise 633 Sayılı KHK ile T.C. Aile ve Sosyal Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü adını almıştır. 633 Sayılı KHK ile T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında faaliyet gösteren Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardım faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynakları kullanarak, ülke genelindeki tüm il ve ilçelerde bulunan 973 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla yürütmektedir (SYGM, 2013: 9).

Şekil 3. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarihçe

Kaynak: SYGM, Mart 2013 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni, s. 9

Bu vakıflar amaçlarına uygun çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve ayni yardımda bulunmak üzere ülkemizin tüm il ve ilçelerinde kurulmuştur. Vakıfların karar organları, Vakıf Mütevelli Heyeti'dir. Vakıflar, sosyal yardımların doğrudan ve en kısa sürede vatandaşa ulaştırılması açısından devlet ile yoksul vatandaşlar arasında bir köprü görevi görmektedir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Genel Müdürlük arasında hiyerarşi olmayıp, Vakıflar Özel Hukuk Tüzel Kişiliği şeklinde

örgütlenmişlerdir. Genel çerçeveden bakıldığında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün görevleri şu şekildedir; yoksullukla mücadele ve sosyal yardım alanında strateji oluşturmak, sosyal yardım programları ile yoksulluğu ve etkilerini azaltmak, objektif yararlanma ölçütleri ve merkezi sosyal yardım veri tabanı oluşturmak, kamu kaynakları ile verilen tüm sosyal yardımları yürütmek ve genel sağlık sigortası gelir testini yapmak, 3294 sayılı kanunu uygulamaktır (SYGM, 2013: 11).

Tablo 2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Mütevelli Heyeti

İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Vali (Vakıf Başkanı)	Kaymakam (Vakıf Başkanı)
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
Defterdar	Mal Müdürü
İl Millî Eğitim Müdürü	İlçe Millî Eğitim Müdürü
İl Sağlık Müdürü	Sağlık Grup Başkanı
İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü	İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü	İlçe Müftüsü
İl Müftüsü	Köy Muhtarı
Köy Muhtarı	Mahalle Muhtarı
Mahalle Muhtarı	Mahalle Muhtarı STK Temsilcileri
STK Temsilcileri	Hayırsever Vatandaşlar
Hayırsever Vatandaşlar	

Kaynak: SYGM, Mart 2013 Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni, s. 11

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 633 sayılı KHK ile 2022 sayılı kanun kapsamındaki ve Genel Sağlık Sigortası Yönetmeliği kapsamında sağlık primleri devlet tarafından ödenecek kişilere ilişkin yapılacak sosyal yardımların bağlanmasıyla ülkemizde sosyal yardım alanında en fazla kaynağın aktarıldığı kurum haline gelmiştir (SYGM, 2012: 5).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün sosyal yardım uygulamaları Aile Yardımları, Eğitim Yardımları, Sağlık Yardımları, Engelli Yardımları, Özel Amaçlı Yardımlar, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Sosyal Yardım Programı, 2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar olarak kategorize edilmiştir.

Aile Yardımları

Aile yardımları adı altında ihtiyaç sahibi ailelerin gıda, giyim, yakacak ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması amacı taşıyan yardımlar vardır. Bu ihtiyaçların karşılanması için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca (SYDV) dini bayramlar öncesinde yılda iki kez kaynak aktarılmaktadır. Yakacak yardımları da ihtiyaç sahibi ailelerin kışlık yakacak ihtiyacının karşılanması amacıyla hane başına en az 500 kg. olarak dağıtılmaktadır. Barınma yardımı kapsamında oturulamayacak derecede eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan muhtaç vatandaşlara evlerinin bakım ve onarımı için aynı, nakdi nitelikli yardımlar yapılmaktadır (SYGM, 2013: 24).

Eğitim Yardımları

Her eğitim-öğretim yılı başında, vakıflar aracılığıyla ilköğretim ve lisede okuyan yoksul ailelerin çocuklarının önlük, ayakkabı, çanta, kırtasiye gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır. Ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocuklarını okula gönderemeyen ailelere, 3294 sayılı Kanun kapsamında ailelerin çocuklarını okula devam etmeleri şartıyla, ‘Şartlı Eğitim Yardımı’ yapılmaktadır. Ayrıca taşınmalı sistem dışında kalan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ulaşım, barınma vb. ihtiyaçları SYD Vakıflarınca karşılanmaktadır (<http://sydv.istanbul.gov.tr>).

‘Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrencilerin Okullara Erişiminin Sağlanması İçin Ücretsiz Taşınması Projesi’ Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü işbirliği ile 2004–2005 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmaktadır. Proje kapsamında özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin okullara erişimi ücretsiz olarak sağlanmakta olup, proje kapsamında 2013 Mart ayı itibarıyla 20 Milyon TL kaynak aktarılmıştır (SYGM, 2013: 28).

Sağlık Yardımları

Tedavi destekleri kapsamında; vatandaşların ekonomik güçlerini aşan ilaç ve tedavi giderleri karşılanmaktadır. Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında ise, yoksul ailelere 0-6 yaş arası çocuklarını düzenli olarak sağlık kontrollerine götürmeleri şartı ile düzenli olarak PTT’ler aracılığı ile doğrudan anneler adına açılan hesaplara yapılmaktadır (<http://sydv.istanbul.gov.tr>). Hamile bayanların doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri

ve düzenli olarak doktor kontrolüne gitmeleri şartıyla verilen Şartlı Sağlık Yardımı Gebelik yardımları 23.12.2010 tarihli Fon Kurulu kararı ile Ocak 2011 öneminden başlamak üzere doğumun hastanede yapılması halinde 1 kereye mahsus 70 TL, düzenli muayenelerin yapılması halinde doğumdan önce aylık 30 TL, doğumdan sonra 2 kereye mahsus 30 TL şeklindedir (SYGM, 2013: 30).

Engelli İhtiyaç Yardımları

Bu yardım kategorisinde ise 3294 sayılı kanun kapsamındaki yoksul engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştırması amacıyla her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasını esas alınmıştır.

Özel Amaçlı Yardımlar

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından aşevleri yaşlı, engelli, kimsesiz ve muhtaç vatandaşlara günlük sıcak yemek verilmesi amacıyla sosyal yardım gerçekleştirmektedir. Ayrıca deprem, sel, yangın gibi nedenlerle mağdur olan vatandaşlara da bu kapsamda yardım yapılmaktadır.

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Sosyal Yardım Programı

Eşi vefat etmiş bayanların işsizlik ve buna bağlı gelişen ekonomik yoksunluklarıyla birlikte ev geçiminin yanı sıra çocuklarının da bakımı gibi sorunları aşabilmeleri amacıyla 'Eşi Vefat Etmiş Kadınlar İçin Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi' Boğaziçi Üniversitesi işbirliğiyle 2010 yılı Aralık ayı itibari ile tamamlanmıştır. Proje 29.12.2011 tarih ve 2011/8 sayılı Fon Kurulu kararı ile eşi vefat etmiş kadınlara yönelik düzenli nakdi sosyal yardım programı başlatılması kararı alınmış ve 2012 yılı Şubat ayı itibariyle SYD Vakıfları tarafından başvurular alınmaya başlanmıştır (<http://www.spf.boun.edu.tr>).

Hedef kitledeki eşi vefat etmiş kadınların kayıtlı oldukları il/ilçe sınırları içinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapması ile süreç başlamakta ve Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) ile yardım ödenmesine kadar olan işlemler gerçekleştirilmektedir. Mütevelli Heyeti tarafından yardım programından yararlanmasına yönelik karar verilen eşi vefat etmiş kadınlara muhtaçlıkları devam ettiği süre içerisinde aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 500 TL düzenli yardım verilmektedir (SYGM, 2013: 32). Uygulama 2012 yılı Şubat ayı itibariyle SYD

Vakıfları tarafından başvuruların alınmasıyla başlamıştır. 2013 yılı Mart ayı itibarıyla Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Düzenli Nakit Sosyal Yardım Programı kapsamında 244 bin 108 kişiye, toplam 371 milyon 492 bin 750 TL ödeme yapılmıştır (<http://www.memurlar.net>).

Mikro Kredi Uygulaması

Mikro Kredi uygulaması ‘Kişiye yemesi için bir balık vermezsiniz. Onlara nasıl balık tutulmasını da söylemezsiniz. Bunların ötesinde olan, balık tutmak için bir ağ veya kayık kiralamasını veya almasını sağlarsınız.’ görüşüne dayanmaktadır. İnsanların yaradılışında bir kabiliyetlerinin olduğundan yola çıkarak küçük nakit yardım uygulaması ile insanlardaki atıl kapasitenin açığa çıkarılması açısından önemli bir rol oynamaktadır (<http://sufizmveinsan.com>). Mikro kredi yardımının tarihine bakıldığında ilk olarak 1970’lerde Bangladeş’te Profesör Muhammed Yunus tarafından Grameen Bank’ta yoksullara kredi veren mikro kredi veren bir deney uygulaması olarak başlatılmıştır. Bu uygulama kapsamında Latin Amerika, Birleşik Devletler ve Afrika kıtasındaki yoksul girişimcilere mikro kredi verilmiştir (Gökyay, 2008: 20). Mikro kredi uygulaması, yeterli geliri ya da birikimi olmayan girişimci ruhlu kişilerin iş yapabilmeleri için ihtiyaç duydukları başlangıç sermayesini elde etmeleri için gerçekleştirilen bir uygulama olduğundan muhtaç girişimciler için kendilerine bu anlamda fırsat verilmesi açısından oldukça önemlidir.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2003 yılında ilk olarak Diyarbakır’da başladı. 2012 yılına kadar 58 bin kadına 138 milyon kredi dağıtıldı. Dağıtılan kredilerin tamamının geri dönüşümü olmuştur (<http://www.israf.org>). Mikro kredi uygulamalarına ilişkin ilk yasal düzenleme 22.02.2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 6. Maddesinde yoksullara kredi verilmesi görevi ile gündeme gelmiştir (İl Özel İdaresi Kanunu: 04.03.2005- 25745 RG/6 Md.). Ancak İl Özel İdareleri mevcut görev fazlalığı nedeniyle mikro kredi işlemlerini Valilik bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla gerçekleştirmekteydi (Kesgin, 2013:194). 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılıp, görev ve yetkileri işleri, ilgisine göre bakanlık ve bağlı kuruluşların taşra teşkilâtlarına devredilmiştir (Aksu, 2012: 3). Böylelikle İl Özel İdarelerin görevleri arasında olan mikro kredi uygulaması 633 Sayılı KHK ile Sosyal

Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü de bu uygulamayı il ve ilçe merkezlerindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla devam ettirmektedir. Bu yasal düzenleme ile kalkınma yolunda pasif kalan kadınların mikro kredi yoluyla üretime katılmaları önündeki ekonomik eksikliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki İş ve İşlemler

08.06.2011 tarihli 27958 sayılı resmi gazetede yayınlanan 03.06.2011 tarihli 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında KHK'ya göre kadın, çocuk, özürlü, muhtaç ve diğer dezavantajlı gruplara sağlanan sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından tek elden yürütülmesi kararı alınmıştır. Bunun yanında sosyal güvenlik sisteminde de bir takım yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve sosyal güvenlik kurumu tarafından verilen sosyal yardımların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu yasal düzenleme çerçevesinde 5510 sayılı Kanunla ilgili mevzuat ile 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Bağ-kur, SSK, Emekli Sandığı Sosyal Güvenlik Kurumuna devredilmiş olup bu kurumların sağladığı primsiz rejimlere ilişkin sosyal yardımlar tek bakanlık bünyesinde toplanmaya çalışılmıştır. Daha önceden SSK'nın vermiş olup da son düzenlemelerle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü bünyesine alınan yardımlar şunlardır; 65 Yaş Üzeri Muhtaç Yaşlı Aylığı, Muhtaç Özürlü Aylığı, 18 Yaş altı Özürlü Yakını Aylığı, Silikozis Hastaları Aylığı, Gazi ve Gazi Eşlerine Bağlanan Aylıklar, Vatani Hizmet Tertibinden Bağlanan Aylıklar, Er ve Erbaş Vazife Malullüğü Aylıkları, Harp Malullüğü Er Aylığı. Aşağıda bu aylıkların bazıları açıklanmaya çalışılmıştır.

2022 Sayılı '65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun' kapsamında herhangi bir sosyal güvencesi olmayan muhtaç Türk Vatandaşlarından, 65 yaşını doldurmuş yaşlılar ile 18 yaşından büyük engelliler ve Kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış engelli yakınına fiilen bakan kimselere aylık bağlanmaktadır.

%40 – 69 Arası Engelli Aylığı kapsamında engel oranı %40 ila %69 arasında olan 18 yaşından büyük engelli vatandaşların özürlü sağlık kurulu raporlarıyla il ve ilçe müdürlüklerine başvurular yapılır. 2013 Şubat itibariyle 2022 %40 – 69 engelli aylığı 3

aylık 753,58 TL olarak verilmektedir. %70 ve Üzeri Engelli Aylığı da aynı şekilde bu 2022 aylık türüne başvuruların da ilgili hastanelerden alınan özürlü sağlık kurulu raporu ile il ve ilçe müdürlüklerine yapılmaktadır. 2012 Şubat itibariyle 2022 %70 ve üzeri engelli aylığı 3 aylık 1.130,37 TL olarak verilmektedir(<http://www.sosyalyardimlar.net>).

6111 sayılı kanunun geçici 2 nci maddesiyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından ya da yabancı bir ülke sosyal güvenlik kurumundan her ne ad altında olursa olsun herhangi bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az % 15 kaybettiğine Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespiti hükümleri çerçevesinde karar verilen kişilere aylık bağlanması imkânı getirilmiştir (SYGM, 2013: 33). PTT ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü işbirliği uyarınca 2022 Sayılı Kanun kapsamında aylık alanlara Pttkartlar verilerek ödemelerini Pttmatik cihazlarından veya diğer banka ATM'lerinden çekebilmesi ve alışverişlerinde kullanabilmesi sağlanmıştır (<http://www.ptt.gov.tr>).

Şekil 4. 2022 Sayılı Kanun Kapsamında Yapılan Ödemeler ile Kişi Sayıları

2022 SAYILI KANUN KAPSAMINDA YAPILAN ÖDEMELER VE FAYDA SAHİBİ KİŞİ SAYILARI MART 2013 DÖNEMİ		
Yardım Türü	Yardım Miktarı(TL)	Kişi Sayısı
Bakıma Muhtaç Engelli Aylığı (%70 ve Üzeri)	249.160.643,92	209.719
Engelli Aylığı (%40-69)	234.214.064,84	305.846
Engelli Yakını Aylığı(18 Yaş Altı)	51.019.219,18	65.163
Yaşlılık (65 Yaş Üstü) Aylığı	250.687.269,43	665.918
Hafif Silikozis (%15-34)Aylığı	221.000,40	135
Orta Silikozis (%35-54) Aylığı	58.890,35	32
Ağır Silikozis (%55 ve üzeri) Aylığı	62.022,62	31
Toplam	785.423.110,74	1.242.461*
* Aylık türü değişikliği nedeniyle 4.383 kişi aynı anda Yaşlı Aylığı ve Engelli Aylıkları listelerinde yer almaktadır.		
** Mahkeme masrafları, vekalet ücretleri, hesap hataları, mahkeme kararlarına istinaden geriye dönük açılan aylıklar vb durumlarda kullanılmak üzere Silikozis Aylıklarında yüzde 5, diğerlerinde yüzde 2 olarak talep edilmiştir.		

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2013

2.1.1.1.2. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardım Uygulamaları

Son yıllarda engelli, yaşlı vatandaşların ev, aile ortamında yaşamlarını sürdürebilmeleri için bazı projeler uygulamaya geçirilmiştir. Bu uygulamalarda hasta, yaşlı, engelli olup kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılamada güçlük çeken kişileri aile ortamından soyutlayıp kurum bakımına almadan onların mevcut sosyal çevresi içerisinde hayatlarını idame ettirebilmeleri amaçlanmıştır. ‘Toplum Temelli Model’ olarak adlandırılan bu uygulama ile engellilerin ya da yaşlıların aile, akraba gibi sosyal çevreleri içerisinde evde bir yakını tarafından bakılması için destek sunulmaktadır. Bu destek Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından bakım ihtiyacı olan kişilerin bakımını üstlenen vasisi ya da akrabasına nakdi olarak gerçekleştirilmekte ve bu destek evde bakım maaşı olarak adlandırılmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından tahsis edilen evde bakım maaşı aylık net asgari ücret miktarında olup engelli bireylerin kendisine değil, onların bakımını üstlenen şahıslara verilmektedir. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “Bakıma Muhtaç Özürülülerin ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik” ile evde bakım maaşlarının bağlanması için başvurular Aile ve Sosyal Politikalar İl veya İlçe Müdürlüklerine yapılacaktır. Yine aynı yönetmeliğe göre her engelli için yaşadığı çevre içerisinde sosyal inceleme gerçekleştirilecek ve yapılan incelemede elde edilen bulgulara ilişkin haklarında hazırlanacak sosyal inceleme raporları geçerli olacaktır (<http://www.sosyalyardimlar.net>).

2013 yılında evde bakım ücretleri için uygulanacak net asgari ücret tutarı, 01/01/2013-30/06/2013 dönemi için 699,61 TL, 01/07/2013-31/12/2013 dönemi için 730,28 TL net asgari ücret (asgari geçim indirimi çıkarılmış) esas alınacak olup diğer ödeme ve hesaplamalar için kullanılacak tutarlar aşağıda belirtilmiştir (<http://sgkrehberi.com>).

2.1.1.1.3. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Aile ve Toplum Hizmetleri 08.06.2011 tarihli ve 27958 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne verilen görevlerde aileyi destekleyici bir takım maddelere rastlanmaktadır. Bu maddeler incelendiğinde aile yapısı ve değerlerinin

korunmasına istinaden birçok uygulama hayata geçirilmiştir. Bu uygulamalardaki amaç aile içi dinamikleri güçlendirme ve sayede ailenin sosyal refahını arttırmaktır. İlgili KHK'nın ilk maddesinde aile ve topluma yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek genel müdürlüğün görevleri arasında belirtilmiştir.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne atfedilen görevlerin olduğu KHK'nın ikinci maddesinde ise aile yapısının ve değerlerinin korunması, güçlendirilmesi ve ailenin sosyal refahının artırılması için ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirme görevinden bahsedilmiştir. Bu maddelere bakıldığında aileye yönelik somut bir sosyal yardım uygulamasına işaret edilmemişse de bu amaçla yürürlüğe geçirilen uygulamalarda sosyal yardım fark edilir şekilde göz önüne çıkmaktadır. Öyle ki Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki 'Aile Sosyal Destek Programı' kapsamında sosyal yardım ve hizmetlere ihtiyaç duyan birey ve ailelere bu hizmetlerden yararlanabilmeleri ve bu sayede yaşam koşullarının iyileştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir rehberlik programıdır. Bu program sayesinde sosyal yardım ihtiyacı olan birey ve ailelere yönlendirme, danışmanlık gibi rehberlik hizmetleri verilmekte dolayısıyla üstü örtülü de olsa sosyal yardım alanına sevkleri gerçekleştirilmektedir. Aynı KHK'nın beşinci maddesinde 'Ailelerin maddî refahının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda diğer birimler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli eğitim programları ve projeler hazırlamak ve uygulamak' ifadesiyle ailelere yönelik sosyal yardım uygulamalarına zemin hazırlanmıştır.

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından sosyo ekonomik nedenlerle temel ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çeken kişi ve ailelere aynı nakdi yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar 'Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. İlgili yönetmeliğin 6. Maddesi'nde il ve ilçe müdürlüklerinin görevleri arasında sosyal yardım hizmetlerinde, korunmaya muhtaç çocukların, ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmeleri temel hedef olup; bu hizmetlerden öncelikle bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan korunmaya muhtaç çocuklar yararlandırılır. Bu fıkranın diğer bentlerinde sayılanlardan, bütçe ödeneklerinin yeterliliği ölçüsünde yıl

içinde hangilerine öncelik verileceğine, Genel Müdürlükçe karar verilir ve illere duyurulur. Genel Müdürlüğün sosyal yardım hizmetlerinden yararlanabilecek kişiler şunlardır:

a) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı aldırılarak, sosyal hizmet kuruluşlarının himayesine bırakılan, desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları tarafından yanlarına alınabilecek özellikleri taşıyan çocuklar,

b) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı alınarak Kuruma ait bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi talep edilen ve kendilerine sosyal ve ekonomik destek sağlanamaması durumunda Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi zorunlu görülen, ancak korunma/tedbir kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destekle ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar,

c) Koruma/tedbir kararlı iken yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle yetiştirme yurtlarından ayrılan, bir iş ve meslek sahibi olamayan gençler,

d) Sosyal ve/veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup; korunmaya, bakıma ve yardıma ihtiyacı olan, sosyal çevrelerinden uzaklaşmadan evlerinde yaşamlarını sürdürmek isteyen ve 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanundan yararlanamayan 60 yaşını doldurmuş ve 65 yaşını doldurmamış yaşlılar,

e) Korunma kararı olmamakla birlikte maddi sorunlarla karşılaşarak eğitimini devam ettiremeyecek duruma düşen ilköğretim ve orta öğretimdeki öğrenciler,

f) Tabii afetler nedeniyle muhtaç duruma düşen aileler veya yakınlarını kaybederek kimsesiz ve korunmasız kalmış kişiler,

g) Olağanüstü bir felaket, hastalık veya kaza geçirerek belirli bir süre kendisinin ve geçindirmekle yükümlü bulunduğu aile fertlerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olanlar, hayati tehlike arz eden ve ameliyat gerektiren durumlarla karşılaşan kişiler.

Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği kapsamında desteklenmeleri halinde ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek haklarında korunma kararı çıkarılan çocuklar önceliklidir. Ancak bunun yanında haklarında korunma kararı olmayan çocukların

eğitimlerine devam edebilmeleri sosyal yardım yapılmaktadır. Aynı kanun doğal afet, hastalık veya kaza gibi nedenlerle olumsuz etkilenen ailelere de sosyal yardım yapmayı içermektedir (Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği Değişik: 15/04/2011- 27906 RG/3 Md.).

2.1.1.1.4. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü de Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü gibi aile birliğinin korunması yaklaşımıyla çocuğun kendi aile ortamı dışında bir kuruma yerleştirilmesi yerine, kendi öz ailesi yanında yaşamına devam etmesine imkân sağlanmaktadır. Bu kapsamda yasal düzenleme Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği hazırlanmıştır. Yönetmeliğin 6. Maddesinde, Genel Müdürlüğün sosyal yardım hizmetlerinde, korunmaya muhtaç çocukların, ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmeleri temel hedef olup; bu hizmetlerden öncelikle bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan korunmaya muhtaç çocuklar yararlandırılır. Genel Müdürlüğün sosyal yardım hizmetlerinden yararlanabilecek kişiler şunlardır:

a) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı aldırılarak, sosyal hizmet kuruluşlarının himayesine bırakılan, desteklendikleri takdirde ailesi veya yakınları tarafından yanlarına alınabilecek özellikleri taşıyan çocuklar,

b) Ekonomik yoksunluk nedeniyle haklarında korunma/tedbir kararı alınarak Kuruma ait bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi talep edilen ve kendilerine sosyal ve ekonomik destek sağlanamaması durumunda Kuruma ait sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmesi zorunlu görülen, ancak korunma/tedbir kararı alınmaksızın sosyal ve ekonomik destekle ailesi veya yakınları tarafından bakılabilecek çocuklar, (<http://www.resmigazete.gov.tr>).

Bu bağlamda, Genel Müdürlük tarafından sağlanan sosyal ve ekonomik destekler; öncelikli hedef grubu olan korunmaya muhtaç çocuklar olmak üzere genç, yaşlı ve özürlülerin kurum bakımına alınma nedeni sadece ekonomik yoksunluk olması durumunda, bu kişileri kurum bakımına almadan ailelerini sosyal ve ekonomik desteklerle destekleyerek bir arada yaşamalarına imkân sağlanması amacıyla olan 'Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek' kapsamında çocukların yaşamlarını aile veya yakınları yanında sürdürmeleri desteklenmektedir.

Ailesi veya yakınları yanında desteklenen çocukların okula veya sanat öğretimine devam etmesi öncelikli hedef olup; çeşitli nedenlerle okula veya sanata devam edemeyen çocuklar için sosyal yardım tutarının % 50'si oranında ödeme yapılır (<http://www.cocukhizmetleri.gov.tr>)

2.1.1.1.3. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Ülkemizde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı 84, belediyelere bağlı 32, STK'lara bağlı 1 olmak üzere toplam 2190 kapasite ile toplam 115 kadın konukevi bulunmaktadır. Kadın konukevleri, kadınlara öncelikle can güvenliği sağlama, kendilerini toparlamak için zaman ve hayatlarına daha uzun vadeli ve geniş açıdan bakabilmeleri için ihtiyaç duydukları emniyetli bir ortam sağlamaktadır. Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddete uğrayan kadınların psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (<http://www.kadininstatusu.gov.tr>).

Kadınların çeşitli nedenlerle konukevlerinde kendilerini toparlayana kadar kalmaları sürecinde onlara iyilik hallerinin geliştirilmesi için sağlanan bir takım sosyal hizmetlerin yanında barınma yardımı da sunulmaktadır.

2.1.1.2. Vakıflar Genel Müdürlüğü

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile Genel Müdürlüğe gerekli yerlerde aşevi açmak ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilk ve ortaöğretim öğrencilerine burs vermek gibi görevler verilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sosyal güvencesi bulunmayan net geliri asgari ücretten fazla olmayanlar ve 2022 sayılı Kanuna göre maaş alanlar aşevi hizmetinden faydalanabilmektedir (Kesgin, 2013: 180). Genel Müdürlük tarafından toplam 794 ilçede kuru gıda dağıtımı yapılmaktadır. 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı resmi gazetede yayınlanan Vakıflar Yönetmeliği gereğince annesi babası olmayan muhtaç çocuklar ile %40 ve üzeri özürlü bulunan engellilere herhangi bir gelirlerinin, sosyal güvencelerinin olmaması, mahkeme kararı veya kanunla bakım altına alınmamış olması koşulu ile muhtaç aylığı bağlanması kararlaştırılmıştır (<http://www.vgm.gov.tr>). Aynı yönetmelikte '18 yaşından küçük engelli çocuklara, kendilerine bakmakla yükümlü anne ve babalarının bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartları taşıdığı

takdirde aylık bağlanır' denilmektedir. Mevcut düzenlemede primsiz ödemeler çerçevesinde %40 ve üzeri özürlü kişilere ve 18 yaşından küçük engellilerin bakımından sorumlu kişilere aylık bağlanmaktadır (Şener, 2010: 17).

2.1.1.3. Milli Eğitim Bakanlığı

1997 yılında başlatılan 8 yıllık temel eğitimdeki taşınabilir eğitim uygulaması kapsamında, okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere öğle yemeği verilmesini içeren bu program, 2003–2004 öğretim yılından itibaren kaynağı Fonan karşılanmak üzere il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. 2003–2004 eğitim-öğretim yılından itibaren kaynağı Fonan aktarılmak suretiyle MEB tarafından ilköğretim öğrencilerinin kitapları ücretsiz verilmektedir. 2011 yılından itibaren lise öğrencilerine de ders kitapları ücretsiz olarak verilmektedir. Bu kapsamda ayrılan kaynak Milli Eğitim Bakanlığına doğrudan aktarılmaktadır (SYGM, 2013: 27).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 17 Haziran 1982 tarihinde yürürlüğe giren 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun hükümleri uyarınca ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğrencilere muhtaç öğrencilere öğrenimleri süresince parasız yatılılık ve burslu okuma imkânı sağlanmaktadır. Parasız yatılı ve burslu okumak için maddi imkânlardan yoksun ve başarılı olmak esastır. Öğrencilerin ilköğretim kurumlarında burslu, orta öğretim kurumlarında ise parasız yatılı veya burslu okumak üzere sınava girebilmeleri için şu şartları taşımaları gerekmektedir: Türkiye Cumhuriyeti veya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı olmak, öğrenim görmek istedikleri okulun yönetmeliğinde tespit edilen kayıt şartlarını taşımak, başarılı olmak, ailenin yıllık gelir toplamından fert başına düşen net miktarın, MEB okul pansiyon ücretinin en azının dört katını geçmemesi (Hacımahmutoğlu, 2009: 126).

2.1.2. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır (Genç, 2009: 60). Ülkemizde yerel yönetimler denildiğinde akla il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve köyler gelmelidir. 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 Sayılı Kanunla İl Özel İdarelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış, görev ve yetkileri ilgili

kurumlara devredilmiştir. Bu yasal düzenleme dikkate alındığında sosyal yardım anlamında yerel yönetimlerde belediyeler ve büyükşehir belediyeleri önemli işlevler üstlenmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. maddesinde sosyal hizmet ve yardım hizmetlerini yapmak veya yaptırmak belediyelerin görevleri arasında sayılmaktadır. Köylerin görev, yetki ve sorumlulukları da 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile düzenlenmiştir. Köylere de ilgili mevzuatla sosyal yardım ve hizmet kapsamında değerlendirilebilecek birçok görev verilmesine karşın, köylerin teşkilat, bütçe ve insan kaynağı yapısı bu görevlerin yürütülmesine uygun düşmemektedir (<http://www.yerelsiyaset.com>).

2.1.2.1. Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde belediyenin görevleri düzenlenmiştir. 14. maddenin 1. fıkrasının a bendine göre görevler: kentsel altyapı, coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik, defin ve mezarlıklar, ağaçlandırma, park ve yeşil alan, konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak (Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 50 bini geçen belediyeler) biçiminde düzenlenmiştir. Aynı kanunun b bendinde 'Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Gıda bankacılığı yapabilir. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır' demektedir (Genç, 2009: 62). 5393 sayılı kanunun 60. maddesinin (i) fıkrasında 'dar gelimli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar' belediye bütçesinden yapılacak giderler arasında sayılmıştır (<http://www.tbmm.gov.tr>).

Belediyeler tarafından yoksullara yönelik yapılan sosyal yardımlar ise aşevi, muhtaçlara ücretsiz yemek dağıtılması, yakacak yardımı, gıda paketleri veya gıda kart yardımı, giyim yardımı ile ev eşyası yardımı, nakit yardımı, öğrencilere çanta, kırtasiye ve okul giysi yardımı şeklinde sıralanabilir (<http://www.yerelsiyaset.com>). Ayrıca 4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun kapsamında asker

ailelerine belediyelerce yardım yapılmaktadır. İlgili kanunun 2. Maddesinde bu yardımdan yararlanabilmek için askerin usul veya furuu, karısı, kız veya erkek kardeşi olmak; yiyecek ve sair ihtiyaçları askere giden tarafından temin edilmekte bulunmak şartları yer almaktadır (<http://www.tbmm.gov.tr>).

2.1.2.2. Büyükşehir Belediyeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda büyükşehir belediyelerine özellikle çocuklara, gençlere, engellilere ve yaşlılara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarında geniş bir alana hitap etmektedir. Bu yasal düzenleme ile büyükşehir belediyeleri, sosyal yardım ve sosyal hizmet alanında merkezi hükümete göre yerel anlamda daha etkin hale gelmiştir.

5216 sayılı Kanun'un 24. maddesinin (j) fıkrasında dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar belediye bütçesinden yapılacak giderler arasında sayılmıştır. Ayrıca, büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerine sunulan ya da denetimlerinde olan toplu taşıma hizmetlerinin özürllülerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri 2012 yılına kadar almakla ve mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçlarını özürllüler için erişilebilir durumuna getirmekle görevlendirilmiştir. Özürllülere yönelik gerçekleştirilen sosyal yardımlar ise muhtaç olan özürllülerin barınması için bakımevleri ve rehabilitasyon, ücretsiz muayene ve ilaç yardımı, ayni ve nakdi yardımlar, belediye otobüslerinden ücretsiz veya indirimli yararlanma olarak sıralanabilir (<http://www.yerelsiyaset.com>).

2.1.3. Özel Sosyal Yardımlar

İşletmeler tarafından gerçekleştirilen sosyal yardımlar özel sosyal yardım olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, işletme içi sosyal politika, işletmede çalışanlara, yasalar ve toplu iş sözleşmeleri uyarınca ya da işverence gönüllü olarak, kararlaştırılmış olan ücret dışında maddi ve manevi türden yararlar sağlamayı amaçlayan önlemler bütünü kapsar. Bu yararlar da sosyal yardım denilmektedir (Dilik, 1980: 55; akt. Taşçı, 2007: 81).

Türkiye'de, 2000'li yıllar ve daha sonrasında başlayan özel sosyal yardımların nedeni, küreselleşme ve onun uzantısı olan yeni-liberal düşüncenin uygulamalarından kaynaklanan yoksulluk halleri ile ilgilidir (Taşçı, 2007: 134). Ekonomik bakımdan güç

durumda olan bazı işçilere, ekonomik ve hukukî yönden tanımlanmış ücret haricinde ek ücretten yararlandırılmaları özel sosyal yardım kapsamında değerlendirilmektedir (Seyyar, 2005: 316). İşletmeler tarafından yapılan sosyal yardım daha çok net ödemeler haricinde işverenin işçilerine yaptığı ek destek olarak ifade edilebilir.

2.1.4. Sivil Sosyal Yardımlar

Sosyal yardım aktörlerden bir tanesi de sivil olarak ifade edilen kesimdir. Sivil denilince burada anlaşılması gereken, resmi olmayan, bireylerin kendisi, STK'ler ve dini müesseseler (hassasiyetler) olacaktır (Dilik, 1980: 56; akt. Taşçı, 2007: 84). Bireyin ailesi, komşu ya da yakın çevresi, mahalli örgütlenmeler, gönüllü çabalarla oluşan dernek ve vakıflar, geleneksel olarak gayri resmi yardımlarla yoksulluğun hafifletilmesine katkı sağlamaktadırlar (Ölmez, 2007: 41). Sivil sosyal yardım kapsamında sivil toplum kuruluşu eksenli yardımlarla dini eksenli sosyal yardımları ele almak mümkündür.

2.1.4.1. Sivil Toplum Kuruluşları Eksenli Sosyal Yardımlar

Günümüzde Türkçe literatürde gönüllü teşekküller (GT), sivil toplum kuruluşları (STK), sivil toplum örgütleri (STÖ), vakıf, demek, sendika, oda, kooperatif, kulüp gibi farklı isimler yanında, batı literatüründen iktibas edilen 'enciolar' (NGO'lar) tabiri de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. STK için tarihte daha çok cemaat, cemiyet, tarikat, lonca, ve vakıf kavramları kullanılmıştır (<http://www.osmanli.org.tr>). STK'lar toplumdaki dezavantajlı kesimler olan kadın, çocuk, genç, özürlü, yoksul, göç etmiş insanların haklarını bilmeleri ve aramaları konularında bilgilendirme ve bilinç yükseltme hizmetleri vermeye yönelik projeler üretmeleri açısından küreselleşme ve ulus devletinin zayıflama sürecinde, giderek daha fazla toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunan önemli aktörlerdendir. STK'ların mikro ölçekte çalışarak ortadan kaldırılamayacak türde sorunların hafifletilmesini sağlamaktadır (<http://stk.bilgi.edu.tr>).

İnsani Yardım Vakfı (İHH), Anadolu İnsani Yardım Derneği (AYDER), Verenel Derneği, Şems Tebrizi Eğitim ve Kültür, İrfander, Dosteli Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Ridader, Ribat Eğitim Yardımlaşma Vakfı Konya ilinde bulunan bazı sosyal yardım derneklerindedir. Araştırma örnekleminde yukarıda adı geçen derneklere sosyal yardım alanında çalışan yönetici ve üyeler ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Bu derneklerin bazıları ulusal ve/veya uluslar arası bazıları da hem ulusal hem de uluslar arası yardımlar gerçekleştirmektedir. Yardımlar sunan kuruluşa göre çeşitlenmekle birlikte genel olarak şu şekilde sıralanabilir; gıda, giyim, sağlık, barınma, eşya, eğitim vb.

2.1.4.2. Dini Eksenli Sosyal Yardımlar

Dünya genelinde olduğu gibi Türk toplumunda da halk arasında herhangi bir nedenden dolayı düşkün olan geçim veya farklı sıkıntılar yaşayan bireyler için yardımlaşma ve dayanışma nitelikli bir iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu ilk zamanlarda gerçekleştirilen gerek aile içi gerekse toplum içi yardım ve dayanışma faaliyetleri hem vicdani hem de dini altyapılı olup insanları rahatlatmaktadır. Toplum içerisinde aile içi, akraba, komşuluk gibi ilişkilerin verdiği yakınlıkla aile içerisinde sosyo-ekonomik durumu yaşamlarını idame ettirmelerine elvermeyen ya da çeşitli sorunları olan kişi veya kişilere yapılan yardımlar sosyal yardımların kurumsallaşmadan önce gelen ilk uygulamalardır. Zamanla sosyal yardım alanı genişlemiş ve kurumsallaşma yoluna gidilmiştir. Son durumda sosyal devlet anlayışıyla bu uygulamaları devlet kendi sorumluluğu altına almış yasal düzenlemelerle sosyal yardım uygulamalarını standardize etmeye çalışmıştır. Ancak devletin yetişemediği gerekli hallerde hala sivil kökenli sosyal yardımlar gerçekleştirilmektedir. Bu yardımlardan bazıları dini kökenli olabilmektedir.

Dini sosyal yardım ve dayanışma iştirakleri kapsamında yoksullara yardım, sakat ve muhtaçların korunması her zaman hem insanlık hem de dini birer vecibe olarak kabul edilmektedir (Arıcı, 1999: 257). İslam dininin emrettiği zekât, fitre, kurban kesme, adak ve kefaretle, diğer bağış ve sadakalar dini eksenli sosyal yardım kapsamındadır. Din eksenli sosyal yardımları sosyal güvenliğin tamamlayıcı unsurlarındandır.

2.4. Sosyal Yardım Sistemindeki Sorunlar

Günümüz Türkiye'sinde sosyal yardım alanındaki sorunlar tek boyutta ele alınamaz. Alandaki bazı sorunlar yine kendilerine bağlı olarak türevlenen diğer sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca bu sorunlar sosyal yardım sunan kurumların niteliğine ve çalışan personeline bağlı olarak da değişebilmektedir. Bu konu üzerinde çalışan bazı araştırmacılar sosyal yardım uygulamalarındaki sorunları kamusal, kamu dışı gibi kategorilendirerek açıklamışlardır. Örneğin Kesgin (2008) sosyal belediyeçilik

anlayışıyla gerçekleştirilen sosyal yardım uygulamalarındaki sorunları şu şekilde sıralamıştır; veri ve bilgi eksikliği, hedef-amaç yokluğu, partizanlık ve kayırmacılık, koordinasyonsuzluk ve eşgüdümün yokluğu, katılım-yönetişim eksikliği, sosyal yardımın psikolojik etkisi ve yardıma alıştırma korkusu, hizmet sunanların yetersizliği ve bürokrasi.

DPT (2001a: 53) Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Raporu'nda sosyal yardım alanındaki kanunların kapsayıcılığı üzerinde durulmuş, kanunların sosyal yardımlara ilişkin özel hükümlere yönelik hazırlandığını, kanun isimlerinin sosyal yardımla ilgili olduğu ancak içeriğine bakıldığında sosyal yardım niteliği taşımadığı, alandaki uygulayıcı kurumların çokluğuna ve buna bağlı olarak gelişen ortak norma sahip olmayan uygulamalar ile hizmet tekrarı ve kaynak israfı gibi sorunlara değinilmiştir.

Buradan uygulamadaki aksaklıkların kurumun yapısına ve türüne göre çeşitlilik arz ettiği çıkarılabilir. Ancak bu çalışmada sosyal yardım uygulamalarındaki sorunlar bir arada ele alınmış, farklı her tür kuruma özel sorunlar da çeşitli başlıklar altında işlenmeye çalışılmıştır.

2.4.1. Sosyal Yardım Sunan Kurumların Dağınık Olması

Ülkemizde sosyal yardım sunan kamusal sosyal yardımları; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başta olmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, yerel yönetimler, kamu dışı sosyal yardımı da sivil eksenli vakıf, dernek ve diğer sosyal yardım birlikleri kısmen de özel şirketler olarak sıralayabiliriz. Sosyal yardım sunan kurum ve kuruluşların çok fazla olması ve farklı kanallardan farklı muhtaç gruplarına hizmet vermesi ilk bakışta zenginlik olarak algılansa da bu zenginlik çeşitli nedenlerle sosyal yardım uygulamalarında ciddi birer sorun haline gelebilmektedir.

Sosyal yardım sunan kurumlardaki bu çok başlılık yani kamusal ve kamu dışı sosyal yardım uygulayıcılarının çeşitliliği uygulamalarda bir takım düzensizliklerle beraber hangi kurumun ne tür yardım yaptığına ilişkin akıl karışıklığına da neden olmaktadır. Çünkü hem kamusal hem de kamu haricinde yapılan yardım uygulamaları sahip oldukları çeşitlilikte yardım kararının alınmasından uygulanmasına kadar birçok farklılığa sahiptir.

Taşçı kamusal sosyal yardımlarda ‘dalgalanma’ hususunu iki yönden irdelemiştir. İlkinde kamusal sosyal yardımlar kamusal sosyal yardımlarda dalgalanma, yapılan yardımların kimi zaman az, kimi zaman çok olması anlamına gelmektedir. İkincisinde ise, sosyal yardımların az veya çok olmasından öte, yapılan sosyal yardımların dağılımı/derli topluluğu ve sistemsizliği/sistemliliği söz konusu olmaktadır (Taşçı, 2000: 135). Bu dalgalanma içerisindeki sistem ya da sistemsizlik sistemi sosyal yardım uygulamalarından istifade etmek isteyen vatandaşların hangi kurumdan yardım alabilecekleri hususunda akılları karıştırmakta birlikte, sistemin dağılımından yararlanarak gereğinden fazla kuruma da sosyal yardım için müracaatta bulunabilmektedir. Öyle ki bir yandan mağdur vatandaşın ne yapamayacağı bilemediği sistemin yabancıları oldukları bir tablo ile kurum çokluğu ve düzensiz, plansız yapılanmanın verdiği karmaşıklıktan yararlanıp istismar etme durumu aynı anda karşımıza çıkabilmektedir. Burada vurgulanmak istenen şu ki, bir vatandaş çocuklarının eğitim masrafları için hem kaymakamlıktan, hem yerel yönetimlerden hem de sivil eksenli kuruluşlardan yardım alabilmektedir. Burada bazı önemli sorular şu şekilde sıralanabilir; tek bir kurumdan alınan yardım vatandaşların ihtiyacını gidermekte yeterli olmuyor mu, birkaç kurumdan yardım alanlar diğer yardım başvurusunda bulunan ancak kendilerine sıra gelmeyen vatandaşların hakkını gasp etmiş olmuyor mu, yardım başvurusunda bulunanların bu yardıma olan ihtiyaç düzeyi ne derece araştırılmakta gibi. Tüm bu sorular ve muhtemel çıkabilecek sorunlar kurumlarda sunulan sosyal yardımların çok çeşitli ve aynı yardım türlerinin farklı kurumlardan temin edilebiliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal yardım uygulayıcılarındaki bu çok çeşitlilikten kaynaklanan sorunlar sistemde gerçekleştirilecek yardım türlerine göre sınıflandırmaya ilişkin düzenleme ve kurumların oluşturacağı ortak kullanıma açık veri-bilgi paylaşımı ile kurumların kategorize edilmesi yoluyla yapılacak düzenlemeyle ortadan kaldırılabılır.

2.4.2. Veri Tabanı Eksikliği ve Kurumlar Arası Koordinasyonsuzluk

Sosyal yardım uygulamalarında meydana gelen sorunlar kendilerine bağlı diğer zincirleme sorunları da gündeme getirmektedir. Ortak veri tabanı veya daha anlaşılır ifadeyle bilgi paylaşımı eksikliği de bu zincirleme sorunlardandır. Veri tabanı eksikliğinden kasıt kurumlar arası bilgi paylaşımının olmamasıdır. Hemen hemen her

kuruluş sosyal yardım başvurusunda bulunan vatandaşların kaydını bir şekilde kendi oluşturdukları bir veya daha fazla kurumla ortak kullandıkları sisteme kaydetmektedir. Ancak edindikleri bu kayıtlar, kullanılan bu ortak veri tabanı kullanımına izin verilmeyen diğer kuruluşlar tarafından görülememekte, anlaşmalı veya tek kurum içerisinde paylaşılan bilgi olmaktan öteye geçmemektedir. Kurumlar arası bilgi paylaşımı yapmama bir nebze muhtaç vatandaşları ifşa etmeme amacı taşısa da bu durumu istismar yani kayıtlı vatandaş bilgilerinin diğer sosyal yardım kuruluşlarınca bilinmediği düşüncesiyle hareket eden vatandaşlar farklı farklı kurumlardan ihtiyaç fazlası yardım alabilmekte ve geçim için kendileri herhangi bir çaba göstermeyip, yardımlarla geçinmeye diğer bir tabirle tembelliğe yönelmektedir. Hal böyle olunca ikinci veya üçüncü kurumlar muhtaç bireyin farklı kurum ve kuruluşlardan yardım alıp almadıklarını tespit edememekte ve aynı kişinin fazladan yardım almasını diğer bir ifadeyle tembelliğe alışmasını sağlamaktadır. Bu durum karşımıza iki benzer eksikliği çıkarmaktadır. İlki sosyal yardım yapan kuruluşların ortak kullanabileceği muhtaç bilgilerini içeren veri-bilgi tabanlarının olmadığını diğeri ise yardım yapan kuruluşların muhtaçlık tespiti için diğer kuruluşlarla koordineli çalışmadıklarıdır.

Sosyal yardım yapan kurum ve kuruluşların ortak kullanıma açık veri-bilgi paylaşımı sisteminin olmaması, muhtaçlık araştırması sürecinde kurumlar arası koordinasyonun kurulmaması durumunda kimlerin gerçek anlamda muhtaç olduklarını tespit etmeyi zorlaştırmanın yanında standart bir sosyal yardım uygulamasından da oldukça uzak olduklarını göstermektedir.

Bilgi paylaşımının olmaması uygun yardım yapılmasına engel olmakla birlikte, sosyal yardım alanında yaşanan tecrübelerin dolayısıyla alanda yaşanan olumlu-olumsuz edinimlerin paylaşılmadığını ve bunlardan çıkarılan derslerin de paylaşılmadığını göstermektedir. Kesgin (2008: 146) alanda edinilen tecrübeler ve alınan derslerin paylaşılmasının sosyal yardım uygulamalarının etkin ve verimli olması için gerekli olduğunu aksi halde yardım çakışmaları gibi durumların olabileceğini ifade eder.

Sosyal yardım uygulamalarında edinilen tecrübelerin ve bilgilerin kurumlar arası paylaşılması olumsuz veya sonuç vermeyen uygulamaların tekrarlanmasının önüne geçmekle birlikte olası istismar girişimlerini de engellemede etkili bir yoldur. Örneğin belli bir yardım türünden bir kurumdan yardım alan kişilerin kurumlar arası veri

paylaşımı sayesinde aynı yardımı tekrar ve başka bir kurumdan almanın önüne geçilebilir. Gerek kamu gerekse kamu dışı sosyal yardım sağlayan kurumların ve bu kuruluşlardan yardım alanların ülke genelinde tek ve ortak kullanıma açık veri tabanına kayıtlarının yapılması ve bu kayıtlardan kimlerin hangi yardım kurumundan ne tür ve ne sıklıkla yardım aldığını gösteren yardım geçmişinin araştırılması ailenin veya bireyin sosyal refah düzeyindeki gelişiminin takip edilmesi ile daha etkin ve objektif yardım yapılması yolunda bir imkân olacaktır. Şuan hâlihazırda MERNİS, SOYBİS ve bunun gibi veri tabanlarının kullanımının sınırlı kurumlara verilmesi her ne kadar muhtaç vatandaş bilgisini saklama amacı taşısa da çeşitli istismar durumlarını da gündeme getirebilmektedir. Bu nedenle kamu ve kamu dışı sosyal yardım yapan kuruluşların ortak kullanımına açık ülke genelini kapsayan bir veri tabanının oluşturulması ve bu yapılırken de yardım alan vatandaşların bilgilerinin herhangi bir olumsuz amaca kullanılmasına önlem alınması hem vatandaş haklarının korunması hem de sistematik ve adil işleyen bir sosyal yardım uygulaması için önemlidir.

2.4.3. Sosyal Yardım Alanında Nitelikli Personel Eksikliği

Sosyal yardım alanındaki kurum yöneticilerinden saha çalışanlarına kadar çok farklı meslek gruplarına mensup kişiler görev yapmaktadır. Bu farklı meslek mensupları sosyal yardım alanında ilgili departmanlarda (çözüm ya da kriz masası, satın alma, sosyal inceleme vb.) istihdam edilmektedir. Sosyal inceleme departmanında ise sosyal hizmet bölüm mezunu sosyal çalışmacıların görev yapması beklenirken bu mesleğe yakın diğer meslekler olan sosyoloji, halkla ilişkiler, psikoloji gibi bölüm mezunları da bu alanda istihdam edilebilmektedir. Ancak bu meslek mensuplarının aldıkları eğitim sosyal yardım alanında çalışmalarına yeterli olup olmadığı tartışılır bir konudur.

Nitelikli personel istihdamı hususunda kamu ve kamu dışı kurumlarını ele aldığımızda sivil toplum kuruluşlarının daha çok gönüllülük hareketinden yola çıkması nedeniyle toplumun eğitilmiş eğitimsiz her kesiminden bireylerin sosyal yardım alanında aktif olduğunu görmek mümkündür. Yerel yönetimler ele alındığında ise, belediye ve büyükşehir belediye memur çalışanları yanında, sözleşmeli ve sözleşmeli işçi pozisyonlarında alınması yerel yönetimlerde neden merkezi atama ile istihdam yapılmadığı sorusunu aklımıza getirmektedir. Merkezi atama olmadan yerel yöneticilerin kendi inisiyatifleri dâhilinde çalışanlarını istihdam etmesi, bu kişilerin

akrabalık, komşuluk ve bunun gibi yakınlık derecesine bağlı olarak işe alındıkları düşüncesini getirebilir. Bu istihdam yolunda da mesleği ya da aldığı eğitimi ne olursa olsun ilgili veya ilgisiz herhangi bir departmanda görev yapmaları sağlanabilmektedir. Bu da sosyal yardım alanında ne tür niteliklere sahip çalışanın olduğu tahayyül bile edilememektedir.

Türkiye'nin en geniş kamusal sosyal yardım ağını Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'ndaki çalışanlara bakıldığında ise sosyal çalışmacı sayısının oldukça sınırlı olduğu görülecektir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları her ne kadar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün görevlerini yerine getiren özel hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar olduklarından dolayı bu vakıflara personel alımı Vakıf Mütevelli Heyetlerince gerçekleştirilmektedir. Vakıf bünyesine alınan personel sosyal yardım ve inceleme görevlisi olarak adlandırılmaktadır. Bu kişilerin aldıkları eğitim ise yine sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülerle benzer durumdadır.

Vakıf senedinin 10. Maddesi gereğince, muhtaç durumda olan kişilerin tespitinden yapılacak yardımın tür ve miktarına ve yardım sunum ve takibine kadar olan değerlendirmeler Mütevelli Heyetinin görevleri arasında belirtilmiştir, 9. Madde'de ise Mütevelli Heyetinin il ve iller için nasıl belirlendiği ifade edilmektedir. (Yalçın, 2012:23). Mütevelli heyetinin daire amirleri, iş ve meslek sahibi kişilerden oluştuğu göz önünde bulundurularak kendilerine ait görev ve yükümlülüklerinin olması hasebiyle vakıf işlerinin yürütülmesine ne derece odaklanabilecekleri ve ayrıca hangi meslek grubundan oldukları, sosyal yardım alanıyla ne derece ilgili oldukları, vakfın kendilerine yüklediği sosyal yardım kullanıcılarını belirleme, yardım türü ve miktarını kararlaştırma ve yardımların takibi gibi konulara ne derece hâkim oldukları da tartışma konusudur. Ayrıca vakıflarda sosyal yardım için sosyal incelemeye çıkan 'sosyal yardım ve inceleme görevlilerinin inceleme, araştırmaya dayalı bilgi ve becerileri bu işi yapmada yeterli olup olmadığı önemli sorunlardan biridir.

Nitelikli personel ihtiyacı yardım başvurusunda bulunan kişilere karşı hal, hareket ve tavırların nasıl olması gerektiği hususunda da karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki yaşlı, hasta ve çocuklu bayanların hizmet önceliğinin olduğunun bilinmesi ve buna uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Yardım başvurusunda bulunmak amacıyla gelen

vatandaşlara karşı duyarlı davranılmalı, oda kapılarının görüşme yapılması sürecinde kapalı diğer zamanlarda daima açık olması gerekmektedir. Sosyal yardım kuruluşunda çalışan herkesin müracaatçılara karşı kibar, yardımsever tavır içerisinde olmaları, sorularını mümkün mertebe cevaplayabilmeleri gerekmektedir. Ayrıca müracaatçıyla yapılan görüşmeler gerekli bilgilerin alınından sonra bitirilerek sıradaki müracaatçılar daha fazla bekletilmemelidir. Sosyal yardım kuruluşlarında müracaatçı hassasiyetleri göz önünde bulundurulması hizmetlerin daha sağlıklı yürümesi için gereklidir. Bu anlamda sosyal yardım alanındaki personellerin nitelikli olmaları yardım müracaatından bitimine kadar geçen süreçte aktif görev alacakları dikkate alındığında oldukça önemlidir.

2013 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı eki 2013 yılı programı, Resmi Gazete'nin 23 Ekim 2012 tarihli nüshasında ihtiyacı hala giderilmeyen mesleklerden birisi olarak “sosyal çalışmacı” unvanı yer aldı. Kararın ilgili bölümünde yer alan tedbir ve açıklaması şu şekildedir: Tedbir 251. Sosyal hizmetler alanında nitelikli personel ve ara eleman yetiştirilmesi çalışmaları hızlandırılacaktır. Sosyal hizmetlerin sunumunda bakım elemanı ve meslek elemanı ihtiyacı bulunmakta olup bu eksiklik hizmet kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Sosyal hizmet alanında ihtiyaç duyulan nitelikli bakım elemanı yetiştirilmesi hususunda mesleki eğitimlere ağırlık verilmesi, sosyal çalışmacı yetiştirilmesi hususunda ise üniversitelerde açılan yeni bölümlerin öğretim görevlisi ve fiziki mekân ihtiyaçlarının giderilmesi sağlanacaktır (<http://www.memurlar.net>).

2013 yılında Bakanlar Kurulunun almış olduğu bu karar ile hâlihazırda mevcut sosyal hizmet bölüm mezunlarının merkezi atamalarda ne kadarının açıkta kaldığı karşılaştırıldığında aslında böyle bir ihtiyacın çok da olmadığı sadece merkezi atamalarda sosyal çalışmacı alımlarının arttırılması gerektiği çıkarılabilir.

2.4.4. Sosyal Yardım Sunumundaki Ekipman Eksikliği

Sosyal yardım uygulamasına başvurmadan uygulamanın sonlanmasına kadar gelen süreçte gerek fiziksel ortamdan gerekse teknik bir takım eksikliklerden kaynaklanan sorunlar uygulamanın verimliliğini diğer bir ifadeyle kalitesini düşürmektedir. Hizmet verilen mekânın kalabalık, ışısız, basık kısacası bunaltıcı bir ortamda oluşu hem hizmet veren kişileri hem de hizmet almak için başvuru yapma amacıyla gelen kişileri

rahatsız edecek ve sağlıklı bir ön görüşme gerçekleştirilemeyecektir. Bilindiği gibi sosyal yardım kuruluşları ön görüşme sürecinde hane halkı hakkında bazı bilgileri alınırken hem çalışanın hem de yardım başvurusunda bulunmak için gelen vatandaşın kendisini rahat hissetmesi doğru iletişim kurulması için oldukça önemlidir. Öyle ki doğru alınamayan bilgiler örneğin adres veya kimlik bilgileri nedeniyle kişilerin yaşadıkları ortama ulaşılammakta ve sosyal inceleme gerçekleştirilememektedir. Çünkü ailelerin sosyal ve ekonomik düzeylerindeki en önemli aşama Demir (2003: 39)'in de ifade ettiği gibi ailenin günlük yaşamını geçirdiği ev ve mahalle ortamında kişi ile çevresi ile yapılan görüşmelerden çıkarılan sonuçlarla birlikte ev ortamının gözleminden doğacak inceleme sonucu elde edilebilir. Doğru edinilemeyen bilgilerle bu mümkün olamamaktadır. Bu nedenle hizmet verilen mekân hem yardım başvurusunda bulunacaklar için hem de çalışanlar için ferah, geniş, bekleme salonunun uygun koltuklarla döşenmiş mümkünse görüşme odaları olan aydınlık iç açıcı kurumlar olmalıdır. Ayrıca sosyal yardım alanında çalışanların müracaatçıların yardım başvurusundan sosyal incelemeye ve oradan sosyal yardımın sonlandırılmasına kadar geçen tüm süreçlerde ihtiyaç duyacakları teçhizat eksiksiz ve sağlam olmalıdır. Örneğin sosyal inceleme gerçekleştirmek üzere ulaşım aracı, inceleme sürecinde kullanılacak gerekli evrak ve sosyal inceleme raporu için gerekli notların alınmasına yönelik not defteri veya dizüstü bilgisayar, yedek şarj pili gibi olmazsa olmaz araç ve gereçlerdendir.

2.4.5. Sosyal Yardım Süreleri, Takipsizlik ve Tutarsızlık

‘Kamusal sosyal yardımlarda sürekliliğe işaret eden husus, sosyal yardıma muhtaç olanların, geçen süreç içerisinde muhtaçlıkları geçmediği müddetçe, muhtaç olarak değerlendirilmeye tabi tutulmalarıdır’ (Taşçı, 2010: 112). Başlıkta da belirtildiği gibi sosyal yardım süreleri takipsizlik ve tutarsızlık sosyal yardım alanının iç içe geçmiş sorunlarından. Taşçı'nın sosyal yardımlardaki sürekliliği açıklarken kullandığı muhtaçlığın geçmediği müddetçe muhtaç kabul edilme durumundan yola çıkarak yardım süresi ve takipsizlik sorunlarına açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Sosyal yardımların verilmiş süreleri yukarıdaki açıklamadan yola çıkarak bireyin ya da ailenin muhtaç olma süresi boyunca geçen zamana paralel düzenlenmelidir. Peki, muhtaç olma durumu ne sıklıkla bu alanın çalışanlarınca kontrol ediliyor? Burada

üzerinde durulması gereken husus tam olarak muhtaç birey ve ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının izleniyor olmasıdır. Öyle ki muhtaçlık durumu sona erenlere yönelik bazı düzenlemeler yapılmalıdır. Başta sağlanan sosyal yardım durdurulmalı ve birey ve/veya ailenin sosyo-ekonomik durumu periyodik olarak izlenmelidir. Birey ve/veya ailenin durumu yeniden sosyal yardım almayı gerektirdiği durumlarda yardım yeniden başlatılmalıdır. Çünkü muhtaçlık durumunun bir kere ortadan kalkması yeniden bu duruma gelinmeyeceği anlamına gelmez. Bu nedenle birey ve/veya aile periyodik olarak izlenmeli yeniden muhtaçlık durumu ortaya çıkanlara sosyal yardım sağlanmalıdır.

Sosyal yardım uygulamalarındaki tutarsızlık da işte tam bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Muhtaçlık durumu sona erenlere sosyal yardım uygulamasının devam etmesi bir tutarsızlık örneğidir. Birey ve/veya aileye ihtiyaç duymadıkları yardım türünün sağlanması da bir başka tutarsızlık örneğidir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bir diğer tutarsızlık da sosyal yardım yapılacak kişilerde sigortalı olmama durumunun gözetilmesidir. İlk bakıldığında sigortalı olmama durumunu sosyal yardım yapmaya bir kriter olarak algılasak da bir örnek üzerinden yola çıkarak tutarsızlığı açıklamamız mümkündür. Asgari ücret karşılığında çalışıp üç kişilik bir ailenin geçimini sağlamaya çalışan biri kaldıkları evin de 300-400 lira civarında olduğu hesaba katıldığında, kişi başına düşen gelir açlık sınırının oldukça altındadır. Bu durumda sırf sigortalı olduğu için sosyal yardımlardan faydalanamayan çok sayıda aile mevcuttur. Bir de kayıt dışı istihdamdan asgari ücretten fazlasını edinen kişilerin ise bu sosyal yardımlardan sigortalı görünmedikleri için yararlanabilmeleri ciddi bir tutarsızlığın göstergesidir.

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE BULGULAR

3.1. Araştırmanın Modeli

Kamu ve kamu dışı sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla uygulama sürecinde sosyal yardım sağlayıcı kurumlarda bu alanda çalışanlarla yapılan anket çalışmasında kuruluşların yaptıkları sosyal yardım türleri, sosyal yardım yapma kriterleri, uygulama sürecini nasıl gerçekleştirdikleri, yaşadıkları aksaklıklara ilişkin cevaplara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu araştırma taşıdığı nitelikler itibariyle betimsel tarama modeline sahiptir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenilen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde ‘gözleyip’ belirleyebilmektir (Karasar, 2010: 77).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Kamu ve kamu dışı sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmada evren Konya il merkezindeki sosyal yardım sunan tüm kuruluşlardır. Araştırmada evren olarak Konya il merkezinin seçilmiş olması, Konya'nın tarihi anlamda birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması ve bunca uygarlıklardan miras kalan bir sosyal yardım anlayışının olmasıdır. Konya Mevlana şehri olarak da sahip olduğu manevi yardımsever tabiatıyla birçok sivil toplum kuruluşuna ev sahipliği yapmaktadır. Konya'nın bu anlamda kamusal örgütlenmenin harici sosyal yardım anlayışında zengin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kamusal yardımların da eski ve köklü olan bu şehirde daha oturduğu varsayılmaktadır.

Oransız eleman örnekleme, evrendeki tüm elemanların birbirine eşit seçilme şansına bırakıldığı bir örnekleme türüdür (Karasar, 2012:112). Araştırma örneklemi Konya il merkezinde sosyal yardım alanında görev yapanlar arasından oransız eleman örnekleme (rastgele örnekleme) tekniği ile seçilen 41'i kadın (% 39,8); 62'si erkek (% 60,2) olmak üzere toplam 103 kişi oluşturmuştur.

Evren Konya il merkezi, Konya il merkezi içerisindeki merkez ilçeler olan Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerindeki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, SYDV ve bu merkez ilçelerdeki sosyal yardım faaliyetlerinde bulunan sivil toplum kuruluşlarında çalışan ve rastgele belirlenen toplam 103 meslek elemanının çalıştıkları kurum-kuruluş ve örgütlere göre dağılımları aşağıda Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Anket Uygulamasının Gerçekleştirildiği Kurum ve Katılımcı Sayıları

KAMUSAL SOSYAL YARDIM YAPAN KURULUŞLAR	
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	5
Konya İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	33
Karatay SYDV	
Meram SYDV	
Selçuklu SYDV	
Vakıflar Genel Müdürlüğü	8
Konya Büyükşehir Belediyesi	27
Karatay Belediyesi	
Meram Belediyesi	
KAMU DIŞI SOSYAL YARDIM YAPAN KURULUŞLAR (STK)	
Rida İnsani Yardım Derneği	30
İHH-AYDER	
Verenel Derneği	
Şems Tebrizi Eğitim ve Kültür Derneği	
Dost Eli Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	
Beşir Derneği	
Ribat İnsani Yardım Derneği	
Semer kand Vakfı	
İrfan Eğitim Yardımlaşma ve Dostluk Derneği	
KAMU (73) + KAMU DIŞI (30) = 103 KATILIMCI	

3.3. Yöntem ve Teknikler

Araştırma konusu belirlendikten sonra ilk olarak literatür taramasına başlanmış olup, konu ile ilgili yerli ve yabancı makale ve araştırmalar incelenmeye çalışılmıştır. Kaynak inceleme ve tarama sürecinde Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi, Sakarya Üniversitesi Süleyman Demirel Kütüphanesi, Yalova Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nden istifade edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma; teorik ve uygulamalı olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Teorik kısmı tamamlamak üzere nitel araştırma yöntem ve tekniklerden belge taraması kullanılmıştır. Karasar'a göre başarılı bir belgesel taramanın temel koşulu 'konuya ilişkin belgelerin bulunması, incelenmesi ve belli durum ya da görüşleri açığa çıkartacak bir senteze varılabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılabilmesidir' (Karasar, 2012: 188). Buradan hareketle anahtar sözcükler üzerinden araştırmaya başlanmış olup, teorik kısım kendi arasında bölümlere ayrılmıştır. İlk bölümde sosyal yardım kavramı ve beraberindeki yakın kavramlar üzerinde durulmuştur. Daha sonra ülkemizdeki sosyal yardımlar tasnif edilerek daha detaylı açıklanmış ve ardından sistemdeki sorunlara değinilmiştir. Son kısımda verilerin analizi, edinilen bulgulara ilişkin sonuç ve öneriler yer almaktadır. Uygulama kısmında ise anket tekniğinden elde edilen veriler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmanın uygulamalı kısmında ise kamu ve kamu dışı sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesi için Konya evren olmak üzere örneklem olarak ele alınan kurum ve kuruluşlarda sosyal yardım alanında görev yapan tesadüfî yolla seçilmiş çalışanlara anket yöntemi uygulanmıştır.

Anketler araştırmacının tamı tamına ihtiyaç duyacağı ve araştırma sorularına cevap bulacağı nitelikte verileri elde etmesini sağlayacak sorulardan oluşmak zorundadır (Altunışık vd., 2010: 78). Bu nedenle çalışmada verimli sonuçlara ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından literatüre dayalı olarak anket soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formu örnekleme ifade edilen sosyal yardım alanlarında çalışan 103 kişiye uygulanmıştır.

3.4. Hipotezler

Hipotez 1: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin eğitim durumları farklıdır.

Hipotez 2: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin meslekleri durumları farklıdır.

Hipotez 3: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin çalıştıkları kurumdaki durumları farklıdır.

Hipotez 4: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilere göre çalıştıkları kurumdaki ortamın fiziki koşulları çalışmalarına elverişli değildir.

Hipotez 5: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım miktarları muhtaçlık durumuna göre belirlenir.

Hipotez 6: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulama süresi farklıdır.

Hipotez 7: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında muhtaçlık tespiti birbirinden farklıdır.

Hipotez 8: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar yalan/yanıltıcı beyanda bulunan müracaatçılara yönelik yaptırım uygulamaktadır.

Hipotez 9: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında sosyal incelemeler sadece meslek elemanlarıyla gerçekleştirilmektedir.

Hipotez 10: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan uygulayıcılar sosyal yardımların amacının yoksullara destek sağlamak olduğu konusunda hemfikirdir.

Hipotez 11: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında vatandaşlara sosyal yardım yapılıp yapılmamasına karar veren kişi/kişiler farklılık göstermektedir.

Hipotez 12: Sosyal yardımların farklı kanallardan yürütülmesi yardımların çakışmasında etkili bir faktördür.

Hipotez 13: Sosyal yardımların farklı kanallardan yürütülmesi sosyal yardım uygulamalarında standart oluşturulamamasına neden olmaktadır.

Hipotez 14: Sosyal yardım sağlayıcı kurumların çok çeşitli kanallardan yürütülüyor olması çalışanlar açısından kurumlar arası koordinasyonu zorunlu kılar.

Hipotez 15: Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında bu alanda çalışanların sosyal yardımların tek çatı altında toplanmasına ilişkin düşünceleri arasında fark yoktur.

Hipotez 16: Konya’daki sosyal yardım uygulayıcılarına göre kamusal sosyal yardımların, sivil sosyal yardımlara göre işleyişi farklıdır.

Hipotez 17: Sosyal yardım uygulayıcılarına göre yerel yönetimin sosyal yardım uygulamaları diğer sektörlere farklıdır.

Hipotez 18: Konya’da sosyal yardım alanında görev yapan sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal yardımların etkinliğinin sağlanması konusundaki düşünceleri arasında fark yoktur.

Hipotez 19: Sosyal yardım uygulayıcılarına göre yoksulluğun önlenmesinde tek bir kurumun sağladığı sosyal yardımlar daha etkili değildir.

3.5. Araştırmanın Sınırları ve Varsayımları

Araştırma Konya il merkezi ile sınırlandırılmıştır. Konya merkez ilçeleri Selçuklu, Meram ve Karatay’daki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve rastgele belirlenen bazı Sivil Toplum Kuruluşlarındaki sosyal yardım alanında çalışan görevliler ile sınırlıdır. Tez için belirlenen süre bir yıl ile sınırlandırılmıştır.

Anket çalışmasına katılan sosyal yardım alanında çalışan 103 uygulayıcının anket sorularını içtenlikle ve doğru olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

3.6. Araştırmanın Tanımları

Kamu, Türkçede hep, bütün; bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme gibi anlamlara karşılık gelmektedir. Kamu kelimesi resmiyeti, genelliği, halka ait oluşu, şeffaflığı yani görülebilirliği, açıklığı ifade etmektedir. **Kamu düzeni**, toplumun bütününe ilgilendiren düzeni; **kamu sektörü**, devlet eliyle yürütülen ekonomik faaliyetlerin tümünü; **kamu tüzel kişileri**, kamu yararı amacına dönük insan ve mal topluluklarını anlatmaktadır (www.kamuyonetimi.net/). Buradaki tanımlardan yola çıkarak **kamusal**, kelimesinin de halka ait olan, halka yönelik olan ifadelerine karşılık geldiği söylenebilir.

Kamu yönetimi, hükümete hizmet eden ve hükümet politikalarının yürürlüğe koymasını sağlayan bürokratik sistemler ve prosedürleri ifade etmektedir. Aynı zamanda, politika geliştirme ve uygulamaya geçirme süreçlerini tanımlayan ve analiz eden bir inceleme alanı da denilmektedir (Marshall, 1999: 379). **Kamu hizmeti** denildiğinde kamuya yani halka hizmet akla gelmelidir. Kamu hizmeti denilen işler hükümet edenlerin idareleri veya denetleri altında görülür (Derbil, 1950: 35-36). Bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için hizmetin genel ve ortak bir gereksinimi karşılama amacı taşıması, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların denetim ve gözetimleri altında olması, halkın geneline yöneltilmiş olması, sürekli ve düzenli işleyen hizmet olması gerekmektedir (Onar, 1992; Özdenkoş, 1999: 80).

Merkezi yönetim denince kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak üzere, söz konusu hizmetlere ilişkin karar ve uygulamaların merkezi hükümet veya onun hiyerarşik yapısı içerisinde yer alan organlarca yürütülmesi akla gelmelidir (Aktan,1994; akt. Taşar, 2009: 109). Hizmetlerin niteliği dikkate alındığında her türlü hizmetin merkezden idare edilmesi mümkün olamamaktadır bu nedenle bazı hizmetler yerel bazda yani daha çok coğrafi alan dâhilinde ele alınarak bölge özellikleri dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir.

Yerel yönetim, Yerel yönetimler, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır (Genç, 2009: 60). Yerel Yönetim, işleyişinde açıklığı, şeffaflığı insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren, yetkilerin yerel topluluğa en yakın yönetim birimince kullanıldığı, kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik bir

yönetimdir (Yıldırım, 1993). Yerel yönetimlerde yönetime katılım merkezdeki yönetime katılımdan oldukça farklı olmakla beraber, yerelin gereksinimlerinin tespitinde ve hizmet sunumunda elbette ki yerel yönetimler daha hızlı, adil ve verimli hareket edecektir. Türkiye’de yerel yönetimler; İl Özel İdareleri, Belediyeler, Büyükşehir Belediyeleri ve Köylerden oluşmaktadır.

Tüzel kişilik gerçek kişilerin birtakım amaçları gerçekleştirmek için oluşturdukları, hukuk düzeninin kabul ettiği, kendilerini oluşturan gerçek kişilerden bağımsız, hak ve borçları olan örgütlenmiş kişi veya kişi ve mal topluluklarını ifade eder (Anayurt, 2007:258). **Kamu hukuku tüzel kişilikleri** ya da kamu tüzel kişilikleri kamu hukukuna bağlı tüzel kişilikleri ifade etmektedir. Kamu hukuku tüzel kişilerin başında devlet bulunur. Kamu yönetimleri denilen devlet, iller (İl Özel İdareleri), belediyeler, köyler, kişi topluluğu niteliğindeki kamu tüzel kişileridir. Kamu kurumları, gerek devlet gerekse vakıf üniversiteleri, hastaneler, TRT, YÖK kamu hukuku tüzel kişilerdir (www.turkavukatlar.com).

Sivil toplum ifadesini kısaca devletin baskı ve denetimi dâhilinde olmayan gönüllü örgütlerin oluşturduğu toplum olarak tanımlayabiliriz. Sivil toplum üzerinde devletin kontrol ve baskısının olmaması, özgür bir şekilde örgütlenebilme imkânına sahip olup, devlet politikasını da etkileyebilmektedir. Bu gönüllü örgütlere; işletmeler, eğitim kuruluşları, gönüllü birlikler, medya, sendika ve çeşitli yardım amaçlı örgütlenmeleri örnek olarak verilebilir.

Sivil toplum kuruluşu (STK) toplum yararına çalışan, demokrasinin gelişmesine katkıda bulunan, kar amacı gütmeyen, devletten ayrı hareket edebilen, bireylerin ortak amaç ve hedeflerine bakıldığında ise; siyasal idareyi ve yönetimi kamuoyu oluşturmak suretiyle etkileyebilen bir örgütlenme türüdür. Sivil toplum kuruluşları dört genel başlık altında toplanabilir bunlar; vakıflar, dernekler, sendikalar, meslek kuruluşlarıdır (<http://www.izmirde.biz>).

‘Sivil toplum kuruluşları özel kişilerin girişimiyle devlet organizasyonlarından bağımsız kanuni olarak kurulmuş organizasyonların genel adıdır. Sivil Toplum Kuruluşları kısmen veya tamamen devlet organları tarafından desteklense bile bünyesinde bir devlet yetkilisini barındırmadığı sürece Sivil Toplum Kuruluşu olarak kabul edilirler.’ (kisi.deu.edu.tr/userweb/nuray.turan/STK.ppt).

STK'lar hangi görüşten olursa olsunlar tüm insanların ortak ilkelerde bulunabilecekleri varsayımından yola çıkarlar.

3.7. Verilerin Toplanması ve Analizi

Kamu ve kamu dışı sosyal yardım alanında görev yapan meslek elemanlarının sistemden kaynaklanan sorunlarını tespit etmek, yardımların verimliliği, yapılış amacı ve aksaklıkları gidermeye ilişkin yine bu alanda görev yapan meslek elemanlarından görüş almak amacıyla anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yazışma tekniklerinden biri olan anket tekniğinde açık ve kapalı uçlu sorularla araştırma problemine anahtar olabilecek odak sorularını rahatlıkla ve titiz bir gizlilikle elde edilebilmektedir. Bu sayede hem ankete katılan bireylerden çok miktarda bilgiyi kısa zamanda hem de anketteki bazı açık uçlu sorularla bireylerin subjektif cevaplarına ulaşmak mümkündür. Anket soruları literatüre dayalı olarak hazırlanmış olup, katılımcıların görüşlerini daha net ifade edebilmeleri amacıyla bazı soruların son cevap seçeneğine 'Diğer' şıkkı eklenip boşluk bırakılmıştır. Burada katılımcılara kendi görüşlerini ifade edebilme imkânı verilmiştir. 'Diğer' seçeneğinin yanı sıra bazı sorular seçeneksiz olup, cevap kısmına boşluk eklenmiştir. Bu sorularda katılımcılar diğer şıklardan etkilenmeden açık uçlu yanıtlar kullanabileceklerdir. Anket uygulaması anketörler tarafından ilk etapta dördü sosyal hizmet uzmanı, altısı sosyolog olan ve sosyal yardım alanında görev yapan on kişilik bir grupta denenmiş olup anketteki eksiklik ve yanlışlıklar tespit edilip düzeltildikten sonra örneklem üzerinde bire bir uygulanmıştır.

Verilerin analizinde ise, anket tekniğinden edinilen veriler bilgisayara yüklenerek veri tabanı oluşturulmuş ve bu veriler üzerinde SPSS 17.0 (The Statistical Program for Social Science) paket programı aracılığıyla istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda istatistiksel tekniklerden frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi kullanılmıştır, elde edilen rakamsal bulgular yoruma tâbi tutulmuştur. Araştırma daha çok ne ve nasıl ifadelerin yoğunluğunda yorumlanacağı için betimleyici bir içerik oluşacaktır.

3.8. Bulgular ve Yorum

Araştırmada Konya evren olarak ele alınmıştır. Örneklem dâhilinde Konya il sınırları içerisindeki üç merkez ilçe olan Karatay, Selçuklu ve Meram'daki Sosyal Yardımlaşma

ve Dayanışma Vakıfları, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram Belediyesi, Karatay Belediyesi ve il sınırları içerisinde merkezleri olan rastgele belirlenen dokuz farklı sivil toplum kuruluşu ele alınmıştır. Anket çalışmasını gerçekleştirebilmek amacıyla resmi kuruluşlara önceden izin yazısı gönderilmiş ve kuruluşlarda sosyal yardım alanında çalışanların alana çıkmadıkları bir güne randevu alınarak o günde anket çalışması araştırmacı ile bire bir gerçekleştirilmiştir.

Selçuklu Belediyesi'ne sunulan izin dilekçesi dikkate alınmamış, anket soruları dahi incelenmeden araştırmacıya olumsuz yanıt verilmiştir. Bu nedenle Selçuklu Belediyesi'nde sosyal yardım alanında çalışanlarla anket çalışması yapılamamıştır. İzin yazısı olmasına rağmen anket sorularının incelemeye dahi alınmaması ve direkt olumsuz yanıtın araştırmacıya verilmesi durumu da bu yerel yönetim biriminin çalışmalarının şeffaf olmadığı yani dışarıya bilgi verilmesinden kaçınıldığı, bilimsel araştırmalara sıcak bakılmadığını göstermektedir.

Araştırmada örneklem olarak ele alınan kurumlar Araştırmanın Evreni ve Örneklemi başlığı altında Tablo 3'te sunulmuştur. Örneklem dâhilinde ele alınan kuruluşlarda sosyal yardım alanında görev yapan toplam 103 çalışan ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket sorularının anlaşılma durumu dikkate alınarak araştırmacı katılımcılarla birebir anket uygulamasını gerçekleştirmiştir. Ayrıca soruların şıklarında aradıkları cevabı bulamayan ya da ek bilgi bildirmek isteyen katılımcılar için birçok soruya ek olarak 'Diğer' şıkkı eklenmiş ve boşluk bırakılmıştır. Boşluk kısmına katılımcıların söylemek istedikleri ya da ek bilgi vermek istedikleri ifadeleri belirtmek için hak tanınmıştır. Bu uygulama araştırmada objektifliğin derecesini arttırabilmek için yapılmıştır.

3.8.1. Araştırmaya Katılanlar Hakkında Genel Bilgiler

Araştırmaya katılanlar hakkında bazı bilgiler bu başlık altında incelenecektir. Bu başlıkta anket çalışmasına katılan 103 sosyal yardım uygulayıcısının cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, çalıştıkları birim ve çalıştıkları kurum ve kuruluşlardaki pozisyon dağılımları yer alacaktır.

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyeti

	Sayı	Yüzde (%)
Kadın	41	39,8
Erkek	62	60,2
	103	100

Tablo 4'te örneklem kitlesinin cinsiyete göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların %60,2'si erkek, %39,8'i kadındır.

Tablo 5. Katılımcıların Yaş Aralığına Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde (%)
...-20	8	7,8
21-25	14	13,6
26-30	28	27,2
31-35	20	19,4
36-40	17	16,5
41-...	16	15,5
Toplam	103	100,0

Tablo 5'te örneklem kitlesinin yaş aralıklarına göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre çoğunluğu %27,2'lik oranla 26-30 yaş arasındaki çalışanlar oluşturmaktadır. Ardından %19,4 ile 31-35 yaş arasındakiler üçüncü çoğunluğu da %16,5 ile 36-40 yaş arasındaki çalışanlar oluşturmaktadır. 20 yaş ve altındaki çalışanlar ise %7,8 ile en az çoğunluğu ifade etmektedir.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Dağılım

	Sayı	Yüze (%)
İlköğretim	10	9,7
Lise	16	15,5
Önlisans	7	6,8
Lisans	47	45,6
Yüksek Lisans	17	16,5
Diğer	6	5,8
Toplam	103	100,0

Tablo 6'da örneklem kitlesinin eğitim durumuna göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre çoğunluğu %45,6'lık oranla lisans mezunları oluşturmaktadır. Ardından %16,5'lik oranla yüksek lisans, üçüncü çoğunluğu da %15,5'lik oran ile lise mezunları oluşturmaktadır. Tablo 6'da edinilen veriler incelendiğinde hipotez 1 kabul edilmiştir. Yani Konya'da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin eğitim durumları farklıdır.

Tablo 7. Katılımcıların Mesleki Durumuna Göre Dağılımları

	Sayı	Yüzde (%)
Sosyal Çalışmacı	16	15,5
Sosyolog	7	6,8
Diğer	80	77,7
Toplam	103	100,0

Tablo 7’de örneklem kitlesinin mesleki durum dağılımı yer almaktadır. Anket soru şıkları hazırlanırken sosyal yardım alanında sosyal çalışmacı, sosyolog gibi bu alanla yakinen ilişkili meslek dalları düşünülmüş ve buna göre şıklar oluşturulmuştur. Ancak örneklem kitlesinin cevapları doğrultusunda %77,7’lik çoğunluk Diğer şikkını işaretleyerek boşluğa hangi meslek mensubu olduğunu belirtmiştir. Diğer şikkını işaretleyip boşluğu dolduranlar verdikleri cevapları ağırlıklı olarak şu şekildedir; sosyal yardım ve inceleme görevlisi, işletmeci, ev hanımı, öğrenci, öğretmen, vkihi memuru, emekli asker, grafiker, tekniker, avukat, bilgisayar programcısı ve büro görevlisi. Mesleğini avukat, emekli asker, ev hanımı ve öğrenci olarak belirten katılımcılar sivil toplum kuruluşunda görev yapmaktadır. Kamuda çalışan ve mesleğini tahkikat elemanı olarak belirten kişiler sosyal yardım ve inceleme görevlisi olarak belirten katılımcılarla bir tutulmuştur. Görüldüğü gibi verilen bu cevaplardan sosyal yardım alanında uygulayıcı konumdaki kişilerin farklı meslek gruplarına mensuptur. Farklı meslek gruplarına mensup olan bu kişilerin sosyal yardım alanında etkili bir hizmet verip veremeyecekleri tartışma konusudur.

Anketlerin SPSS ortamında kodlaması yapılırken, mesleki durumunu ifade ettikleri soru ile eğitim durumlarını ifade ettikleri sorularına verilen yanıtlar karşılaştırılmıştır. Burada göze çarpan önemli bir husus öne çıkmıştır. Eğitim durumunu ilköğretim, lise ve önlisans olarak belirten katılımcılardan bazıları mesleğini sosyal çalışmacı olarak ifade etmiştir. Buradan iki sonuç çıkarılmaktadır; biri bu kişilerin aslında sosyal çalışmacı olmadıkları gerçeğidir, diğeri ise, sosyal çalışmacı mesleğinin sosyal yardım alanında uygulayıcı konumdaki bazı kişilerce bilinmemesidir. Bu nedenle eğitim durumunu ilköğretim, lise ve önlisans olan ve mesleklerini sosyal çalışmacı olarak belirtenlerin mesleki durumları ‘Diğer’ şikkı olarak kodlanmıştır.

Tablo 7’den edinilen veriler doğrultusunda hipotez 2 kabul edilmiştir. Yani Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin mesleki durumları farklıdır.

Tablo 8. Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlere Göre Dağılımları

	Sayı	Yüzde (%)
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	38	36,9
Yerel Yönetimler	27	26,2
Vakıflar Genel Müdürlüğü	8	7,8
Sivil Toplum Kuruluşu	30	29,1
Toplam	103	100,0

Tablo 8’de örneklem kitlesinin çalıştıkları kurumların bağlı oldukları birimler yer almaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı %36,9 ile en fazla katılımcı kitlesine sahiptir. Bu bakanlığa bağlı olan Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, yine aynı bakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (Selçuklu, Meram ve Karatay) ve İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sosyal yardım alanı çalışanları bu yüzde içerisinde yer almaktadır. Kamuya ait mahalli idareler, yerel yönetim adı altında Konya Büyükşehir Belediyesi, Karatay ve Meram Belediyeleri sosyal yardım çalışanları %26,2’lik ikinci çoğunluğu oluşturmaktadır. Başbakanlığa bağlı bir kamu kurum olan Vakıflar Genel Müdürlüğü sosyal yardım çalışanlar da örnekleme %7,8’lik payı oluşturmaktadır. Sivil sektör diye ifade edilen sosyal yardım yapan vakıf ve dernek çalışanları da örnekleme %29,1’lik bir kesimi temsil etmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlerdeki Pozisyonları

Bağlı olunan birim	Pozisyon durumu					
	Memur	Sözleşmeli	Gönüllü	İşçi	Diğer	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	5 %13,2	28 %73,7	0 %0,0	4 %10,5	1 %2,6	38 %100,0
Yerel Yönetimler	2 %7,4	4 %14,8	0 %0,0	10 %37,0	11 %40,7	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	8 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	0 %0,0	0 %0,0	25 %83,3	2 %6,7	3 %10,0	30 %100,0
Toplam	15 %14,6	32 %31,1	25 %24,3	16 %15,5	15 %14,6	103 %100,0

P=0,000

Tablo 9’da katılımcıların bağlı oldukları birimlerdeki pozisyonları yer almaktadır. Tablodaki değişkenler ki kare testine tabi tutulmuş ve p değeri 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. Tablo 9’a göre genel bir değerlendirme yapıldığında %31,1’lik çoğunluk sözleşmeli pozisyonda, %24,32’lük ikinci çoğunluk da gönüllü pozisyonda görev yapmaktadır. Araştırma verileri kontrol edildiğinde gönüllü pozisyonda görev yapanların sivil toplum kuruluşlarında görevli

oldukları gözlemlenmiştir. %15,5'lik üçüncü çoğunluk işçi, sonrasında %14,6'lık kesim memur, %14,6'lık bir kesim de Diğer şikkını işaretlemişlerdir. Diğer şikkını işaretleyip boşluğu dolduranlar; müteahhit elemanı, sözleşmeli işçi, yönetici ve başkan olarak pozisyonlarını belirtmişlerdir. Anket verileri incelendiğinde yönetici ve başkan cevaplarını verenlerin sivil toplum kuruluşlarında, müteahhit işçi ve sözleşmeli işçi cevapları verenlerin de yerel yönetimlerde görev yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 9'da özele inerek değerlendirme yapıldığında ise örneklem kitlesindeki Vakıflar Genel Müdürlüğü sosyal yardım uygulayıcılarının tamamının memur olduğu, gönüllü çalışanların tamamının sivil toplum kuruluşlarında görev yaptığı görülmektedir. Sözleşmeli çalışanların ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım kurumlarında görev yaptığı tespit edilmiştir. İşçi pozisyonunda görev yapanların çoğu yerel yönetimlere bağlı sosyal yardım kurumlarında, 'Diğer' şikkını işaretleyenlerin de çoğunlukla yine yerel yönetimlere bağlı sosyal yardım kurumlarında görev yaptığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak hipotez 3'ün doğruluğu ispatlanmıştır. Yani Konya'da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan kişilerin çalıştıkları kurumdaki durumları farklıdır.

3.8.2. Katılımcıların Çalışma Şartlarına İlişkin Bulgular

Anket çalışmasına katılan 103 sosyal yardım uygulayıcısına sorulan sorular doğrultusunda çalışılan kurumların fiziki koşullarının elverişliliği, sosyal inceleme için araç, güvenlik gibi sıkıntılarının olup olmadığı gibi hususlarda bu başlık altında değerlendirme yoluna gidilecektir.

Tablo 10. Çalışılan Kurumun Fiziki Koşullarının Değerlendirilmesi

Bağlı Olunan Kurum	Çalışılan kurumun fiziki koşullarının çalışmaya olan elverişliliği			
	Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	5 %13,2	33 %86,8	0 %0	38 %100
Yerel Yönetimler	24 %88,9	2 %7,4	1 %3,7	27 %100
Vakıflar Genel Müdürlüğü	7 %87,5	1 %12,5	0 %0	8 %100
Sivil Toplum Kuruluşu	28 %93,3	1 %3,3	1 %3,3	30 %100
Toplam	64 %62,1	37 %35,9	2 %1,9	103 %100

P=0,000

Tablo 10'a örneklem kitlesinin çalıştıkları kurumlarda fiziki ortamın çalışmalarına elverişli olup olmadığı sorusuna verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Çalışma koşullarından kasıt tek veya çoklu faktörler değildir. Bu sorudaki asıl amaç katılımcıların çalıştıkları kurumun genel olarak fiziki koşullarını değerlendirmeleridir. Tablo 10'da katılımcıların çalıştıkları kurumlar ile bu kurumların fiziki yeterliliklerini değerlendirdikleri sorular çapraz tablo haline getirilmiş ve ki kare testine tabi tutulmuştur. Edinilen p değeri 0,005'ten küçük olduğu için her iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir.

Katılımcıların %62,1'lik çoğunluğu çalışma koşullarının elverişli olduğunu ifade etmiştir. Çalışma koşullarının elverişsiz olduğunu ifade edenler ise %37,9'lık çoğunlukla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı çalışanlardır. Diğer kamu çalışanları olan Yerel Yönetim (%88,9) ve Vakıflar Genel Müdürlüğü (%87,5) sosyal yardım uygulayıcıları ise çalışma koşullarının yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. STK çalışanları da %93,3'lük oranla çalıştıkları yerin fiziki koşullarının elverişli olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 10'da çıkan sonuçlara göre hipotez 4 değerlendirmeye alındığında kamu sektörü olarak kabul edilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım uygulayıcı kurumların fiziki ortamlarının çalışma koşullarının yetersiz olduğu, diğer kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının çalışma ortamlarının yeterli olduğu ortaya çıkmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sosyal uygulayıcılarının çalışma koşullarının elverişsiz oluşu kamusal sosyal yardımların çoğunu bünyesinde hizmete sunan bir birim olan bu bakanlık için olumsuz bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 11. Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Araç Durumu

Bağlı Olunan Kurum	Araç sıkıntısı yaşanma durumu				
	Evet	Hayır	Bazen	Cevapsız	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	22 %57,9	6 %15,8	5 %13,2	5 %13,2	38 %100,0
Yerel Yönetimler	0 %0	19 %70,4	3 %11,1	5 %18,5	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	1 %12,5	5 %62,5	1 %12,5	1 %12,5	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	0 %0	25 %83,3	4 %13,3	1 %3,3	30 %100,0
Toplam	23 %22,3	55 %53,4	13 %12,6	12 %11,7	103 %100,0

P=0,000

Tablo 11’de katılımcıların sosyal inceleme için araç sıkıntısı durumu yer almaktadır. Tablo 11’de katılımcıların çalıştıkları kurumlar ile sosyal inceleme sürecinde araç sıkıntısı yaşayıp yaşamadıkları durumunu ifade ettikleri sorular çapraz tablo haline getirilmiş ve ki kare testine tabi tutulmuştur. Edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için her iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 11’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal inceleme sürecinde %57,9 oranında sıkıntı yaşadığı, diğer sektör çalışanlarına bakıldığında ise çoğunlukla sosyal inceleme sürecinde araç sıkıntısı yaşamadıkları görülmektedir. Katılımcıların geneli dikkate alındığında %53,4’lük kesimin sosyal inceleme sürecinde araç sıkıntısı yaşamadıkları, %22,3’lük kesimin ise sosyal inceleme sürecinde araç sıkıntısı yaşadığı görülmektedir.

Tablo 12. Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Güvenlik Durumu

Bağlı Olunan Kurum	Güvenlik sorunu yaşanma durumu				
	Evet	Hayır	Bazen	Cevapsız	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	10 %26,3	6 %15,8	17 %44,7	5 %13,2	38 %100,0
Yerel Yönetimler	2 %7,4	10 %37,0	12 %44,4	3 %11,1	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	1 %12,5	6 %75,0	1 %12,5	0 %0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	0 %0	22 %73,3	7 %23,3	1 %3,3	30 %100,0
Toplam	13 %12,6	44 %42,7	37 %35,9	9 %8,7	103 %100,0

P=0,000

Tablo 12’de katılımcıların çalıştıkları kurumlar ile sosyal inceleme sürecinde güvenlik sorunu yaşayıp yaşamadıklarını ifade ettikleri sorular çapraz tablo haline getirilmiş ve ki kare testine tabi tutulmuştur. Edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için her iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 12’de genel sonuçlara bakıldığında katılımcıların %42,7’lik çoğunluğu sosyal inceleme sürecinde güvenlik sorunu yaşamadığını, %35,9’luk ikinci çoğunluk ise sosyal inceleme sürecinde güvenlik sorununu bazen yaşadıklarını belirtmiştir. Özele inildiğinde ise sosyal inceleme sürecinde en fazla güvenlik sorunu yaşadığını belirtenler ise %26,3’lük oranla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı sosyal yardım uygulayıcılarıdır. Yine aynı bakanlığa bağlı sosyal yardım uygulayıcıları %44,7’lik oranla bazen bu sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13. Katılımcılara Göre Sosyal İnceleme Sürecinde Yaşanan Diğer Sorunlar

	Var	Yok	Cevapsız	Toplam
Yalan/Yanıltıcı beyan	67 %65,0	23 %22,3	13 %12,6	103 %100,0
Ulaşım/Araç sıkıntısı	14 %13,6	76 %73,8	13 %12,6	103 %100,0
Hijyen sorunu	16 %15,5	74 %71,8	13 %12,6	103 %100,0
Güvenlik sorunu	14 %13,6	76 %73,8	13 %12,6	103 %100,0
Dil Sorunu	13 %12,6	77 %74,8	13 %12,6	103 %100,0
Profesyonel çalışan eksikliği	9 %8,7	81 %78,6	13 %12,6	103 %100,0

Tablo 13'te sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal inceleme sürecinde yaşadıkları sorunlar bir arada görülmektedir. Burada Konya'daki sosyal yardım uygulayıcılarının %65,0'lik kesiminin sosyal yardım yapma sürecinde müracaatçıların yalan/yanıltıcı beyanlarından dolayı sorun yaşadıkları görülmektedir. Sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal yardım yapma sürecinde karşılaşılabileceğinin düşünüldüğü araç, güvenlik, hijyen, dil, profesyonel çalışan eksikliği gibi sorunların yaşanıp yaşanmadığı uygulayıcılara sorulduğunda %70'li çoğunluğun bu tür sorunları yaşanmadığını belirtmiştir.

3.8.3. Katılımcıların Bağlı Oldukları Birimlere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Konya'daki sosyal yardım uygulayıcılarına göre bağlı oldukları birimler hakkında genel bilgiler yer alacaktır.

Tablo 14. Kurum Yöneticilerinin Mesleki Dağılımları

Bağlı Olunan Kurum	Kurum Yöneticilerinin Mesleki Durumu			
	Sosyal Çalışmacı	Sosyolog	Diğer	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	7 %18,4	8 %21,1	23 %60,5	38 %100,0
Yerel Yönetimler	4 %14,8	0 %0,0	23 %85,2	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	14 %46,7	3 %10,0	13 %43,3	30 %100,0
Toplam	25 %24,3	11 %10,7	67 %65,0	103 %100,0

P=0,001

Tablo 14'te Konya'daki sosyal yardım uygulayıcılarına yöneticilerinin mesleki durumu sorulduğunda alınan istatistikî veriler yer almaktadır. Yapılan ki kare testine göre p değeri 0,005'ten küçük olduğu için anlamlı kabul edilmiştir. Buradan genel bir

değerlendirme yapılacak olursa Konya'daki sosyal yardım sağlayan kurum yöneticilerinin %65'i farklı meslek mensubu olduğunu 'Diğer' şıkkını işaretleyerek ifade etmişlerdir. 'Diğer' şıkkını işaretleyip boşluğu dolduranlar çoğunluktan aza doğru; işletmeci, öğretmen, memur, genel idare hizmetler, emekli asker, ilahiyatçı, avukat, doktor.

Kurum yöneticilerinin mesleki dağılımlarını tespit etmek amacıyla sorulan bu soruda tahmini cevap olabilecek sosyal çalışmacı (%18,4) ve sosyolog (%21,1) beklenenden daha az bir orana sahiptir. Veriler incelendiğinde 'Diğer' şıkkını işaretleyip avukat, doktor ve emekli asker yanıtlarını verenlerin sivil toplum kuruluşlarında yönetici konumunda oldukları tespit edilmiştir. Sosyal yardım alanında yönetici onumda olanların farklı meslek gruplarından olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15. Kurumlarda Personel Yeterliliği Dağılımı

Bağlı Olunan Kurum	Çalışan personel yeterlilik durumu			
	Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	18 %47,4	20 %52,6	0 %0,0	38 %100,0
Yerel Yönetimler	23 %85,2	3 %11,1	1 %3,7	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	5 %62,5	3 %37,5	0 %0,0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	21 %70,0	8 %26,7	1 %3,3	30 %100,0
Toplam	67 %65,0	34 %33,0	2 %1,9	103 %100,0

P=0,029

Tablo 15'te katılımcılara çalıştıkları sosyal yardım kurumlarında yeterli çalışan olup olmadığı sorusuna karşılık verilen yanıtlar çapraz tablo halinde görülmektedir. Yapılan ki kare testi sonucunda edinilen p değerinin 0,005'ten büyük olması nedeniyle iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak yine tablodan hareketle genel bir yorum yapılacak olursa katılımcıların %65'inin çalıştıkları kurumdaki sosyal yardım alanı çalışanlarının yeterli sayıda olduğu görüşünü belirttikleri ortaya çıkmıştır. %33'lük katılımcı kitlesinin ise kurumlarındaki sosyal yardım alanı çalışanlarının yeterli sayıda olmadığı görüşünde oldukları görülmektedir. Özele inerek değerlendirme yapılacak olursa Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım kurumlarındaki çalışan katılımcıların %52,6'sı kurumlarında sosyal yardım alanında çalışan sayısının yeterli olmadığını, %47,4'lük kısmı da yeterli olduğu görüşünü

bildirmiştir. Buradan yola çıkarak örneklem kitlesine göre, kamu kurumlarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kurumlar haricinde sosyal yardım alanı çalışanlarının yeterli olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Kurumların Sosyal Yardım Boyutları

Bağlı Olunan Kurum	Yapılan sosyal yardım boyutu			
	Ulusal	Uluslararası	Hem ulusal hem uluslararası	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	28 %73,7	0 %0,0	10 %26,3	38 %100,0
Yerel Yönetimler	23 %85,2	0 %0,0	4 %14,8	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	8 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	3 %10,0	2 %6,7	25 %83,3	30 %100,0
Toplam	62 %60,2	2 %1,9	39 %37,9	103 %100,0

P=0,000

Tablo 16'da katılımcıların çalıştıkları sosyal yardım kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının hangi boyutta yapıldığı yer almaktadır. Yapılan çapraz tablo ki kare testine tabi tutulmuş olup p değeri 0,005'ten küçük olduğu için iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. Burada genel bir değerlendirme yapılacak olursa katılımcıların çalıştıkları kurumların %60,2'si sadece ulusal, %37,9'luk kısmı da hem ulusal hem de uluslar arası sosyal yardım yaptığı görülmektedir. Kurumlar bazında değerlendirme yapıldığında ise tüm kamu kuruluşlarının daha çok ulusal boyutta sosyal yardım yaptığı, sadece sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarında yapılan değerlendirme ise %%83,3'lük kesimi hem ulusal hem de uluslar arası sosyal yardım gerçekleştirmektedir. Kamu birimleri olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (%26,3) ve yerel yönetime (%14,8) bağlı sosyal yardım uygulayıcı kurumların hem ulusal hem de uluslar arası yardım yaptığı tespit edilmiştir. Yine bir kamu birimi olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ise hiç uluslar arası sosyal yardım yapmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 17. Kurumlara Göre Sosyal Yardım Türleri

	ASPB		VGM		Yerel Yönetim		STK	
	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Var	Yok
Gıda/Giyim/ Eşya*	14 %36,8	23 %60,5	8 %100	0 %0	25 %92,6	0 %0	29 %96,7	0 %0
Yakacak*	25 %65,8	12 %31,6	0 %0	8 %100	6 %22,2	19 %70,4	26 %86,7	3 %10,0
Sağlık Masrafları*	19 %50,0	18 %47,4	1 %12,5	7 %87,5	11 %40,7	14 %51,9	27 %90,0	2 %6,7
Barınma*	12 %31,6	25 %65,8	0 %0	8 %100	6 %22,2	19 %70,4	22 %73,3	7 %23,3
Nakdi**	32 %84,2	5 %13,2	8 %100	0 %0	15 %55,6	10 %37,0	29 %96,7	0 %0

* p= 0,000 **p= 0,003

Tablo 17'ye göre katılımcıların çalıştıkları kurumlarda verilen sosyal yardım türleri ayrı birer soru şeklinde SPSS uygulamasında kodlanmış olup her yardım türüne uygulanan ki kare testi sonucu Gıda/Giyim/Eşya, Yakacak, Sağlık Masrafları, Barınma sorularında p değeri 0,000; Nakdi yardım sorusundaki p değeri de 0,003 elde edilmiştir. Beş ayrı sosyal yardım türüne uygulanan ki kare test sonucunda edinilen p değerleri 0,005'ten küçük olduğu için sosyal yardım türü ve kurumlar değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo 17'de fazla yer kaplamaması ve tabloyu daha sade tutmak amacıyla cevap vermeyenlerin sayısı ve yüzdelerine yer verilmemiştir.

Tablo 17'de kamu kurumlarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Konya'daki sosyal yardım kurumlarında çalışanların %60,5'i kurumlarının Gıda/Giyim/Eşya yardımı yapmadığını, bunun haricindeki tüm kurumların bu yardım türünü yaptıkları görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Konya'daki sosyal yardım kurumlarında çalışanların diğer yardım türlerini de çeşitli oranlarda gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Kamu kurumlarından olan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı sosyal yardım alanı çalışanları barınma ve yakacak yardımı yapmadıklarını belirtmişlerdir. Yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan katılımcılar ise her yardım türünden yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 18. Kurumlara Göre Finansman Dağılımı

	ASPB	VGM	Yerel Yönetim	STK	Toplam
Sadede Devlet	24 %63,2	4 %50,0	15 %55,6	0 %0	43 %41,7
Hayırsever Bağışları	0 %0	0 %0	0 %0	26 %86,7	26 %25,2
Devlet ve bağışlar	11 %29,0	4 %50,0	8 %29,6	2 %6,6	25 %24,3
Dış kaynaklı projeler	0 %0	0 %0	0 %0	1 %3,3	1 %1,0
Cevapsız	3 %7,9	0 %0	4 %14,8	1 %3,3	8 %7,8
Toplam	38 %100	27 %100	8 %100	30 %100	103 %100

P= 0,000

Tablo 18’de kurumların sosyal yardım finansmanlarının dağılımları yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kişilerin çalıştıkları kurumların %41,7’lik kısmı sadece devlet tarafından, %25,2’si hayırsever bağışları tarafından, %24,3’lük kısmı devlet ve bağışçılar tarafından finanse edilmektedir. Hayırsever bağışlarının üstlendiği finansörlüğün sivil toplum kuruluşlarında hâkim olduğu görülmektedir.

3.8.4. Bağlı Olunan Birimlerin Sosyal Yardım Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Konya’daki sosyal yardım uygulayıcı kurumların sosyal yardım uygulamalarına ilişkin bazı bilgiler yer alacaktır.

Tablo 19. Kurumlara Göre Sosyal Yardım Miktarının Belirlenmesi

Bağlı olunan birim	Sosyal yardım miktarının kim/kimler belirlendiği					
	Muhtaçlık durumuna göre	Kurumun belirlediği kriterlere göre	İlgili mevzuat a göre	Diğer	Cevapsız	Toplam
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	21 %55,3	2 %5,3	9 %23,7	5 %13,2	1 %2,6	38 %100,0
Yerel Yönetimler	14 %51,9	6 %22,2	2 %7,4	3 %11,1	2 %7,4	27 %100,0
Vakıflar Genel Müdürlüğü	1 %12,5	3 %37,5	2 %25,0	2 %25,0	0 %0,0	8 %100,0
Sivil Toplum Kuruluşu	7 %23,3	19 %63,3	0 %0,0	2 %6,7	2 %6,7	30 %100,0
Toplam	43 %41,7	30 %29,1	13 %12,6	12 %11,7	5 %4,9	103 %100,0

P=0,000

Tablo 19’da kurumların sosyal yardım miktarlarının kim/kimler tarafından belirlenme dağılımları yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kişilerin %41,7’si sosyal yardım miktarının muhtaçlık durumuna göre belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 19’da çıkan sonuçlara göre hipotez 5 değerlendirmeye alındığında kısmen kabul edilebilir olduğu edinilen verilerden çıkarılabilir. Tablo 19’a göre Konya’da sosyal yardım hizmeti sunan kamu kuruluşlarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı kuruluşlarda çalışanların %55,3’ü ile yerel yönetim sosyal yardım alanı çalışanlarının %%51,9’u sosyal yardım miktarını sosyal inceleme gerçekleştirdikleri kişi veya ailelerin muhtaçlık durumuna göre belirlediklerini ifade etmişlerdir. Bu anlamda hipotezimiz kısmen kabul edilmeyen kısmı ise, sivil toplum kuruluşlarında görev yapan katılımcılardan %63,3’lük kesim ile Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı çalışan katılımcıların %37,5’i sosyal yardım miktarını kurumun belirlediği kriterlere göre belirlemeleridir. Hipotez 5’te Konya’da anket yapılan tüm sektörlerde sosyal yardım miktarının muhtaçlık durumuna göre belirlendiği ifade edilmiştir. Hipotez 5’te kısmen kabul edilmeyen kısım ise kamu kurumlarından Vakıflar Genel Müdürlüğü ile sivil toplum kuruluşları çalışanları bu kapsamda değerlendirmeye alınamamaktadır, çünkü bu iki sektör çalışanları sosyal yardım miktarını çoğunlukla kurumlarının belirlediği kriterlere göre gerçekleştirmektedir.

Tablo 20. Kurumlara Göre Sosyal Yardım Süresinin Belirlenmesi

Bağlı olunan birim	Sosyal yardım süresinin belirlenmesi					
	Periyodik	Bir defaya mahsus	Sürekli	Muhtaçlık durumu bitene kadar	Diğer	Toplam
ASPB	9 %23,7	2 %5,3	2 %5,3	16 %42,1	7 %18,4	38 %100,0
Yerel Yönetimler	5 %18,5	0 %0,0	1 %3,7	17 %63,0	1 %3,7	27 %100,0
VGM	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	7 %23,3	0 %0,0	0 %0,0	22 %73,3	0 %0,0	30 %100,0
Toplam	21 %20,4	2 %1,9	3 %2,9	63 %61,2	8 %7,8	103 %100,0

P=0,075 *Cevap vermeyenler toplamda %5,8’e tekabül etmektedir.

Tablo 20’de kurumların sosyal yardım sürelerinin nasıl olduğunun dağılımı yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten büyük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ancak tablo 20’deki veriler değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre katılımcıların sosyal yardım sürelerinin nasıl olduğunu ifade ettikleri bu tabloda ayrı ayrı sektörler içerisinde farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Ancak sektörlerde çoğunluğun verdiği cevap esas alındığında tüm sektör çalışanlarının sosyal yardım sürelerinin muhtaçlık durumu bitene kadar belirledikleri görülmektedir. Çoğunluğun verdiği cevaplar dikkate alındığında hipotez 6 yani sektörlerin sosyal yardım uygulama süresi farklıdır ibaresi kabul edilememektedir.

Tablo 21. Kurumlara Göre Muhtaçlık Belirlenme

Bağlı olunan birim	Sosyal yardım kullanıcılarının belirlenme yolu					
	Mal varlığı tespitiyle	Sosyal incelemeyle	Sosyal inceleme ve mal varlığı tespitiyle	Diğer	Cevapsız	Toplam
ASPB	1 %2,6	4 %10,5	32 %84,2	0 %0,0	1 %2,6	38 %100,0
Yerel Yönetimler	0 %0	5 %18,5	20 %74,1	0 %0	2 %7,4	27 %100,0
VGM	0 %0,0	0 %0,0	7 %87,5	1 %12,5	0 %0,0	8 %100,0
STK	1 %3,3	6 %20,0	21 %70,0	2 %6,7	0 %0,0	30 %100,0
Toplam	2 %1,9	15 %14,6	80 %77,7	3 %2,9	3 %2,9	103 %100,0

P=0,369

Tablo 21’de kurumların sosyal yardım kullanıcılarının belirlenmesinde izlenen yolun nasıl olduğunun dağılımı yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten büyük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ancak edinilen veriler değerlendirmeye alındığında katılımcıların %77,7’lik çoğunluğu sosyal yardım kullanıcılarının sosyal inceleme ve mal varlığı tespitiyle gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Hipotez 7’de belirtilen ‘Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında muhtaçlık tespiti birbirinden farklıdır’ ifadesi tablo 21’e göre değerlendirmeye alındığında geçerli kabul edilememektedir.

Tablo 22. Kurumlara Göre Yalan/Yanıltıcı Beyana Yaptırım Yapma Durumu

Bağlı olunan birim	Yalan/yanıltıcı beyana yaptırım durumu			
	Hayır	Evet	Cevapsız	Toplam
ASPB	21 %55,3	13 %34,2	4 %10,5	38 %100,0
Yerel Yönetimler	18 %66,7	6 %22,2	3 %11,1	27 %100,0
VGM	4 %0,50	4 %0,50	0 %0,0	8 %100,0
STK	17 %56,7	10 %33,3	3 %10,0	30 %100,0
Toplam	60 %58,3	33 %32,0	10 %9,7	103 %100,0

P=0,804

Tablo 22’de kurumlara göre müracaatçıların yalan/yanıltıcı beyanda bulunmasına karşılık yaptırım yapılıp yapılmama durumuna ilişkin dağılım yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değerli 0,005’ten büyük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 22’deki veriler değerlendirmeye alındığında katılımcıların %58,3’lük çoğunluğunun müracaatçıların yalan/yanıltıcı beyanlarına karşılık herhangi bir yaptırımda bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Tablo 22’de belirtilen sektörlerin çoğunda yalan/yanıltıcı beyana karşılık yaptırım olmadığı belirtilmekle beraber Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı katılımcıların yarısı yaptırımda bulduklarını belirtmişlerdir. Hipotez 8’de belirtilen ‘Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar yalan/yanıltıcı beyanda bulunan müracaatçılara yönelik yaptırım uygulamaktadır’ ifadesi geçersiz kabul edilmektedir.

Tablo 23. Kurumlara Göre Sosyal İncelemeyi Gerçekleştirenler

Bağlı olunan birim	Sosyal incelemeyi gerçekleştirenler						Toplam
	Sosyal Çalışmacı	Sosyolog	Herhangi bir lisans mezunu	Memur/ Gönüllü	Diğer	Cevapsız	
ASPB	18 %47,4	0 %0,0	4 %10,5	0 %0,0	11 %28,9	5 %13,2	38 %100,0
Yerel Yönetimler	9 %33,3	1 %3,7	3 %11,1	1 %3,7	8 %29,6	5 %18,5	27 %100,0
VGM	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	13 %43,3	1 %3,3	0 %0,0	11 %36,7	3 %10,0	2 %6,7	30 %100,0
Toplam	40 %38,8	2 %1,9	7 %6,8	20 %19,4	22 %21,4	12 %11,7	103 %100,0

P=0,000

Tablo 23'te kurumlara göre sosyal inceleme gerçekleştiren kişilerin kimler olduğunu belirten dağılım yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005'ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tablo 23'e göre Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı katılımcılar haricinde kurumların sosyal incelemeleri %38,8'lik çoğunlukla sosyal çalışmacılar tarafından gerçekleştirilmektedir. Genel değerlendirmeye bakıldığında ise 'Diğer' şikkını işaretleyen katılımcılar %21,4'lük oranla ikinci çoğunluğa tekabül etmektedir. 'Diğer' şikkını işaretleyip boşluğu dolduranlar ise kurumlarındaki sosyal incelemeleri gerçekleştirenler için; en fazla verilen cevap sosyal yardım ve inceleme görevlisi sonrasında ise sosyal çalışmacı ve sosyolog'un birlikte sosyal inceleme yaptıkları belirtilmiştir.

Tablo 24. Kurumlara Göre Sosyal İncelemenin Kimlerle Gerçekleştirildiği

Bağlı olunan birim	Yalnız	Meslek elemanlarıyla	Kurumun belirlediği ekiple	Şoförle	Diğer	Cevapsız	Toplam
ASPB	4 %10,5	4 %10,5	16 %42,1	8 %21,1	0 %0,0	6 %15,8	38 %100,0
Yerel Yönetimler	0 %0,0	1 %3,7	13 %48,1	8 %29,6	1 %3,7	4 %14,8	27 %100,0
VGM	2 %25,0	0 %0,0	6 %75,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	0 %0,0	0 %0,0	28 %93,3	0 %0,0	0 %0,0	2 %6,7	30 %100,0
Toplam	6 %5,8	5 %4,9	63 %61,2	16 %15,5	1 %1,0	12 %11,7	103 %100,0

P=0,001

Tablo 24'te kurumlara göre sosyal incelemenin kimlerle birlikte gerçekleştirildiğini belirten dağılım yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005'ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Genel bir değerlendirme yapıldığında katılımcıların %61,2'lik çoğunluğu sosyal incelemelerin kurumlarında belirlenen ekip tarafından gerçekleştirildiğini belirtmişlerdir. Özele inerek yapılan değerlendirmede de tüm sektörlerden katılımcıların çoğunlukla sosyal incelemelerin kurumlarında belirlenen ekip tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir. Bu verilerden yol çıkarak hipotez 9'da belirtilen 'Konya'da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında sosyal incelemeler sadece meslek elemanlarıyla gerçekleştirilmektedir' ifadesi kabul edilememektedir. Çünkü katılımcıların çoğunlukla ifade ettiği gibi sosyal incelemeler kurumların belirlediği ekip tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu ekip meslek elemanlarını da içeriyor olabilir ancak

sırf meslek elemanları tarafından gerçekleştirilmiş olsaydı bu şıkkın yüzdesi artmış olacaktı. Öyleyse kurumların sosyal inceleme için belirledikleri ekip sektörden sektöre farklılık gösterebilir.

Tablo 25. Kurumlara Göre Sosyal Yardımın Amaçları

Bağlı olunan birim	Sosyal yardım amaçları				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Yoksulluğun etkilerini azaltmak	6 %15,8	9 %33,3	1 %12,5	5 %16,7	21 %20,4
Yoksullara destek sağlamak	7 %18,4	14 %51,9	3 %37,5	10 %33,3	34 %33,0
Yoksulluğu önlemek	15 %39,5	2 %7,4	2 %25,0	4 %13,3	23 %22,3
Diğer	7 %18,4	1 %3,7	2 %25,0	11 %36,7	21 %20,4
Cevapsız	3 %7,9	1 %3,7	0 %0,0	0 %0,0	4 %3,9
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,005

Tablo 25’te katılımcılara göre sosyal yardımın amacı ne olmalı sorusuna karşılık gelen cevapların dağılımı yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değerli 0,005’e eşit olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. Tablo 25’e göre katılımcıların %33’lük çoğunluğu sosyal yardımların amacının yoksullara destek sağlamak olması gerektiği görüşündedir. %22,3’lük ikinci çoğulluk yoksulluğu önleme amaçlı olması gerektiği görüşünü belirtmiştir. Üçüncü çoğunluk olarak yoksulluğun etkilerinin azaltılması olarak %20,4’lük oranla görüş bildirmişlerdir. %20,4’lük aynı oranda ‘Diğer’ şıkkını işaretleyip görüş bildirenler ise şu cevapları vermişlerdir: ‘Sosyal adaleti sağlama amacı taşınmalıdır.’, ‘Karşılıksız yardım yerine iş sahibi yapma amaç edinilmelidir.’, ‘Toplumda bütünlük, dayanışma ve birliktelik duygusunu arttırmalı.’, ‘Yoksulluğu önleme ve etkilerini azaltmaya yönelik çalışılmalı.’, ‘Sosyal sıkıntıların da giderilmesi amaçlanmalıdır.’, ‘Kişilerin üretime katılmaları sağlanmalıdır.’.

Tablo 25’ten yola çıkarak hipotez 10’da belirtilen ‘Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında çalışan uygulayıcılar sosyal yardımların amacının yoksullara destek sağlamak olduğu konusunda hemfikirdir’ ifadesinin kısmen kabul edilebileceği söylenebilir. Çünkü sektörler bazında değerlendirmeye gidildiğinde yerel yönetim ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı

katılımcılar haricinde diğer sektörlerde sosyal yardımlarda farklı amaçların ağır bastığı görülmektedir. Bu nedenle hipotez 10 ifade edilen bu iki sektör için geçerli olup, diğer sektörler için ise kabul edilemez.

3.8.5. Katılımcıların Muhtaçlık Belirlemelerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında kamu, yerel ve sivil sektörlerden katılımcılara muhtaçlık tespiti sürecinde kullandıkları veri tabanları, yardım yapmada sigortalı olma durumu etkisi, muhtaçlık takibi, muhtaçlığı sona erenlere yönelik yaptırım gibi konular hakkında sorulan soruların analizi yer almaktadır.

Tablo 26. Kurumlara Göre Muhtaçlık Tespitinde Veri Tabanı Kullanımı

Bağlı olunan birim	Veri kullanım durumu			
	Var	Yok	Cevapsız	Toplam
ASPB	35 %92,1	1 %2,6	2 %5,3	38 %100,0
Yerel Yönetimler	20 %74,1	6 %22,2	1 %3,7	27 %100,0
VGM	8 %100,0	0 %100,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	19 %63,3	6 %20,0	5 %16,7	30 %100,0
Toplam	82 %79,6	13 %12,6	8 %7,8	103 %100,0

P=0,028

Tablo 26’da kurumlara göre muhtaçlık tespitinde veri kullanım durumu yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değerli 0,005’ten büyük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ancak edinilen veriler yine de yoruma tabi tutulmuştur. Tablo 26’dan hareketle genel değerlendirme yapılacak olursa katılımcıların %79,6’lık kısmı muhtaçlık tespiti için herhangi bir veri tabanı kullandığını ifade etmişlerdir. Burada ‘Var’ yanıtının yanında bırakılan boşluğa hangi veri tabanını kullandıklarını belirtenler şu cevapları vermişlerdir: soybis, bütünleşik sosyal yardım hizmetleri bilgi sistemleri, esgm, mernis, kent bilgi sistemi, e devlet, tük.

Anket uygulama aşamasında katılımcılardan, birden fazla veri tabanı kullanmanın kendilerine zaman kaybına neden olduğunu belirtenlerin yanında bazı veri tabanlarının belirli sektörlerde kullanımının izin verilmeyişi nedeniyle sağlıklı muhtaçlık tespiti gerçekleştiremediklerini belirtenler de olmuştur.

Tablo 27. Kurumlara Göre Sigortalı Olma Durumunun Sosyal Yardım Yapmaya Etkisi

	Bağlı olunan birim				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Sigortalılara yardım yapılmaz	23 %60,5	9 %33,3	8 %100,0	10 %33,3	50 %48,5
Sigorta durumu yardım kararını etkilemez	9 %23,7	16 %59,3	0 %0,0	17 %56,7	42 %40,8
Cevapsız	6 %15,8	2 %7,4	0 %0	3 %10,0	11 %10,7
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,002

Tablo 27’de kurumlara göre sosyal yardım yapmada sigortalı olma durumunun etkili olup olmadığı dağılımı yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değerli 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. Buna göre katılımcıların %48,5’lik çoğunluğu sigortalı olanlara yardım yapılmadığını, %40,2’lik ikinci çoğunluk ise sigorta durumunun yardım kararına etki etmediğini ifade etmişlerdir. Özelden değerlendirme yapıldığında ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na (%60,5) ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne (%100) bağlı katılımcılar çoğunlukla sigortalılara yardım yapılmadığını ifade etmişlerdir. Yerel yönetimlere (59,3) ve sivil toplum kuruluşlarına (%56,7) bağlı katılımcılar ise sigortalı olma durumunun sosyal yardım yapma konusuna engel teşkil etmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 28. Sosyal Yardım Alanların Muhtaçlık Durumlarının Takip Durumu

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	91	88,3
Hayır	9	8,7
Cevapsız	3	2,9
Toplam	103	100

Tablo 28’de katılımcılara sosyal yardım alanların muhtaçlık durumlarının takip edilme durumu yer almaktadır. Konya’da kamu, yerel ve sivil sektörde sosyal yardım alanında görev yapan toplamda 103 kişinin %88,3’lük kısmı sosyal yardım sağlanan kişilerin muhtaçlık durumlarını takip ettiğini belirtmiştir.

Tablo 29. Muhtaçlık Durumu Sona Erenlere Yönelik Yaptırım

Bağlı olunan birim	Yardım kesiliyor	Yardım devam ediyor	Diğer	Cevapsız	Toplam
ASPB	35 %92,1	0 %0,0	2 %5,3	1 %2,6	38 %100,0
Yerel Yönetimler	24 %88,9	0 %0,0	1 %3,7	2 %7,4	27 %100,0
VGM	8 %100,0	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	27 %90,0	0 %0,0	0 %0,0	3 %10,0	30 %100,0
Toplam	94 %91,3	0 %0,0	3 %2,9	6 %5,8	103 %100,0

P=0,660

Tablo 29 için yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005'ten büyük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı kabul edilmiştir. Ancak genel bir değerlendirme yapıldığında, Tablo 29'da sektörlere göre katılımcılar muhtaçlık durumu sona erenlere yönelik toplamda %91,3'lük kısmı yardımı kestğini ifade etmiştir. Muhtaçlık durumu sona erip de yardımı devam ettiren hiçbir katılımcı olmadığı tabloda görülmektedir. %2,9'luk kesin 'Diğer' şikkını işaretlemiş olup boşluğu dolduranlar ise muhtaçlık durumu sona erdikten itibaren yardım alanların, aldıkları yardımı faiziyle geri talep ettiklerini, hukuki yaptırıma da başvurdukları yazılmıştır.

Tablo 30. Muhtaçlık Tespitinde Kurumlarla Koordineli Çalışma Durumu

	Sayı	Yüzde (%)
Evet	50	48,5
Hayır	13	12,6
Bazen	37	35,9
Cevapsız	3	2,9
Toplam	103	100

Tablo 30'da katılımcıların muhtaçlık tespiti için kurumlarla koordineli çalışıp çalışmadıklarına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %48,5'lik çoğunluğu koordineli çalıştıklarını, %35,9'luk kısmı da bazen koordineli çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 31. Kurumlara Göre Sosyal Yardım Karar Organları Dağılımı

	Bağlı olunan birim				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Kurum müdürü	0 %0,0	4 %14,8	0 %0,0	1 %3,3	5 %4,9
Kurumda belirlenen bir heyet tarafından	30 %78,9	22 %81,5	1 %12,5	26 %86,7	79 %76,7
Sosyal incelemeyi yapan kişi tarafından	4 %10,5	0 %0,0	2 %25,0	3 %10,0	9 %8,7
Diğer	2 %5,3	1 %3,7	4 %50,0	0 %0,0	7 %6,8
Cevapsız	2 %5,3	0 %0,0	1 %12,5	0 %0,0	3 %2,9
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,000

Tablo 31’de sektörlere göre sosyal yardım karar organları yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değerli 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu kabul edilmiştir. Buna göre katılımcıların %76,7’lik çoğunluğu sosyal yardım başvurusunda bulunanlara yönelik gerçekleştirilen sosyal inceleme neticesinde yardım kararının kurumda belirlenen heyet tarafından gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı katılımcıların yarısı ‘Diğer’ şikkını işaretlemiştir. Toplamda ‘Diğer’ şikkını işaretleyenler %6,8’lik kısma tekabül etmektedir. ‘Diğer’ şikkını işaretleyip boşluğu dolduranların çoğunluğu ‘mütevelli’, ikinci çoğunluk ise ‘mütevelli ve sosyal yardım ve inceleme görevlisi’ cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 31’deki verilerden yola çıkarak kamu sektöründen Vakıflar Genel Müdürlüğü haricindeki katılımcıların çoğu ile sivil toplum kuruluşlarında görevli olan katılımcıların çoğu sosyal yardım karar organının kurumda belirlenen bir heyet olduğunu ifade etmiştir. Edinilen verilere göre hipotez 11 ele alındığında ‘Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında vatandaşlara sosyal yardım yapılıp yapılmamasına karar veren kişi/kişiler farklılık göstermektedir’ ifadesi kısmen kabul edilebilir.

3.8.6. Sosyal Yardımların Çeşitli Kanallardan Yürütülmesine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında sosyal yardımların kamu, yerel ve sivil sektör elinden yürütülmesinin neden olduğu bazı durumlar değerlendirilecektir.

Tablo 32. Sosyal Yardımların Farklı Kanallardan Yürütülmesinin Sonuçları

	Sayı	Ortalama	Standart sapma
Yardımlar çakışmaktadır.	96	2,78	1,189
Kaynak israfına neden olmaktadır.	93	2,61	1,180
Yardımlar istismar edilmektedir.	97	3,20	1,196
Sosyal adalet ilkesine uyulamamaktadır.	92	2,65	1,199
Kurumlar arası bilgi paylaşımı yaygınlaşmaktadır.	96	3,23	,989
Sosyal yardım konusunda etkin yönlendirme yapılamamaktadır.	92	2,82	1,005
Listeye göre geçerli sayı	85		

Tablo 32’de sosyal yardımların kamu, yerel ve sivil sektör elinden yürütülmesinin neden olabileceği bazı durumlar sıralanmıştır. Bu soruda katılımcılardan olası gündeme gelebilecek durumlara ilişkin ifade edilen duruma katılım derecelerini 1=hiç, 2=az, 3=orta; 4=çok, 5=çok fazla şeklinde belirtmeleri istenmiştir. Yapılan SPSS analizinde verilen cevapların ortalaması alınmış olup karşımıza çıkan değerler bu ortalama üzerinden değerlendirmeye alınacaktır. Edinilen ortalama değerler 3’e yaklaşıyorsa ‘orta’ derecede, 4’e yaklaşıyorsa ‘çok’ derecede değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

Tablo 32’de sosyal yardımların farklı kanallarda yürütülmesinin ‘yardımların çakışmasına neden olduğu’ görüşüne orta derecede katılım ağırlık göstermektedir. Aynı tabloda sosyal yardımların farklı kanallarda yürütülmesinin ‘kaynak israfına neden olduğu’ görüşüne ‘orta’ derecede bir değerlendirme söz konusudur. Aynı durumun ‘yardımların istismar edilmesine neden olduğu’ görüşü ile ‘kurumlar arası bilgi paylaşımı yaygınlaşmaktadır’ ifadeleri ‘çok’ derecede değerlendirilmiştir. ‘Sosyal adalet ilkesine uyulamamaktadır’, ‘Sosyal yardım konusunda etkin yönlendirme yapılamamaktadır’ ifadeleri de ‘orta’ olarak derecelendirilmiştir.

Bu tabloda ele alınacak olan ‘Hipotez 12: Sosyal yardımların farklı kanallardan yürütülmesi yardımların çakışmasında etkili bir faktördür.’ ifadesi edinilen ‘orta’ derecelendirme hasebiyle kabul edilmektedir. ‘Hipotez 14: Sosyal yardım sağlayıcı kurumların çok çeşitli kanallardan yürütülüyor olması çalışanlar açısından kurumlar arası koordinasyonu zorunlu kılar.’ ifadesi de ‘çok’ derecelendirme nedeniyle kabul edilmektedir. Sosyal yardımların farklı kanallardan yürütülmesine ilişkin verilen yargıların derecelendirmeye alındığı bu tablodan sosyal yardım uygulamalarında

standart oluşturulamamasına neden olduğu söylenebilir bu nedenle de hipotez 13 kabul edilmektedir.

Tablo 33. Katılımcılara Göre Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamalarının Tek Çatı Altında Toplanması Gerekliliği

Bağlı olunan birim	Gereklidir	Gerekli değildir	Cevapsız	Toplam
ASPB	31 %81,6	2 %5,3	5 %13,2	38 %100,0
Yerel Yönetimler	21 %77,8	2 %7,4	4 %14,8	27 %100,0
VGM	6 %75,0	1 %12,5	1 %12,5	8 %100,0
STK	13 %43,3	15 %50,0	2 %6,7	30 %100,0
Toplam	71 %68,9	20 %19,4	12 %11,7	103 %100,0

P=0,000

Tablo 33’te farklı sektörlerden katılımcılara göre Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanması gerekliliğine ilişkin verdikleri yanıtların dağılımları yer almaktadır. Yapılan ki kare testi neticesinde ulaşılan p değerinin 0,005’ten küçük olması hasebiyle değişkenler arası anlamlı bir ilişkinin olduğu kabul edilmiştir. Tablo 33’e göre kamu sektörlerinden katılanların çoğu Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanması gerektiği düşüncesindedir. Toplamda bu gerekliliği savunanlar %68,9’luk kesimi oluşturmaktadır. ‘Gereklidir’ cevabını işaretleyip yandaki boşluğa gerekçe bildirenler olduğu gibi şu ifadeleri kullanmışlardır:

‘Mükerrer yardımların önüne geçilmiş olur.’

‘İstismar ve diğer kurumlardan alınan aynı yardım uygulamasının çakışmaları önlenir.’

‘Muhtaçlık tespiti kolaylaşır, çünkü farklı kurumların farklı veri tabanları kullanıma açık olmayabiliyor.’

‘Kurumlar arasında sosyal yardım uygulamalarında çelişkiye düşülmemesi, standart bir sosyal yardım uygulamasının gerçekleştirilebilmesi için gereklidir.’

‘Vatandaş birden fazla yere değil, tek yere başvurur, nereye başvuracağını bilir.’

‘Gerçek mağdur vatandaşların tespitinin kolaylaşması için gereklidir.’

‘İstismarcı aileler her yere başvuruyor, devletin parasını ekiplerin fuzuli yere meşgul olmasına neden oluyor.’

‘Kurumlarda şeffaflık sağlanmalı, tek çatı altında toplanma sayesinde denetim kolaylaşır.’

Yukarıda katılımcıların %68,9’luk çoğunluğu sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanma gereğini çeşitli ifadelerle belirtmişlerdir. Burada belirtilen gerekçelerden yola çıkarak sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanmasıyla bağdaştırılan bir takım sorunların daha varlığı tespit edilmiştir. Öyle ki bu çok kanallı çok sektörlü yapı karşısında mağdur kişi/kişiler hangi hizmet ve yardım için hangi kuruma başvuracaklarını bilememekte ve mağduriyetlerine bir de alanda çözüm bulmak için yola çıktığında karşılaştığı karışıklıklar eklenmektedir. Diğer bir sorun ise çok kanallı ve çok sektörlü sosyal yardım uygulamalarında meydana gelen karışıklıklar nedeniyle yardımların aynı kişi/kişilere yönelik tekrar tekrar verilmesidir. Yani muhtaç aile aynı yardım türünü ihtiyaç fazlası olsa dahi farklı farklı kurumlardan tedarik edebilmektedir. Bu gibi istismarların önüne geçebilmek daha sağlıklı muhtaç tespiti yapabilmek amacıyla standart bir uygulamaya geçilmesi gerektiğine ilişkin görüşler yer almaktadır.

Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanmasının gerekli olup olmadığına ilişkin soruya %19,4’lük kesim ‘gerekli değildir’ cevabını verip gerekçe belirtenler olduğu gibi şu ifadeleri kullanmışlardır:

‘Her coğrafi bölgenin ihtiyaçları farklı olabilir bu nedenle de tek çatı altında toplanması uygun değildir.’

‘Her kurum ve kuruluş sosyal yardım uygulamasının kendi denetimi altında olmasını ister.’

‘Sosyal hizmetlerin yavaş yürümesinden şikâyetçiyiz. Bu durumda tek çatı altında toplanmak ve burada hizmet sağlamaya çalışmak aşırı zaman kaybına sebebiyet verir.’

‘Her STK’nın, her kurumun kendi bünyesinde gözetmesi gereken muhtaç kesimi mevcuttur ve daha çok onları gözetmek ister.’

‘Gerek yok, farklı kollarla daha fazla insana ulaşılır.’

Yukarıda sosyal yardımların tek çatı altında toplanmasının bir takım sorunlara yol açabileceğini belirten katılımcılar, her bölgenin aynı sosyal yardım uygulamasına tabi tutulmasının yanlış olduğu çünkü bölge ihtiyaçlarının yine o bölgeye hakim olan kurum ve kuruluşlar tarafından bilineceği görüşü beyan edilmiştir. Ayrıca tek çatı altında toplanan sosyal yardım uygulamalarının hizmetleri yürütmede yavaşlatıcı bir etken olabileceği belirtilmiştir.

Tablo 33’te edinilen verilerden yola çıkarak hipotez 15’te belirtilen ‘Konya’da sosyal yardım hizmetleri sunan kamu, yerel ve sivil toplum kuruluşlarında bu alanda çalışanların sosyal yardımların tek çatı altında toplanmasına ilişkin düşünceleri arasında fark yoktur.’ ifadesi değerlendirmeye alındığında kabul edilemeyeceği açıktır.

Tablo 34. Katılımcılara Göre Sosyal Yardım Sağlayan Kuruluşların Denetimi Hangi Kanaldan Sağlanmalı

Bağlı olunan birim	Merkezden	Yerelden	Diğer	Cevapsız	Toplam
ASPB	15 %39,5	17 %44,7	3 %7,9	3 %7,9	38 %100,0
Yerel Yönetimler	8 %29,6	16 %59,3	1 %3,7	2 %7,4	27 %100,0
VGM	2 %25,0	4 %50,0	2 %25,0	0 %0,0	8 %100,0
STK	14 %46,7	11 %36,7	2 %6,7	3 %10,0	30 %100,0
Toplam	39 %37,9	48 %46,6	8 %7,8	8 %7,8	103 %100,0

P=0,576

Tablo 34’te katılımcıların sosyal yardım sağlayan kuruluşların denetimlerinin hangi kanaldan sağlanması gerektiği düşüncelerine ilişkin yanıtlar yer almaktadır. Yapılan ki kare testi neticesinde edinilen p değeri 0,005’ten büyük olması nedeniyle değişkenler arası anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak edinilen veriler değerlendirmeye tabi tutulduğunda genelde katılımcıların %46,6’lık çoğunluğu ‘yerelden’, %37,9’luk ikinci çoğunluğu ‘merkezden’ cevaplarını vermişlerdir. ‘Merkezden’ cevabını verip gerekçe yazarlar, sosyal yardımların merkezden denetlenmesinin merkezin örgütlenme yaygınlığı ve sistemli çalışması, daha profesyonel hareket edilmesi, kamunun her türlü imkanı daha sağlıklı sağlayabilmesi gibi nedenleri belirtmişlerdir. ‘Yerelden’ cevabını verip

gerekçe yazarlar da, yerelin kendi bölgesine hâkim olması ve halka daha yakın olması, daha hızlı sosyal yardım gerçekleştirebilmesi gibi nedenleri belirtmişlerdir.

‘Diğer’ şıkkını işaretleyip cevap verenler ise %7,8’lik bir kesimi oluşturmaktadır. ‘Diğer’ şıkkını işaretleyip boşluğu dolduranlar ise sosyal yardımların merkezden denetlenen ancak yerelden muhtaçlara sağlanan bir yapıda olmasını belirtmişlerdir.

3.8.7. Sosyal Yardım Yapan Kurumların Değerlendirilmesine İlişkin Bulgular

Bu çalışmada kamu, yerel ve sivil olmak üzere üç farklı sosyal yardım sektöründen bu alanda çalışan toplam 103 katılımcıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada her katılımcıya bu başlık altında ifade edilen tüm sektörlerin değerlendirilmesi için bazı sorular sorulmuştur. Bu sorularda katılımcılar bağlı oldukları sektörleri de öz eleştiriye tabi tutmuşlardır. Bu başlık tüm katılımcıların bu çalışmada ele alınan tüm sektörlerle yönelik değerlendirmeleri yer almaktadır.

Tablo 35. Katılımcılara Göre Kamusal Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi

	Bağlı olunan birim				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Profesyonellikten uzak	6 %15,8	3 %11,1	1 %12,5	2 %6,7	12 %11,7
Profesyonel	7 %18,4	19 %70,4	0 %0,0	11 %36,7	37 %35,9
Yavaş	11 %28,9	0 %0,0	2 %25,0	10 %33,3	23 %22,3
Hızlı	3 %7,9	1 %3,7	1 %12,5	2 %6,7	7 %6,8
Fikrim yok	6 %15,8	2 %7,4	1 %12,5	5 %16,7	14 %13,6
Diğer	2 %5,3	2 %7,4	3 %37,5	0 %0,0	7 %6,8
Cevapsız	3 %7,9	0 %0,0	0 %0,0	0 %0,0	3 %2,9
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,000

Tablo 35’te her sektörden katılımcılara kamusal sosyal yardım uygulamalarının genel olarak nasıl değerlendirdiklerine ilişkin verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tablo 35’e göre katılımcıların %35,9’luk kısmı kamusal sosyal yardım uygulamalarının profesyonel bir şekilde yürütüldüğü görüşündedir. %22,3’lük ikinci çoğunluk da kamusal sosyal yardım uygulamalarının

yavaş yürütüldüğünü, %13,6'lık üçüncü çoğunluk da bu konu hakkında fikrim yok şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 36. Katılımcılara Göre Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi

	Bağlı olunan birim				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Profesyonellikten uzak	10 %26,3	10 %37,0	1 %12,5	2 %6,7	23 %22,3
Profesyonel	2 %5,3	5 %18,5	0 %0,0	6 %20,0	13 %12,6
Yavaş	8 %21,1	0 %0,0	3 %37,5	10 %33,3	21 %20,4
Hızlı	0 %0	1 %3,7	1 %12,5	7 %23,3	9 %8,7
Fikrim yok	13 %34,2	9 %33,3	1 %12,5	4 %13,3	27 %26,2
Diğer	2 %5,3	2 %7,4	1 %12,5	0 %0,0	5 %4,9
Cevapsız	3 %7,9	0 %0,0	1 %12,5	1 %3,3	5 %4,9
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,001

Tablo 36'da her sektörden katılımcılara sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının genel olarak nasıl değerlendirdiklerine ilişkin verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005'ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Tablo 36'ya göre katılımcıların %26,2'lik çoğunluğu 'fikrim yok' ifadesini kullanmışlardır. %22,3'lük ikinci çoğunluk sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının profesyonellikten uzak yürütüldüğünü belirtmiştir. %20,4'lük üçüncü çoğunluk da sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 36'da görülen verilerden yola çıkarak hipotez 16'da belirtilen 'Konya'daki sosyal yardım uygulayıcılarına göre kamusal sosyal yardımların, sivil sosyal yardımlara göre işleyişi farklıdır.' ifadesi kısmen kabul edilebilir. Çünkü katılımcıların %35,9'lük kısmının verdiği yanıtlara göre kamusal sosyal yardım uygulamalarının profesyonel bir şekilde yürütüldüğü görüşündedir. Sivil toplum kuruluşları için değerlendirme yapan katılımcıların %22,3'lük kısmı ise sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının profesyonellikten uzak yürütüldüğünü belirtmiştir. Bu noktada her iki

sektörün sosyal yardım işleyişinin farklı olduğu söylenebilir. Hipotezin kısmen kabul edilmeme özelliği ise her iki sektörün sosyal yardım uygulamasının değerlendirilmesi karşımıza çıkan benzer cevaptır. Öyle ki çeşitli oranlarda katılımcılar her iki sektörün sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü ifade etmişlerdir. Bu anlamda her iki sektör arasında olumsuz bir benzerlik söz konusudur.

Tablo 37. Katılımcılara Göre Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardım Uygulamalarının Değerlendirilmesi

	Bağlı olunan birim				
	ASPB	Yerel Yönetim	VGM	STK	Toplam
Profesyonellikten uzak	7 %18,4	1 %3,7	2 %25,0	3 %10,0	13 %12,6
Profesyonel	4 %10,5	15 %55,6	0 %0,0	6 %20,0	25 %24,3
Yavaş	5 %13,2	0 %0,0	2 %25,0	12 %40,0	19 %18,4
Hızlı	2 %5,3	4 %14,8	1 %12,5	6 %20,0	13 %12,6
Fikrim yok	14 %36,8	2 %7,4	2 %25,0	2 %6,7	20 %19,4
Diğer	3 %7,9	4 %14,8	1 %12,5	0 %0,0	8 %7,8
Cevapsız	3 %7,9	1 %3,7	0 %0,0	1 %3,3	5 %4,9
Toplam	38 %100,0	27 %100,0	8 %100,0	30 %100,0	103 %100,0

P=0,000

Tablo 37’de her sektörden katılımcılara yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının genel olarak nasıl değerlendirdiklerine ilişkin verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Yapılan ki kare testi sonucu edinilen p değeri 0,005’ten küçük olduğu için değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların %24,3’lük çoğunluğunun yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının profesyonel bir şekilde yürütüldüğü konusunda görüş bildirmişlerdir. %19,4’lük ikinci çoğunlu ‘fikrim yok’ şikkını işaretlemiştir. %18,4’lük üçüncü çoğunluk da yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü belirtmiştir.

Tablo 37’den edinilen verilere göre hipotez 17 değerlendirmeye alındığında ‘Sosyal yardım uygulayıcılarına göre yerel yönetimin sosyal yardım uygulamaları diğer sektörlere farklıdır.’ ifadesi kısmen kabul edilebilir. Çünkü katılımcıların çoğunluğu kamusal sosyal yardım uygulamalarını profesyonel ve yavaş olarak belirtirken benzer sonuç burada da karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşları için profesyonellikten

uzak sosyal yardım uygulaması gerçekleştirdikleri belirtilmişti. Burada ise kamusal sosyal yardımların bir diğer kolu olan yerel sosyal yardım uygulamalarının da profesyonel bir şekilde yürütüldüğü katılımcıların çoğunluğu tarafından belirtilmiştir. Bu anlamda hipotez 17 kısmen kabul edilebilir.

Tablo 38. Katılımcılara Göre Sosyal Yardım Kurumlarının Etkinliğinin Sağlanması

	Sayı	Yüzde (%)
Her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanı oluşturulmasıyla	32	31,1
SOYBİS vb. tarama sistemlerinin her kuruluşa kullanım izninin verilmesi	9	8,7
Tek çatı altında toplanmasıyla	22	21,4
Hepsi	23	22,3
Diğer	4	3,9
Cevapsız	13	12,6
Toplam	103	100,0

Tablo 38’de katılımcılar sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin nasıl sağlanacağına ilişkin verdikleri ifadelerin istatistikî verileri yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %31,1’lik çoğunluğu sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin ‘Her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanı oluşturulmasıyla’ sağlanabileceği görüşündedir. %22,3’lük çoğunluk kurumların sosyal yardım etkinliğinin onların ‘her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanının olması ve sosyal yardım kurumlarının tek çatı altında toplanmasıyla’ sağlanacağını ifade ettikleri ‘hepsi’ şıkkını işaretlemişlerdir. %21,4’lük üçüncü çoğunluk da sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin kurumların ‘tek çatı altında toplanmasıyla’ sağlanabileceği görüşündedir. ‘Diğer’ şıkkını işaretleyip cevap verenler ise sos yardımların tek kaynaktan bakanlık tarafından sağlanması gerektiğini, mütevelli baskısından uzak ve daha özerk bir yönetim ile gerçekleştirilmesinin daha uygun olacağı görüşünü belirtmiştir. Aynı şıkkı işaretleyip cevap veren bir başka kişi ise yerelde siyasi etkilerin azaltılması, kamunun denetiminde yerelden sosyal yardım sağlanmasının daha sağlıklı sosyal yardım uygulamalarına zemin hazırlayacağını belirtmiştir.

Tablo 38’de edinilen verilerden yola çıkarak Hipotez 18’de belirtilen ‘Konya’da sosyal yardım alanında görev yapan sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal yardımların etkinliğinin sağlanması konusundaki düşünceleri arasında fark yoktur.’ ifadesi

değerlendirmeye alındığında çeşitli görüşlerin farklı oranlarda desteklenmesi nedeniyle hipotez 18'in kabul edilemeyeceğini göstermektedir.

Tablo 39. Katılımcılara Göre En Etkili Sosyal Yardım Kurumu

	Sayı	Yüzde (%)
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	35	34,0
Yerel Yönetimler	27	26,2
Vakıflar Genel Müdürlüğü	4	3,9
Sivil Toplum Örgütü	15	14,6
Cevapsız	22	21,4
Toplam	103	100,0

Tablo 39'da katılımcıların en etkili sosyal yardım kurumunun ne olduğunu ifade ettikleri yanıtların istatistikî verilerin yer almaktadır. Katılımcıların %34'ü kamusal sosyal yardım ağının en büyük payına sahip olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurumlarının en etkili olduğu görüşünde olduğunu belirtmişlerdir. Bu şıkkı işaretleyip gerekçe bildirenler ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım kurumlarının her türlü imkâna sahip olması ve bunun paralelinde ifadeler belirtmişlerdir. %26,2'lik ikinci çoğunluk da yerel yönetimlerin sosyal yardım alanında en etkili kurum olduğu görüşündedir. Bu şıkkı işaretleyip gerekçe bildirenler de yerel yönetim kuruluşlarının yerel halkın sorunlarını yerli yerinde tespit edip daha hızlı hizmet sunduğu görüşünü belirtmişlerdir. %14,6'lık üçüncü çoğunluk da sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının en etkili bir şekilde yürütüldüğü görüşündedir.

Tablo 39'da belirtilen verilerden yola çıkarak Hipotez 19'da belirtilen 'Sosyal yardım uygulayıcılarına göre yoksulluğun önlenmesinde tek bir kurumun sağladığı sosyal yardımlar daha etkili değildir.' ifadesi değerlendirmeye alındığında kabul edilebileceği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Konya’da kamusal ve kamu dışı sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik yapılan bu çalışma kapsamında kamu, yerel ve sivil sektörlerde sosyal yardım alanında görev yapan toplam 103 kişiyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması kapsamında katılımcıları tanıtıcı nitelikte, katılımcıların çalışma şartlarına yönelik, yaptıkları sosyal yardım uygulamalarına, muhtaçlık belirleme yollarına yönelik sorular ile genel sosyal yardım uygulamalarını, sektörlerin sosyal yardım uygulamalarını değerlendirmelerine yönelik kapalı ve açık uçlu olmak üzere toplam kırk sekiz soru katılımcılara sorulmuştur.

Yapılan anket uygulamasında soru şıkları tahmin edilebilir maddelerden oluşturulmuştur. Ancak araştırmacının da tahmin edemeyeceği cevaplar karşılaşılabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak toplam yirmi sorunun son şikkına ‘Diğer’ ifadesi eklenmiş, katılımcıların kendi cevaplarını yazabilmeleri için boşluk bırakılmıştır. Böylelikle katılımcılara önceden belirlenmiş şıklara bağlı olmak zorunluluğu yerine kendi cevaplarını oluşturabilme imkânı sağlanmıştır.

Bu ankette yer alan tespit ve değerlendirme nitelikteki sorulara verilen yanıtlar SPSS 17.0 paket programına kodlanmış ve edinilen veriler üzerinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma ve ki kare gibi istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir. Tüm bu işlemler ‘Bulgular ve Yorum’ başlığı altında ele alınmış ve araştırmacı tarafından yoruma tabi tutulmuştur. ‘Sonuç ve Öneriler’ adlı bu başlık altında da daha önce yorumlanan bu veriler tartışılacak ve tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri yine araştırmacı tarafından belirtilecektir.

Katılımcıların Demografik Durumları

Anket çalışmasına katılanların %60,2’si erkek, %39,8’i kadındır. Çok yakın oranlar olmasa da her iki cinsiyetten katılımın dengeli olduğu söylenebilir. Katılımcıların %27,2’lik çoğunluğu 26-30, %19,4’lük ikinci çoğunluğu da 31-35 yaşlarındadır. Buradan Konya’da sosyal yardım alanında çalışanların genç ağırlıklı olduklarını söylemek mümkündür. Ancak %7,8’lik bir azınlık ise 20 ve 20 yaş altı sosyal yardım alanında uygulayıcı olarak görev yapmaktadır. SPSS kodlamalarına bakıldığında bu en genç kesimin sivil toplum kuruluşlarında sosyal yardım alanında uygulayıcı konumda

görev aldıkları tespit edilmiştir. Burada uygulayıcı kesimin 20 yaş altında oluşu belli bir önem arz etmektedir. Çünkü 20 yaş altı uygulayıcılarının henüz lisans eğitimlerini tamamlamadıkları dikkate alındığında bu işi yapmaya ne derece yeterli oldukları tartışılır bir konuyu gündeme getirmektedir.

Katılımcıların Eğitim ve Mesleki Durumları

Katılımcıların eğitim durumları dikkate alındığında ise oldukça ilginç bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Anket verileri SPSS paket programına kodlanırken eğitim sorusuna karşılık ilkokul, lise ve önlisans cevaplarını verenlerden bazıları mesleki durumlarını ‘sosyal çalışmacı’ olarak ifade etmişlerdir. Hâlbuki sosyal çalışmacı ya da bir diğer ifadeyle sosyal hizmet uzmanının mesleği şu şekilde tanımlanmıştır:

‘Sosyal çalışmacı, demokratik toplumda insanın ve toplumun gelişmesine, haklar perspektifi doğrultusunda yaşam kalitelerinin yükseltilmesine toplumsal etkileşim mekanizmalarını harekete geçirerek bilimsel yaklaşım, yöntem ve tekniklerle yardımcı olan, insanın ve toplumun kendi yaşamı ve kaynakları üzerinde demokrasi ilkeleri doğrultusunda denetim sahibi olmasını ve karar vermesini destekleyen, insanın ve toplumun üretkenliğini ve yaratıcılığını harekete geçirecek yaşam koşullarının gelişmesini sağlayan, üniversite düzeyinde dört yıllık lisans eğitimi görerek yetişen, mesleki ve bilimsel etik ilke ve sorumluluklara göre uygulamalar gerçekleştiren nitelikli sosyal meslek elemanıdır’ (Cılgı, 2004: 36; akt. Şeker, 2012: 8).

Eğitim durumu lisans bile olmayan bu kişilerin mesleki durumlarını ‘sosyal çalışmacı’ olarak ifade etmeleri oldukça vahim bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Burada karşımıza iki ciddi sorun çıkmaktadır. İlki her sosyal yardım alanı çalışanının kendini ‘sosyal çalışmacı’ olarak nitelendirebileceği, ikincisi ise Konya’da sosyal çalışma mesleğinin bu alanda çalışan bazı kişilerce bilinmemesidir. Öyleyse bu durum bu kişilerin çalıştıkları sektörlerde kendilerine görev tanımlamalarının yapılmadığı göstermektedir. Hangi sektörden olursa olsun her sosyal yardım kurumu bünyesinde çalışanlara yönelik açık ve net bir görev tanımı yapılmalıdır. Çünkü görev tanımının net olmaması kişinin o kurumda ne gibi işlerden sorumlu olduğunu bilmemesi demektir ki bu da birçok yanlış anlamaya, işlerin aksamasına sebebiyet verir. Ayrıca her sektörde sosyal çalışmacı bulunmasa dahi bu alanın çalışanlarınca diğer sektörlerde görev yapanların bilinmesi de bu mesleğin her ne mezuniyeti olursa olsun kişilerce icra edilmediğinin, bu alanda profesyonelce çalışmayı gerektiren bir meslek olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle sosyal yardım kurumlarında görev ve meslek tanımlarının açık ve net ifade edilmesi gerekmektedir.

Konya’da yapılan bu araştırmada katılımcıların sadece %15,5’i sosyal alışmacıdır. %77,7’lik çoğunlukta en fazla karşımıza çıkan görev tanımlaması ise ‘sosyal yardım ve inceleme görevlisidir. Bu görev türü katılımcıların çalıştıkları sosyal yardım kurumlarında sosyal incelemeyi bizzat gerçekleştiren görevliler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal yardım ve inceleme görevlisi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı resmi sitesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Personelleri Hakkında Genel Bilgi başlığı altında vakıflarda belirsiz süre istihdam edilecek unvanlar adı altında şu şekilde tanımlanmıştır;

‘Sosyal yardım ve proje başvuru sahiplerinin ve Genel Sağlık Sigortası gelir testine ilişkin başvuru sahiplerinin muhtalığına ilişkin araştırmalarını mahalinde yürütür, Mütevelli Heyetine sunulmak üzere "Sosyal İnceleme Raporunu" hazırlar ve diğer kamu hizmetleri ile ilgili olarak hedef kitleye yönelik danışmanlık ve yönlendirme faaliyetlerini yürütür. 16.02.2012 tarih ve 2012/1 sayılı kararda İş Tanımlarında belirtilen; sosyal yardım ve proje destek programlarının yürütülmesine, hedef kitleyi izlemeye, hedef kitle ile diğer kamu hizmetleri arasında bağ kurmaya ve danışmanlık yapmaya yönelik görevleri yerine getirirler. Gerekli nitelikler;

4 Yıllık Yükseköğretim Kurumlarından mezun olmak (ihtiyaç durumuna göre Mütevelli Heyeti tarafından İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Eğitim Fakülteleri ile Sosyoloji, Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Halkla İlişkiler, İletifim ve Sosyal Hizmetler Bölümleri tercih edilebilir.)

İşe alın sürecinde geçerli olan Kamu Personeli Seçme Sınavında KPSS P3 puan türünde en az 60 puan almış olmak

Sosyal iletifim becerisine sahip olmak

İhtiyaç duyulması halinde Mütevelli Heyeti tarafından; yabancı dil bilmek, işaret dili bilmek, bilgisayar programları kullanabilmek vb. Özel şartlar da aranabilir.’ (<http://appext.aile.gov.tr/vakifilan/Giris.aspx>).

Bu görev tanımlamasından yola çıkararak eleştirilecek bir takım hususlar göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi sosyal yardım ve inceleme görevlisinin herhangi bir lisans programından mezun olabilir olmasıdır. Bu durumda bir fizik, biyoloji ya da tarih bölüm mezununun da bu görevi yapabileği çıkarılabilir. Bu durumda bu kişilerin sosyal yardım alanında ne derece verimli çalışabilecekleri tartışma konusudur. İnsanların sağlık ve iyilik halinin geliştirilmesine yönelik eğitim alan bir sosyal çalışmacı ile herhangi bir lisans mezunu bu mesleği icra etmede karşılaştırılmamalıdır. Çünkü sosyal çalışmacı insanların sosyal sorunlarının çözümüne yönelik eğitim alırken herhangi bir lisans mezununun bu mesleği icra etmek üzere bu işe başvurması son derece yanlıştır. İkinici bir sorun alanı ise, sosyal yardım ve inceleme görevlilerinin kamunun en kapsamlı sosyal yardımlarını sağlayan biri olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları mtevellilerince istihdam ediliyor olmasıdır. Burada iki nokta dikkati çekmektedir. Bu

kişilerin hem ülkemizin en geniş sosyal yardım ağına sahip bir Bakanlığınca istihdam edilmesi hem de istihdam eden kişilerin müteveli oluşudur. Bakanlığın sosyal yardım alanında çalışmaya uygun eğitim almış kişileri merkezi atamalar yoluyla değil de istihdam belirleyici olarak mütevellileri belirlemesi oldukça şaşırtıcı bir durumdur. Mütevellinin istediği herhangi bir lisans mezununu istihdam edebilme hakkı açıkta kalan yüzlerce sosyal çalışmacıya haksızlık olmakla birlikte mütevellinin iş sahibi olamayan lisans mezunu yakınlarına da kucak açabileceğini göstermektedir (Ustabaşı, 2013). Bu tip haksızlıkların önüne geçebilmek amacıyla Bakanlığa bağlı kurumlarda çalışacak personelin alanında eğitim almış olmasına dikkat edilmesi ve merkezi atamalar yoluyla seçilmesi gerekmektedir.

Konya'daki sosyal yardım sağlayan kurum yöneticilerinin %65'i farklı meslek mensubu olduğu tespit edilmiştir. Meslek türleri de 'Diğer' şıkkı işaretlenerek katılımcılar tarafından belirtilmiştir. 'Diğer' şıkkını işaretleyip boşluğu dolduranlar çoğunluktan aza doğru; işletmeci, öğretmen, memur, genel idare hizmetler, emekli asker, ilahiyatçı, avukat, doktor. %65 oranı bu soru için beklenen cevap olan sosyal çalışmacı şıkkına gelen orana göre oldukça yüksektir. Burada da sosyal yardım alanında çalışmak için elverişli bir lisans eğitimi almayan kişilerin ağırlıkta oldukları görülmektedir. Öyleyse sosyal yardım kurumlarında yönetici vasfı taşıyanların kurumlarında belirli oranda sosyal çalışmacı bulundurması zorunluluğu ya getirilmeli ya da yöneticilerin sosyal yardım alanında çalışmaya elverişli olup olmadıkları test edilmelidir.

Katılımcıların Çalışma Şartları

Bu çalışmada çalışma koşulları değerlendirmeye alındığında katılımcıların %62,1'lik çoğunluğu çalışma koşullarının elverişli olduğunu ifade etmiştir. Çalışma koşullarının elverişsiz olduğunu ifade edenler ise %86,8'lik çoğunlukla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı çalışanlardır. Ülkemizde en yaygın sosyal yardım ağına sahip Bakanlığın sosyal yardım uygulayıcı kurumlarının çalışma koşulları iyileştirilmelidir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım uygulayıcılarının sosyal inceleme sürecinde %57,9 oranında araç bulma sıkıntı yaşadığı, diğer sektör çalışanlarına bakıldığında ise çoğunlukla sosyal inceleme sürecinde araç sıkıntısı yaşamadıkları görülmektedir. Bu noktada da Bakanlığın sosyal yardım kurumlarındaki araç sayılarını yeterli hale getirme gereği çıkarılabilir.

Sosyal inceleme sürecinde katılımcıların %42,7'lik çoğunluğu güvenlik sorunu yaşamadığını belirtmiş ancak, %35,9'luk ikinci çoğunluk ise sosyal inceleme sürecinde güvenlik sorununu bazen yaşadıklarını belirtmiştir. En fazla güvenlik sorunu yaşadığını belirtenler ise %26,3'lük oranla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım uygulayıcılarıdır. Yine aynı bakanlık çalışanları %44,7'lik oranla bazen bu sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda şöyle bir çözüm üretilebilir. Sosyal incelemeye giden bu uygulayıcılar tek veya birden fazla kişi olsun yanlarına birer güvenlik görevlisi de dâhil edilebilir. Hem güvenlik çalışanlarına istihdam yolu açılır hem de daha sağlıklı bir sosyal inceleme gerçekleştirilebilir.

Sektörlerin Sosyal Yardım Uygulamaları

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda çalışanların %55,3'ü ile yerel yönetim sosyal yardım alanı çalışanlarının %51,9'u sosyal yardım miktarını sosyal inceleme gerçekleştirdikleri kişi veya ailelerin muhtaçlık durumuna göre belirlediklerini ifade etmişlerdir. Bu uygulama sosyal inceleme gerçekleştirilen ortamın durumunun da hesaba katılması açısından önemlidir. Çünkü kişi ve ailelerin yaşadıkları sosyal çevre mevcut yoksulluk profilini izah eder nitelikte ipuçları taşımaktadır. Bu nedenle sosyal inceleme sosyal yardım yapmadan önce gerçekleştirilmesi gereken önemli bir araştırma yoludur. Böylelikle kişiye ve/veya aileye yapılacak olan sosyal yardım miktarı yapılan sosyal inceleme neticesinde belirlenirse ihtiyaç karşılama konusunda daha az sıkıntı yaşanmış olur. Sivil toplum kuruluşlarında görev yapan katılımcılardan %63,3'lük kesim ile Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı çalışan katılımcıların %37,5'i sosyal yardım miktarını kurumun belirlediği kriterlere göre belirlemektedir. Sosyal yardım miktarının kurum tarafından belirlenmesi kimi zaman kişi ve/veya ailelerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz olabilmektedir. Bu nedenle sosyal yardım miktarının sosyal inceleme sonrası kişi ve/veya ailenin muhtaçlık durumuna göre belirlenmesi daha verimli bir sosyal yardım yapılmasına olanak sağlayacaktır. Buna paralel olarak sosyal yardımların muhtaçlık durumu bitene kadar sürmesi daha doğru olacaktır ki zaten Konya'da yapılan bu araştırmada katılımcıların % 61,2'lik çoğunluğu bu şekilde bir yol izlemektedir. Aynı zamanda muhtaçlık durumunun sadece sosyal inceleme ile değil buna ek olarak mal varlığı tespitinin de yapılmasının daha sağlıklı bir tespit

gerçekleştirmede önemli olduğu söylenebilir. Yapılan bu araştırmada da %77,7'lik çoğunluk da bu yönde hareket ettiklerini belirtmişlerdir.

Kurumlarda sosyal incelemeleri kimlerin gerçekleştirdiği sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı katılımcılar haricinde kurumların sosyal incelemeleri %38,8'lik çoğunlukla sosyal çalışmacılar tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. 'Diğer' şıkkını işaretleyip boşluğu dolduran katılımcılar kurumlarındaki sosyal incelemeleri gerçekleştirenlere en fazla verilen cevap sosyal yardım ve inceleme görevlisi sonrasında ise sosyal çalışmacı ve sosyolog'un birlikte sosyal inceleme yaptıkları belirtilmiştir. Yukarıda alınan eğitim ve sosyal yardım alanında çalışmanın çok da dengeli olmadığı üzerinde durulmuştu. Sağlıklı bir sosyal inceleme için bu işi yapabilecek donanımlara sahip olunması gereklidir. Dışarıdan bakıldığında herkesin sosyal yardım yapabileceği açık ve net görünür haldedir. Ancak profesyonel bir sosyal yardım uygulamasının bu alanın gerektirdi şekilde eğitimle donanmış kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği, yapılan sosyal yardım uygulamasının kalitesinden de anlaşılacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %58,3'lük çoğunluğunun müracaatçıların yalan/yanıltıcı beyanlarına karşılık herhangi bir yaptırımda bulunmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum yalan/yanıltıcı beyanda bulunan kişilerin yaptıkları yanlış hareketten ötürü ders alamayacakları gibi ödüllendirilmelerine bile sebebiyet vermektedir. Öyleyse yalan/yanıltıcı beyanda bulunan müracaatçılara en azından bu hareketlerinin yanlış olduğuna işaret eden uyarılarda bulunulması gerekmektedir. Böylelikle bundan sonra sosyal yardım için yapılan incelemelerde daha az araştırma ve daha kısa yoldan tespit bilgisine ulaşma gibi kolaylıklar edinilebilir.

Yapılan bu araştırmada katılımcıların %33'lük çoğunluğu sosyal yardımların amacının yoksullara destek sağlamak olması gerektiği görüşündedir. %22,3'lük ikinci çoğunluk yoksulluğu önleme amaçlı olması gerektiği görüşünü belirtmiştir. Üçüncü çoğunluk olarak yoksulluğun etkilerinin azaltılması olarak %20,4'lük oranla görüş bildirmişlerdir. Aslında bu sorunun tüm şıklarına verilen yanıtlarda iyi niyetin olduğu görülmektedir. Ancak esas alınması gereken şey sosyal yardımların kişi ve/veya aileleri iyilik haline gelmelerini sağlamak yani kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir hale getirmek düşüncesiyle bu kişilere destek sağlamak amacı taşınmalıdır. Çünkü fazla verilen yardım insanları

çalışmaktan alıkoyarken, az verilen yardım da yetersiz kalması hasebiyle insanlara fayda sağlayamamaktadır. Bu nedenle sosyal yardımların asıl amacı insanları isyana saptırmadan, çalışmaktan alıkoymadan, tembelleştirmeden destek sağlamak olmalıdır.

Sektörlerde Muhtaçlık Tespit Etme Durumu

Ankete katılanların %79,6'lık çoğunluğu muhtaçlık tespitinde herhangi bir veri tabanı kullandığını belirtmiştir. Kullanılan veri tabanları ise şu şekilde sıralanmaktadır, soybis, bütünlük sosyal yardım hizmetleri bilgi sistemleri, esgm, mernis, kent bilgi sistemi, e devlet, tük. Bunca veri tabanının varlığı bir kişi hakkında yapılacak araştırma için her birine giriş çıkış yapılmak durumunda kalınması demektir. Ayrıca boşluk bırakılan yere kullanılan veri tabanıyla birlikte bazı sorunlarını paylaşan katılımcılar birden fazla veri tabanı kullanmanın kendilerine zaman kaybına neden olduğundan şikayet etmektedir. Bunun yanında bazı veri tabanlarının belirli sektörlerde kullanımının izin verilmeyişi nedeniyle sağlıklı muhtaçlık tespiti gerçekleştiremediklerini belirtenler de mevcuttur. Aynı anket çalışmasında katılımcıların %48,5'lik çoğunluğu koordineli çalıştıklarını belirtmişlerdir. Koordineli çalışmayı gerektiren bir durum da bu veri tabanlarının her sektöre kullanım izninin verilmemiş olmasıdır. Örneğin soybis veri tabanının sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım kurumlarına kullanım izni vardır. Yerel veya sivil sektörde sosyal yardım uygulayıcıları soybis veri tabanından bir kişi hakkında sorgulama yapmak zorunda kaldıkları zaman izni olan kişilere ulaşmak ve onlardan sorgulama yapacakları kişi hakkında bilgi almak için koordinasyon kurmak durumundadır. Öyleyse bu ve bunun gibi sorunların önüne geçebilmek amacıyla Türkiye'de tek ve kapsamlı bir veri tabanının kullanımının sosyal yardım yapan kurumlara kullanım izninin verilmesi daha doğru olacaktır. Böylelikle hem vakit hem de enerjiden tasarrufta bulunulmuş olacaktır.

Sosyal Yardımların Çeşitli Kanallardan Yürütülmesi Durumu

Sosyal yardım alanında faaliyet gösteren kamu, yerel ve sivil sektörlerden uygulayıcı birçok kurum vardır. Dolayısıyla da birbirinden farklı yürütücü kanallar mevcuttur. Bu durumun ortaya çıkardığı bir takım durumlar Tablo 32'de yer almaktadır. Bu tabloya göre sosyal yardımların farklı kanallarda yürütülmesinin 'yardımların çakışmasına neden olduğu', 'kaynak israfına neden olduğu', 'sosyal adalet ilkesine uyulamamaktadır', 'sosyal yardım konusunda etkin yönlendirme yapılamamaktadır'

görüşlerine ‘orta’ derecede bir değerlendirme yapılmıştır. ‘Yardımların istismar edilmesine neden olduğu’ ve ‘kurumlar arası bilgi paylaşımı yaygınlaşmaktadır’ ifadeleri ise ‘çok’ derecede değerlendirilmiştir. Öyleyse sosyal yardımların çeşitli kanallardan yürütülmesi bir takım sorunlara yol açmaktadır görüşü doğrulanmaktadır.

Bu durum üzerine katılımcılara göre Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanması gerekliliğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların %68,9’luk çoğunluğu Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanması gerektiği düşüncesindedir. Bu gerekliliğin sebeplerini de çeşitli şekillerde dile getirmişlerdir. Bu nedenler mükerrer yardımların önlenmesi, sosyal yardımların istismarının önlenmesi, yardımların çakışmasının önlenmesi, muhtaçlık tespitinin kolaylaşması, sosyal yardım uygulamalarında standart uygulama gerekliliğinden, müracaatçılar için akıl karıştırıcı değil net ve tek bir kurumdan hizmet alabilmesi, kurumlarda şeffaflığın sağlanması ve denetimin kolay yapılabilmesi için gerekli olduğu belirtilmiştir. Öyleyse bu sorulara verilen yanıtlardan yola çıkarak sosyal yardım alanında karşılaşılan sorunların önüne geçilmesi, kurumların karmaşık yapısının müracaatçıları çıkmaza yöneltmesi, kurumların standart sosyal yardım uygulaması, şeffaflık ve denetim sağlanması amaçlarıyla sosyal yardım kurumlarının tek çatı altında toplanması uygun olacaktır.

Bu çalışma kapsamında katılımcılara sosyal yardım kurumlarının hangi kanaldan yürütülmesinin hangi nedenlerle daha uygun olacağına ilişkin düşünceleri de ele alınmıştır. Katılımcıların %46,6’lık çoğunluğu sosyal yardım kurumlarının ‘yerelden’, %37,9’luk ikinci çoğunluğu ‘merkezden’ cevaplarını vermişlerdir. Verilen yanıtlarda yerelden yürütülmesi daha uygun görülse bile yerelin de merkezin de kendine göre avantajlarının olduğu verilen yanıtlarda kendini göstermiştir. ‘Merkezden’ cevabını verenler, sosyal yardımların merkezden denetlenmesinin merkezin örgütlenme yaygınlığı ve sistemli çalışması, daha profesyonel hareket edilmesi, kamunun her türlü imkanı daha sağlıklı sağlayabilmesi gibi nedenleri belirtmişlerdir. ‘Yerelden’ cevabını verip gerekçe yazanlar da, yerelin kendi bölgesine hâkim olması ve halka daha yakın olması, daha hızlı sosyal yardım gerçekleştirebilmesi gibi nedenleri belirtmişlerdir. Öyleyse sosyal yardım kurumları merkezden atanacak donanımlı kişilerce denetilmeli ancak hizmetler yerel boyutta sağlanmalıdır.

Konya'daki Sosyal Yardım Kurumlarının Değerlendirilmesi

Konya'da yapılan bu araştırmada katılımcıların hem kendi hem de diğer sosyal yardım kurumlarını değerlendirme fırsatı olmuştur. Katılımcıların %35,9'luk kısmı kamusal sosyal yardım uygulamalarının profesyonel bir şekilde yürütüldüğü görüşündedir. %22,3'lük ikinci çoğunluk da kamusal sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesinde ise katılımcıların %26,2'lik çoğunluğu 'fikrim yok' ifadesini kullanmışlardır. %22,3'lük ikinci çoğunluk sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının profesyonellikten uzak yürütüldüğünü belirtmiştir. %20,4'lük üçüncü çoğunluk da sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının değerlendirilmesinde ise katılımcıların %24,3'lük çoğunluğun yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının profesyonel bir şekilde yürütüldüğü konusunda görüş bildirmişlerdir. %19,4'lük ikinci çoğunlu 'fikrim yok' şikkını işaretlemiştir. %18,4'lük üçüncü çoğunluk da yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarının yavaş yürütüldüğünü belirtmiştir.

Kısaca kamusal sosyal yardımların profesyonel ancak yavaş, sivil toplum kuruluşlarının profesyonellikten uzak ve yavaş, yerel yönetimlerin de profesyonel ve yavaş yürütüldüğü söylenebilir. Katılımcıların %34'ü kamusal sosyal yardım ağının en büyük payına sahip olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurumlarının en etkili sosyal yardım uygulamasında bulunduğu görüşündedir. Buna gerekçe bildirenler ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı sosyal yardım kurumlarının her türlü imkana sahip olmasını belirtmişlerdir. Bu değerlendirmeler neticesinde kurumların neye göre profesyonel ve yavaş oldukları neye göre profesyonel olmadıkları hakkında sadece katılımcıların dedikleri kadar bilgimiz olabilir. Ancak katılımcıların diğer sorulara verdikleri yanıtlardan yola çıkarak en geniş sosyal yardım ağına sahip kurumlarda bile sosyal yardım alanında çalışmak üzere istihdam ettirilen çok farklı lisans eğitimi alan kişilerin varlığı yapılan sosyal yardım uygulamasının kalitesini düşürdüğü görüşündeyim. Bu nedenle sosyal yardım alanında profesyonellik için öncelikle alanında uzman kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.

Dağınık yapıdaki sosyal yardımların gerçek muhtaç kişilere sosyal yardım gtirme süresini uzattığı gerçeğinden yola çıkararak da bu kurumların tek çatı altında toplanması ve yardım türlerine göre düzenleme yapılması hem sosyal yardım için başvuranlara hem de bu alanda çalışanların uzmanlaşmasına yönelik önemli bir adım olabilir.

Katılımcıların %31,1'lik çoğunluğu sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin 'Her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanı oluşturulmasıyla' sağlanabileceği görüşündedir. %22,3'lk çoğunluk kurumların sosyal yardım etkinliğinin onların 'her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanının olması ve sosyal yardım kurumlarının tek çatı altında toplanmasıyla' sağlanacağını ifade ettikleri 'hepsi' şikkını işaretlemişlerdir. %21,4'lk nc çoğunluk da sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin kurumların 'tek çatı altında toplanmasıyla' sağlanabileceği görüşündedir.

Tüm bu verilerden yola çıkararak sosyal yardım kurumlarının etkinliğinin bu kurumların tek çatı altında toplanarak merkezden atanan uzman denetenlerce kontrol edilmesi gerektiğini, bu kurumların tek çatı altında toplanarak hizmet vermesi gerektiğini ve etkili bir inceleme için de tek ve ortak bir veri tabanının kullanılması gerektiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

AKSU, İsmail Faruk; (2012), “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı Bilgi Notu No.1, s. 1-11, Ankara.

ALTINDAĞ, Özgür; (2007), *Sosyal Yardım Sisteminin Çalışanlar Gözüyle Değerlendirilmesi (Ankara Örneği)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ALTUNIŞIK, Remzi, YILDIRIM, Engin, COŞKUN, Recai, BAYRAKTAROĞLU, Serkan; (2010), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

ANAYURT, Ömer; (2007), **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**, 8. Baskı, Seçkin Yayın, Ankara.

ARICI, Kadir; (1999), **Sosyal Güvenlik Dersleri**, Sargın Ofset, Ankara.

ARIN, Tülay; (2002), “Sosyal Sigorta Değil, Sosyal Güvenlik Sistemi: Sosyal Riskler, Sosyal Haklar ve Sosyal Güvenceler”, *TÜSES (Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı)*, Yayın No: 2002/2, İstanbul.

ARIN, Tülay; (2004), **Refah Devleti: Sosyal Güvenliğin Yoksulluğu Neoliberalizmin Tahribatı 2**, Haz. Neşecan Balkan ve Sungur Savran, Metis Yayın, İstanbul.

ASAGEM; (2010), **Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü**, http://www.ailetoplum.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_59_Sosyal_Yardim_Algisi_ve_Yoksulluk_Kulturu.pdf, Erş. 11.03.2013

ATAR, Yavuz; (1997), “Demokratik Sistemde Sivil Toplumun Fonksiyonu ve Sivil Toplum Devlet Düalizmi”, *Yeni Türkiye*, Sayı: 18, s. 86-98, Ankara.

ATASÜ-TOPÇUOĞLU, Reyhan ve AKBAŞ, Emrah; (2009), “Küreselleşme Sürecinde Daralan Sosyal Haklar Ve Türkiye’de Sosyal Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşümün Kuramsal Ve Politik Çerçevesi”, *Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu*, Antalya.

AYTAÇ, Ömer ve AKDEMİR, İ. Oğuz; (2003), “Türkiye’de Yeni Kentli Yoksulluk Sorunu”, *Yoksulluk Sempozyumu*, Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları, Cilt: 2, s. 50-77, İstanbul.

BECKER, Saul; (1987), *Social Workers’ Attitudes to Poverty and The Poor*, Thesis submitted to the University of Nottingham.

BUĞRA, Ayşe; (2013), **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika**, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul.

BULUT, Mehmet; (2011), “Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Sosyal Yardım Yaklaşımı ve Türkiye’de Durum”, *Yardım ve Dayanışma*, Sayı: 3, s. 57-64, Ankara.

ÇENGELCİ, Ethem; (1985), *Türkiye’de Sosyal Yardımlar: Bir Model Geliştirme Denemesi*, Ankara Üniversitesi, S.B.F. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

ÇİÇEK, Ş. Eda; (2012), **Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği**, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara.

DDK; (2009), **Araştırma ve İnceleme Raporu**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Ankara.

DEMİR, H. Namık; (2003), “Sosyal Yardım Hizmetleri ‘Sosyalizasyonu’: Van Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Örneği”, *Yoksulluk Sempozyumu*, Deniz Feneri Yayınları, Cilt: 2, İstanbul.

DERBİL, Süheyp; (1950), “Kamu Hizmeti Nedir”, *AÜHF Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1-2, Ankara.

DITCH, John Ed.; (1999), **Introduction to Soscial Security**, Routledge, New York.

DPT; (2007), **Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Raporu**, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Raporu, DPT: 2742–ÖİK: 691, Ankara.

DPT; (2001a), **Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Raporu**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Raporu, DPT: 2593–ÖİK: 605, Ankara.

DPT; (2001b), **Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Raporu, DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara.

ERDEM, Ilgın; (tarihsiz), “Avrupa’da Asgari Gelir Uygulamaları”, *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu*, [http://www.spf.boun.edu.tr/index.php /tr/arastirma-raporlari](http://www.spf.boun.edu.tr/index.php/tr/arastirma-raporlari), Erş. 20.07.2010

ESPING-ANDERSEN, Gosta; (2010), “Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri”, **Sosyal Politika Yazıları**, Der. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, s.33-54, İstanbul.

ESPING-ANDERSEN, Gosta; (1990), *The Three Worlds of Elfare Capitalism*, New Jersey: Princeton University Press, USA.

FERRERA, Maurizio; (2010), “Sosyal Avrupa’da ‘Güney Avrupa Modeli’”, **Sosyal Politika Yazıları**, Der. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, s. 195-229, İstanbul.

FRANCEL, Edward; (1968), “Sosyal Hizmetin Değişen Rolü”, *Sosyal Hizmet Dergisi*, Çev. Ertan Kahramanoğlu, C.3, S.3 Aralık, s. 12-13.

FRIEDLANDER, Walter A.; (1965), “Sosyal Hizmetin Genel İlkeleri”, *Sosyal Hizmetlerin Kavram ve Metodları*, Ed. Walter A. Friedlander, Çev. Elkin Besin, SSYB Yayını, s.1-12, Ankara.

GENÇ, Yusuf; (2009), “Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları”, *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, Cilt: 5, s. 60-68, Ankara.

GEREK, Nüvit ve ORAL, A. İlhan; (2004), **Sosyal Güvenlik Hukuku**, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.

GRAHAM, John R.; (2005), “Social Security”, **Encyclopedia of Canadian Social Work**, Ed. Francis J. Turner, Wilfrid Laurier University Press, s. 147-156, Waterloo ON, CAN.

GÜMÜŞ, Erdal; (2010), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler”, *Seta Analiz*, Sayı: 24, Ankara

- GÜNDOĞAN, Naci; (2008), “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”, *Ankara Sanayi Odası*, s. 42-56, Ankara.
- GÖKYAY, Çağatay; (2008), *Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları*, Uzmanlık Tezi, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- HACİMAHMUTOĞLU, Hande; (2009), *Türkiye’deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi*, DPT-Uzmanlık Tezleri, Ankara.
- HARVEY, David; (2003a), **Post Modernliğin Durumu**, Çev. Sungur Savran, Metis Yayın. 3. Baskı, İstanbul.
- HARVEY, David; (2003b), **Sosyal Adalet ve Şehir**, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayın, İstanbul.
- İKİZOĞLU, Musa; (2000), *Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi: Ankara Mamak İlçesinde Ampirik Bir Araştırma*, Hacettepe Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- İLTER, Ozan; (2009), *Sosyal Yardım Alanında SYDV ve STK İşbirliği, Sorunlar, Çözüm Önerileri*, SYDGM Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- KARASAR, Niyazi; (2012), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 24. Basım, Nobel Yayın, Ankara.
- KARATAŞ, Kasım; (1999), “Sosyal Refah: Kavramsal Boyutu, Gelişimi ve Nitelikleri”, Ed. Nesrin G. Koşar, *Yaşam Boyu Sosyal Hizmet; Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan*, Hacettepe Üniversitesi SHYO Yay., No:004, s. 33-43, Ankara.
- KARATAY, Abdullah; (2009), “Sosyal Alanın Şekillenmesi, Hayırsever Dernekler ve Sosyal Hizmet(ler)”, *Sosyal Hizmet Dergisi*, Ankara.
- KAYA, Ersin; (2009), *Yoksullukla Mücadelede Svrupa2nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli*, SYGM, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- KESGİN, Bedrettin; (2008), *Yoksulluğa Yerel Müdahale “Sosyal Belediyecilik” Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*, Marmara Üniversitesi SBE Doktora Tezi, İstanbul.

KESGİN, Bedrettin; (2011), “Çalışma Yaşamında Değişen Yoksulluk: Çalışan Yoksullar”, *İş Ahlakı Dergisi*, Sayı: 7, Cilt: 4, s. 65-75, İstanbul.

KESGİN, Bedrettin; (2012), **Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet**, Açılım Kitap, İstanbul.

KESGİN, Bedrettin; (2013), **Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım**, Açılım Kitap, İstanbul.

KEYDER, Çağlar ve ÜSTÜNDAĞ, Nazan; (2006), “Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun Kalkınmasında Sosyal Politikalar”, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Sosyal ve Ekonomik Öncelikler TESEV Araştırması*, İstanbul.

KİTAPÇI, İsmail; (2007), *Sosyal Devlet Işığında Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Reform Arayışları*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

KOŞAR, Nesrin G.; (2000), **Sosyal Hizmetlerde Sosyal Yardım Alanı**, Şafak Matbaa, Ankara.

KÖLBL, Sylvia; (2007), “CEDAW Nedir?”, *Bundeskanzleramt – Bundesministerin für Frauen, Medien und öffentlichen Dienst*, Druckerel Friedrich VDV, Viyana.

KUT, Sema; (1988), **Sosyal Hizmet Mesleği: Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri**, s. 11-41, Ankara.

MARSHALL, Gordon; (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

MARSHALL, T.H.; (2010), “Yurttaşlık ve Sosyal Sınıf”, **Politika Yazıları**, Der. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, s. 19-32, İstanbul.

METİN, Banu; (2012), “Yoksullukla Mücadelede Asgari Gelir Güvencesi: Türkiye’de Sosyal Yardım ve Hizmet Sisteminde Mevcut Durum ve Asgari Gelir Güvencesi İhtiyacı”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, s. 117-151, Ankara.

MINGIONE, Enzo; (2010), “Güney Avrupa Refah Modeli ve Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Mücadele”, **Sosyal Politika Yazıları**, Der. Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, s. 261-286, İstanbul.

NEFF, Gina; (2006), “Mikro Kredi Mikro Sonuçlar”, Çev. Begüm Kösemen, İktisat Dergisi, S.479-480, s. 66-70.

ONAT, Ümit; (2003), “Yoksulluk ve Sosyal Hizmet”, *Yoksulluk Sempozyumu*, Deniz Feneri Yayınları, Cilt: 2, İstanbul.

OPPENHEIMER, Franz; (1997), Devlet, Çev. Alaattin Şenel, Yavuz Sabuncuoğlu, Engin Yayın, İstanbul.

ÖLMEZ, Tuba Olcay; (2007), *Sosyal Yardım Sistemi İçerisinde Yerel Yönetimlerin Yeri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ÖZDAMAR, Öznur; (2007), *Sosyal Politikaların Refah Etkilerinin Ampirik Ölçümü: Türkiye’de Temel Eğitimle İlgili Politikaların ve Sosyal Yardımların Refah Etkilerinin Değerlendirilmesi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

ÖZDEMİR, Süleyman; (2007), **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, İTO Yayın No: 2007-57, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul.

ÖZDENKOŞ, Demet; (1999), “Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü”, *GÜİİBF Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, s. 77-95, Ankara.

ÖZKETEN, Özlem; (2005), Sosyal Hizmet Ortamlarında Uygulama 1, Sorun Alanı İnceleme Ve Değerlendirme Raporu, <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ozlemozketen.htm>, Erş. 20.11.2013

ÖZSOY, Esin; (2003), “Kalkınma Yoksulluk İkilemi ve Türkiye”, *İş Güç Endüstri İlişkileri Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, Bursa.

PARROTT, Lester; (2001), **Social Work and Social Care**, <http://www.ewidgetsonline.net/dxreader/Reader.aspx?token=zcs9SuCFy2%2fTdj0sOUm81g%3d%3d&rand=970556647&buyNowLink=&page=&chapter=>, Florence, USA.

RICHARDSON, J. Henry; (1970), **İktisadi ve Mali Yönüyle Sosyal Güvenlik**, Çev. Turan Yazgan, İÜ Yayınları, İstanbul.

POLANYI, Karl; (2003), **Büyük Dönüşüm**, Çev. Ayşe Buğra, İletişim Yayınları, İstanbul.

SEÇER, Barış; (2007), “Amerika Birleşik Devletlerinde Çalışan Yoksullara Yönelik Sosyal Refah Politikaları”, *Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Sayı: 2, Cilt: 9, s. 137-164, Ankara.

SYDGM; (2008), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Stratejik Plan 2009-2013, http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/sosyalyardimlar.gov.tr/mce/2012/genel_sencer/stratejik_plan_20092013.pdf, Erş. 12.10.2013

SYGM; (2012), Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni, http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/Node/11873/files/SYGM_2012.pdf, Erş. 17.11.2012

SYGM; (2013), Sosyal Yardım İstatistikleri Bülteni, http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/upload/Node/11873/files/MART_istatistik_.pdf, Erş. 20.11.2013

ŞEKER, Aziz; (2012), **Sosyal Hizmete Giriş**, AÜ Yayın No: 2533, Eskişehir.

ŞENER, Ülker; (2010), “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları”, *TEPAV Politika Notu (Şubat)*, <http://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/1541>, Erş. 24.05.2013

ŞENOCAK, Hasan; (2009), “Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 56, s. 409-468, İstanbul.

SEYYAR, Ali; (2003), “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, *Yoksulluk Sempozyumu*, C.I, Deniz Feneri Derneği Yayınları, s. 38-69, İstanbul.

SEYYAR, Ali; (2005), **Sosyal Güvenlik Terimleri**, Papatya Yayın, İstanbul.

TAŞAR, H. Hüseyin; (2009), “Merkeziyetçi Yönetim Yapısının Kamu Okulları Üzerine Bıraktığı Olumsuz Etkiler”, *AÜSBE Dergisi*, Yıl 2, S. 2, Adıyaman.

TAŞCI, Faruk; (2007), *1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, S.B.E., İstanbul.

TAŞCI, Faruk; (2008a), “Türkiye’nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 55, s.127-149, İstanbul.

TAŞCI, Faruk; (2008b), “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, www.kamu-is.org.tr/pdf/946.pdf, Erş. 20.03.2013

TAŞCI, Faruk; (2010), **Sosyal Politikalarda Can Simdi Sosyal Yardım**, Nobel Yayınları, Ankara.

TUNA, Korkut (2008), “Uluslararası Yoksulluk Sempozyumu Bildirileri Önsözü”, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul.

USTABAŞI, Dilara; (2013), “Çocuklar İçin Düzenlenen Şartlı Nakit Transferine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *KOÜ Sosyal Hizmet Sempozyumu*, Basım Aşamasında Sunulmuş Bildiri, Kocaeli.

WALKER, Carol; WALKER, Alan; (1998), *Social Policy and Social Work*, Social Work, Ed. Adams, Robert, Dominelli, Lena and Malcom Payne, London.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan; (2006), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayın, Ankara.

YILDIRIM, Selahattin; (1993), **Yerel Yönetim ve Demokrasi, (Yerel Yönetimlerin Geliştirilmesi Programı El Kitabı) Toplu Konut**, IULA-EMME Yayınları, s. 122, İstanbul.

YOLCUOĞLU, İsmet Galip; (2012), **Sosyal Hizmete Giriş**, Sabev Yayınları, Ankara.

ZASTROW, Charles; (2013), **Sosyal Hizmete Giriş**, Nika Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.

http://www.sosyalsiyaset.net/documents/refah_devleti_ustlendigi_gorvler.htm#_ftn82, Erş. 10.03.2013

http://www.sosyalsiyaset.net/documents/refah_karmasi.htm, Erş. 02.03.2013

<http://www.sosyalsiyaset.net/documents/16102010.asp>, Erş. 11.03.2013

<http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/tarihce>, Erş. 13.03.2013

www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf, Erş. 02.05.2013

www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/53-73.pdf, Erş. 02.05.2013

www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/83-93.pdf, Erş. 02.05.2013

<http://eski.bianet.org/2006/02/17/74826.htm>, Erş. 02.05.2013

<http://www.csgeb.gov.tr/csgebPortal/diyih.portal?page=disiliskiler&id=2.4>,
Erş.02.05.2013

http://www.academia.edu/1442601/Sosyal_Politika_Acisindan_AKP_Donemi_Sosyal_Yardim_Alaninda_Yasananlar, Erş. 11.04.2013

<http://www.unicef.org.tr/tr>, Erş. 06.05.2013

<http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=276>, Erş. 06.05.2013

<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/tr/toplum/main-content-08/herkesin-saglik-hizmetinden-yararlanmasi.html>, Erş. 06.05.2013

<http://www.sosyalyardimlar.net/turkiyede-sosyal-yardim/>, Erş. 13.05.2013

http://www.sosyalsiyaset.net/documents/refah_karmasi.htm, Erş. 13.05.2013

<http://www.sosyalyardimlar.net/2022-maaslarina-iliskin-yeni-genelge-yayinlandi/>, Erş. 13.05.2013

<http://www.sosyalyardimlar.net/kim-hangi-maasi-aliyor/>, Erş. 13.05.2013

http://www.cocuk hizmetleri.gov.tr/upload/cocuk hizmetleri.gov.tr/mce/genelge/2010/sosyal_yardim_sisteminin_istihdam.pdf, Erş. 11.06.2013

<http://sydv.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=1941>, Erş. 11.07.2013

http://www.spf.boun.edu.tr/content_files/SPF-SYDGM_NihaiRapor.pdf, Erş. 11.07.2013

<http://www.memurlar.net/haber/352901/>, Erş. 11.07.2013

http://www.ptt.gov.tr/index.snet?wapp=bankServices_tr&id=4A058329-DD4C-4743-93C7-5FE1DFF4835A&open=11&im=2, Erş. 15.07.2013

<http://www.sosyalyardimlar.net/etiket/evde-bakim-maasi/>, Erş. 15.07.2013

http://www.sosyalsiyaset.net/documents/refah_karmasi.htm, Erş. 19.07.2013

<http://sufizmveinsan.com/arastirma/mikrokredi.html>, Erş. 22.07.2013

<http://www.israf.org/index.php/mikrokredi/bilgilendirme/mikrokred-nedir>, Erş. 22.07.2013

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110415-10.htm>, Erş. 22.07.2013

<http://sgkrehberi.com/haber/8143/>, Erş. 22.07.2013

<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/19175/Kadin-Konukevleri>, Erş. 22.07.2013

<http://www.vgm.gov.tr/icerikdetay.aspx?Id=62>, Erş. 22.07.2013

<http://www.sosyalyardimlar.net/2022-maasi-nedir/> , Erş. 23.07.2013

<http://evrankirmizi.av.tr/index.php/joomla-portal/makalelerimiz/73-sosyal-guvenlikte-primli-ve-primsiz-rejim>, Erş. 23.07.2013

<http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?id=1155>, Erş. 23.07.2013

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, Erş. 23.07.2013

<http://stk.bilgi.edu.tr/docs/STKfaal.pdf>, Erş. 31.07.2013

<http://www.osmanli.org.tr/yazi-4-292.html>, Erş. 31.07.2013

<http://www.memurlar.net/haber/299068/>, Erş. 17.09.2013

<http://www.izmirde.biz/?Bid=232272>, Erş. 14.11.2013

Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkındaki Kanun, 11.08.1941 tarih ve 4109 sayılı kanun, RG. 05.08.1941, Sayı: 4887

Belediye Kanunu, 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı kanun, RG. 13.07.2005, Sayı:25874

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004 tarih ve 5216 Sayılı, RG. 23.07.2004, Sayı: 25531.

İl Özel İdaresi Kanunu, 22.02.2005 tarih ve 5302 sayılı kanun, RG. 04.03.2005, Sayı:25745.

EKLER

Ek1. Anket Formu

'KAMU VE KAMU DIŞI SOSYAL YARDIM UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA' ANKET FORMU

Sayın katılımcı,

Bu anket çalışması Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmış olup, tamamen bilimsel bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada amacım, Konya il sınırları içerisinde bulunan sosyal yardım kurumlarında çalışanların mevcut sosyal yardım sistemi hakkındaki görüşlerini ve uygulamada yaşadıkları sıkıntıları belirlemek ve sorun çözümüne ilişkin çözüm önerileri getirmektir. Verdiğiniz cevaplar bu çalışmanın haricinde kullanılmayacaktır. Araştırmanın güvenilirliği açısından sorulara objektif ve samimi bilgiler vereceğinize inanıyorum.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Arş. Gör. Dilara USTABAŞI

1. Cinsiyetiniz?

A. Kadın B. Erkek

2. Yaşınız?

3. Eğitim durumunuz?

A. İlköğretim B. Lise C. Önlisans D. Lisans E. Yüksek Lisans F. Diğer.....

4. Mesleğiniz?

A. Sosyal Çalışmacı B. Sosyolog C. Psikolog D. SRAP Uzmanı1 E. Diğer.....

5. Hangi kuruma bağlı çalışıyorsunuz?

A. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
B. Yerel Yönetimler
C. Vakıflar Genel Müdürlüğü
D. İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
E. Sivil Toplum Örgütü
F. Diğer.....

6. Çalıştığınız kurumdaki durumunuz?

A. Memur B. Sözleşmeli C. Gönüllü D. İşçi E. Diğer.....

7. Aldığınız eğitim sürecinde edindiğiniz bilgi ve birikimlerin bu işi yapmaya yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

A. Yeterli B. Kısmen Yeterli C. Yetersiz

1 Sosyal Riski Azaltma Projesi

8. Bu alanda kaç senedir çalışıyorsunuz?

A. 0-5 yıl B. 6-10 yıl C. 11-15 yıl D. 16-20 yıl E. 20 yıl ve üzeri

9. Kurumunuzdaki yöneticinin mesleği nedir?

A. Sosyal Çalışmacı B. Sosyolog C. Psikolog D. SRAP Uzmanı E. Diğer.....

10. Kurumunuzda sosyal yardım alanında çalışan personeliniz yeterli sayıda mıdır?

A. Evet B. Hayır

11. Çalıştığınız ortamın fiziki koşulları çalışmanıza elverişli midir?

A. Evet B. Hayır

12. Kurumunuzun yaptığı sosyal yardımlar hangi boyuttadır?

A. Ulusal B. Uluslar arası C. Hem ulusal hem uluslar arası

13. Kurumunuzda hangi tür sosyal yardımlar verilmektedir? (*Birden fazla şık işaretlenebilir.*)

A. Gıda/Giyim/Eşya B. Yakacak C. Sağlık Masrafları
D. Barınma E. Nakdi F. Hepsisi G. Diğer.....

14. Kurumunuzun finansmanı kim/kimler tarafından sağlanmaktadır?

A. Sadece Devlet B. Hayırsever bağışları C. Devlet ve bağışlar D. Dış kaynaklı projeler
E. Hepsisi

15. Gönüllü (hayırsever bağışları) finansmanlar hangi dönemlerde artış gösteriyor?

A. Dini gün ve bayramlarda B. Seçim zamanlarında C. Kış mevsiminde
D. Diğer.....

16. Kurumunuzun sosyal yardım miktarı neye göre belirlenir?

A. Muhtaçlık durumuna göre
B. Kurumun belirlediği kriterlere göre
C. İlgili mevzuata göre
D. Diğer.....

17. Kurumunuzun sosyal yardım süresi neye göre belirlenir?

A. Periyodik B. Bir defaya mahsus C. Sürekli D. Muhtaçlık durumu bitene kadar
E. Diğer.....

18. Yardım başvurusunda bulunanların muhtaçlık durumunu nasıl belirliyorsunuz?

A. Mal varlığı tespiti ile
B. Sosyal inceleme ile
C. Sosyal inceleme ve mal varlığı tespiti ile
D. Diğer.....

19. Yalan/yanıltıcı beyanda bulunan müracaatçılara herhangi bir yaptırımınız oluyor mu?
Cevabınız 'Evet' ise nasıl bir yaptırımınız var açıklayınız.

A. Hayır B. Evet.....

20. Kurumunuzdan sosyal yardım alanların muhtaçlık durumları takip ediliyor mu?

A. Evet B. Hayır

21. Muhtaçlık takibi sonrası muhtaçlık durumu sona erenlere yönelik uygulamanız nasıldır?

A. Yardım kesiliyor B. Yardım devam ediyor C. Diğer.....

Eğer muhtaçlık tespitini sosyal incelemeyle yapmıyorsanız 28. soruya geçiniz.

22. Kurumunuzda sosyal incelemeler kim tarafından gerçekleştiriliyor?

A. Sosyal Çalışmacı B. Sosyolog C. Psikolog D. SRAP Uzmanı E. Herhangi bir lisans mezunu

F. Memur/Gönüllü Çalışan G. Diğer.....

23. Sosyal inceleme için araç sıkıntısı çekiyor musunuz?

A. Evet B. Hayır C. Bazen

24. Sosyal incelemeyi kimlerle gerçekleştiriyorsunuz?

A. Yalnız B. Meslek elemanlarıyla C. Kurumun belirlediği ekiple D. Şöförle

E. Diğer.....

25. Sosyal inceleme sırasında güvenlik sorunu yaşıyor musunuz?

A. Evet B. Hayır C. Bazen

26. Sosyal inceleme sürecinde ne tür form/formlar kullanıyorsunuz?

27. Sosyal inceleme sürecinde en fazla sıkıntı çektiğiniz konu nedir?

A. Yalan/Yanıltıcı beyan B. Ulaşım/Araç sıkıntısı C. Hijyenik olmayan koşullar

D. Güvenlik E. Dil sorunu F. Profesyonel çalışan eksikliği G. Diğer.....

28. Muhtaçlık belirlemede kullandığınız herhangi bir sistem (SOYBİS, ESGM, E-DEVLET, MERNİS gibi) var mıdır?

A. Var (açıklayınız)..... B. Yok

29. Muhtaçlık belirlemede sigortalı olma durumu yardım yapma kararına ne derece etkilidir?

A. Sigortalılara yardım yapılmaz B. Sigorta durumu yardım kararını etkilemez

30. Muhtaçlık belirlemede diğer kurum ve kuruluşlarla irtibata geçiyor musunuz?

A. Evet (açıklayınız)..... B. Hayır C. Bazen

31. Kuruluşunuz kamusal/kamu dışı sosyal yardım yapan kuruluşlarla koordineli çalışıyor mu? (Kamu çalışanı iseniz kamu dışı kuruluşları, Kamu çalışanı değilseniz kamu kuruluşlarını dikkate alınız)

A. Evet B. Hayır C. Bazen

32. Alınan sosyal yardım kararları kim/kimler tarafından belirleniyor?

A. Kurum müdürü B. Kurumda belirlenen bir heyet tarafından C. Meslek elemanları tarafından D. Sosyal incelemeyi yapan kişi tarafından E. Diğer.....

33. Sizce sosyal yardımların amacı ne olmalıdır?

- A. Yoksulluğun etkilerini azaltmak
 B. Yoksullara destek sağlamak
 C. Yoksulluğu önlemek
 D. Diğer.....

34. Kamusal sosyal yardım uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
 A. Profesyonellikten uzak B. Profesyonel C. Yavaş D. Hızlı E. Fikrim yok
 F. Diğer.....

35. Sivil toplum örgütlerinin sosyal yardım uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
 A. Profesyonellikten uzak B. Profesyonel C. Yavaş D. Hızlı E. Fikrim yok
 F. Diğer.....

36. Yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
 A. Profesyonellikten uzak B. Profesyonel C. Yavaş D. Hızlı E. Fikrim yok
 F. Diğer.....

37. Sizce sosyal yardım sağlayan kuruluşların denetimi hangi kanaldan yapılmalıdır?
 A. Merkezden B. Yerelden C. Diğer.....

38.-44. Sorular için aşağıda sosyal yardımların çeşitli kanallardan yürütülmesine ilişkin bazı durumlar ifade edilmiştir. Bu ifadelere katılma derecenizi ilgili paranteze (X) işareti koyarak belirtiniz.

		Hiç	Az	Orta	Çok	Çok fazla
38.	Yardımlar çakışmaktadır.					
39.	Kaynak israfına neden olmaktadır.					
40.	Yardımlar istismar edilmektedir.					
41.	Sosyal adalet ilkesine uyulamamaktadır.					
42.	Kurumlar arası bilgi paylaşımı yaygınlaşmaktadır.					
43.	Sosyal yardım konusunda etkin yönlendirme yapılamamaktadır.					
44.	Sosyal yardım uygulamalarında standart oluşturulamamıştır.					

45. Türkiye’de sosyal yardım uygulamalarının tek çatı altında toplanması gerekli midir?
 Neden?

- A. Gereklidir, Çünkü.....
 B. Gerekli değildir, Çünkü.....

46. Sizce sosyal yardım kurumlarının etkinliği nasıl sağlanmalı?

- A. Her kurumun kullanabileceği ortak veri tabanı oluşturulmasıyla
- B. SOYBİS vb. tarama sistemlerinin her kuruluşa kullanım izninin verilmesi
- C. Tek çatı altında toplanmasıyla
- D. Hepsi
- E. Diğer.....

47. Yoksulluğun önlenmesinde sizce hangi kurumun sağladığı sosyal yardımlar daha etkilidir?
Neden?

- A. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.....
- B. Yerel Yönetimler.....
- C. Vakıflar Genel Müdürlüğü.....
- D. Sivil Toplum Örgütü.....

48. Yukarıdaki sorular haricinde sosyal yardım uygulamalarıyla ilgili söylemek istediğiniz görüş ve önerileriniz var mı?

.....
.....
.....

Ek 2. İzin Yazısı

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : 46409256-605-0404
Konu: Anket Uygulaması

09 04 2013

KONYA VALİLİĞİ
Vakıflar Bölge Müdürlüğüne

Üniversitemiz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Araştırma Görevlisi Dilara USTABAŞI'nın yüksek lisans tez çalışması için ekte örneği gönderilen anket formunu uygulaması için gerekli iznin verilmesini saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Ömer TORLAK

Rektör

Eki: 1 adet Örnek
Anket Formu

DAĞITIM

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü
Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına
Meram Belediyesi Başkanlığına
Selçuklu Belediyesi Başkanlığına
Karatay Belediyesi Başkanlığına